

Småsagsprocessen i den civile retspleje

Set i lyset af hensynet til enkel, hurtig og billig sagsbehandling

AALBORG UNIVERSITET

Sider 72

Ord 24.898

Tegn (uden mellemrum) 137.884

Tegn (med mellemrum) 162.599

Afsnit 347

Linjer 1.815

Forfatter: Astrid Nicoline Milling Petersen (20193177) og Patricia Parsa (20194207)

Vejleder: Maria Ullits Pallesen Fonseca

Juridisk institut, 2024

Abstract

This thesis, Process of small claims in the civil procedure, is composed by Astrid Nicoline Milling Petersen and Patricia Parsa at Aalborg University, 2024.

By analyzing the regulation on the process of small claims in the civil procedure in chapter 39 in The Administration of Justice Act, this thesis aims to determine the legal frame by using legal dogmatic research method to describe, analyze and systematize the relevant sources of law in order to determine the applicable law in this particular area. The regulation of the process of small claims in the civil procedure will be examined in accordance with the purpose of the procedural form in the same way as fundamental principles of The Administration of Justice Act, The Constitution of Denmark and the Convention on Human Rights, will be included in the thesis.

The provision of the process of small claims applies automatically when the value of the case is without economic value and when the value is less than DKK 50,000., cf. The Administration of Justice Act § 400 (1). When the dispute has arisen, the parties may agree that the small claims procedure shall apply regardless of the value of the case exceeding DKK 50,000, cf. The Administration of Justice Act § 400 (1) (2). In the same way as the parties can agree on using the small claims procedure, the parties can agree not to use the small claims procedure on cases with a value less than DKK 50,000, cf. The Administration of Justice Act § 400 (2).

The court may, both on its own initiative and on request of a party, decide that a case involving particularly complex factual or legal matters, or matters that has significant importance to a party beyond the allegation should not be tried in accordance with the rules in chapter 39 of The Administration of Justice Act, cf. § 402 (1).

One of the special rules in the small claim's procedure is, that the presentation of evidence requires the courts permission, cf. The Administration of Justice Act § 403. Additionally, specific rules have been established for examine the case, cf. The Administration of Justice Act § 404.

The small claims procedure aims to be a simpler, faster and cheaper legal procedure. To achieve this, the small claims procedure is constructed in a way, where the parties do not necessarily need legal assistance in the preparing state of the case, which is why the small claims procedure contains rules that imposes the court to prepare the case based on the procedural documents. The court have a duty to provide guidance in the small claims procedure that goes beyond the one that applies to self-

attendants and the court must seek to practice a certain form of substantive process management that extends further than submission of questions.

Since the small case procedure is organized in a way where the parties do not need legal assistance during the preparation of the case, it is assumed that only expenses for legal assistance during the main hearing can be covered, including an appropriate preparation of the case. In cases with an economic value up to 10,000 DKK there is an additional limitation inserted, cf. The Administration of Justice Act, § 408.

Based on the conclusions above, the project aims to put the small claims procedure in a legal policy perspective as the project includes a comparative analysis of Norwegian and Swedish law, respectively. The project seeks to use the results of the analysis on the Norwegian and the Swedish law to put the Danish regulation in an international perspective and to give rise to legal policy suggestions on how to change the current regulation in a way that can increase the regulation in a more effective way due to the purpose of the small claims procedure.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
1. Indledende	5
1.1. Baggrunden for emnevalg	5
1.2. Problemformulering	6
1.3. Afhandlingens opbygning	6
1.4. Afgrænsning	7
1.5. Metodiske overvejelser	8
1.6. Anvendte kilder	9
1.6.1. Retsplejeloven	9
1.6.2. Grundloven	11
1.6.3. Retspraksis	12
1.6.4. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	12
1.6.5. Civilprocessuelle grundprincipper	14
1.6.6. Juridisk litteratur	14
1.6.7. Fremmed ret	14
2. Formålet med småsagsprocessen	15
3. Småsagsprocessens anvendelsesområde	17
3.1. Sagstyper, der behandles efter småsagsprocessen	17
3.2. Sagens økonomiske værdi	19
3.2.1 Opgørelse af sagens værdi	20
3.3. Aftalt anvendelse af småsagsprocessen	21
3.4. Aftalt anvendelse af den almindelige proces	23
3.5. Adgang til at udtage sager af småsagsprocessen	25
3.5.1. Retsvirkningen af, at sagen henvises til almindelig proces	27
3.5.2. Rettens afgørelse om at løfte sagen ud af småsagsprocessen	28
4. Behandling af småsager	37
4.1. Bevisførelse	38
4.1.1. Skærpet relevanskrav	38
4.1.2. Sagkyndig oplysning	41
4.2. Afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid	45
4.3. Forberedelsen af småsager	45
4.3.1. Stævning og svarskrift	45
4.3.2. Rettens forberedelse af sagen	47
4.3.3. Parternes medvirken ved sagens forberedelse	52
4.3.4. Retsmøder under forberedelsen	53
4.3.5. Rettens fortegnelse	55
4.4. Hovedforhandling	56
4.5. Sagsomkostninger	56
4.5.1. Fastsættelse af et passende beløb til dækning af udgifter til advokat m.fl.	57
4.5.2. Sager med en økonomisk værdi på indtil 10.000 kr.	58
4.6. Fri proces	60
4.6.1. Begrænsning af virkningerne af fri proces	61

4.6.2 Aftale om yderligere salær til den beskikkede advokat.....	62
4.7. Anke af småsager.....	62
4.7.1. Anke til landsretten.....	63
4.7.2. Indlevering af ankestævning.....	63
4.7.3. Sagsforberedelsen i landsretten	64
4.7.4. Skriftlig ankebehandling.....	64
4.7.5. Regler, som ikke gælder ved anke af småsager	67
5. Retspolitiske overvejelser	67
5.1. <i>Behandling af sager om mindre krav i norsk ret</i>	68
5.1.1. Anvendelsesområdet.....	68
5.1.2. Forberedelse og vejledning.....	69
5.1.3. Hovedforhandling	69
5.1.4. Sagsomkostninger.....	70
5.1.5. Anke.....	70
5.2. <i>Behandling af sager om mindre krav i svensk ret</i>	71
5.2.1. Sager om mindre krav.....	71
5.2.2. Sagsomkostninger.....	72
5.2.3. Forberedelsen.....	72
5.3. <i>Afsluttende bemærkninger</i>	73
6. <i>Konklusion</i>	75
Litteraturliste.....	78

1. Indledende

1.1. Baggrunden for emnevalg

Retsplejelovens kapitel 39 om *behandling af sager om mindre krav*, blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 i forbindelse med gennemførelsen af domstolsreformen. Sager om krav uden økonomisk værdi og sager, som har en værdi af højst 50.000 kr., er herefter blevet betegnet som småsager, og har som udgangspunkt skullet behandles efter de særlige regler i retsplejelovens kapitel 39, såfremt sagen er anlagt ved domstolene efter 1. januar 2008.¹ Formålet med at indføre særlige regler for behandlingen af sager om mindre krav var, at reglerne for behandling af almindelige civile sager kunne skabe et misforhold mellem på den ene side sagens betydning, og på den anden side besværet og omkostningerne ved at føre en retssag. Det blev på denne baggrund fundet nødvendigt at indføre en særlig enkel og billig måde, hvorpå sager om mindre krav behandles ved domstolene.²

Den 28. februar 2024 fremsatte Justitsministeriet forslag til lov om ændring af retsplejeloven.³ Lovforslaget indeholder bl.a. regler om at hæve beløbsgrænsen for småsager fra 50.000 kr. til 100.000 kr., samt andre mindre ændringer af reglerne i retsplejelovens kapitel 39.⁴ Forud for lovforslagets fremsættelse blev forslaget sendt i høring, hvilket gav anledning til kritiske udtalelser fra nogle af de hørte organisationer.⁵

Om den foreslåede forhøjelse har Advokatrådet udtalt, at:

*” [...] forhøjelsen af beløbsgrænsen for den forenklede proces efter Advokatrådets opfattelse har en lang række utilsigtede og potentielt skadelige konsekvenser for den enkeltes retssikkerhed. Forslaget vil have som utilsigtet konsekvens, at borgerne i et væsentligt større antal sager end i dag ikke kan få bistand fra en advokat eller dækning via retshjælpsforsikring [...] Retssikkerhedsmæssigt vil det særligt ramme de borgere, som ikke selv har råd til en advokat, og som derfor potentielt vil fravælge at føre deres sag ved domstolene. ”*⁶

¹ Werlauff & Petersen, Dansk retspleje - Civil-, foged-, skifte- og straffeprocessen, 2023, s. 193 og Lov nr. 538 af 8. juni 2006 § 1, nr. 102 og § 105, stk. 5.

² Betænkning nr. 1436 af 2004 om Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III, s. 41.

³ Lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024 - Forslag til Lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., færdselsloven og forskellige andre love.

⁴ Lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024 § 1, nr. 44-47.

⁵ Høringsnotat af 27. februar 2024 til udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., færdselsloven og forskellige andre love (Gennemførelse af flerårssaftale for domstolene 2024-27 m.v.) (L115).

⁶ Høringsnotat af 27. februar 2024 over lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024, s. 28f.

Danske Advokater har dertil udtalt, at:

”[de] finder det retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, at beløbsgrænsen for den forenkede proces hæves. Der er en stor risiko for, at ændringen vil have utilsigtede og potentielt direkte skadelige konsekvenser for den enkeltes retssikkerhed. Ændringen vil blandt andet medføre, at borgerne ikke kan få bistand fra en advokat og som altovervejende hovedregel heller ikke vil kunne få dækning via retshjælpsforsikring til disse sager. Særligt borgere, som ikke selv har råd til en advokat, og som ikke kan overskue at føre sin egen sag ved domstolene, vil lide et retssikkerhedsmæssigt tab.”

7

1.2. Problemformulering

På baggrund af ovenstående søger afhandlingen at fastlægge den retlige ramme for småsagsprocessen i retsplejelovens kapitel 39, med inddragelse af de foreslåede ændringer i lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024. Derudover søger afhandlingen at diskutere, hvorvidt reglerne bør ændres set i lyset af hensynet til en enkel og billigere proces for behandling af sager om mindre krav.

1.3. Afhandlingens opbygning

Afhandlingen er bygget op om fem kapitler. Afhandlingens **første kapitel** indeholder de indledende bemærkninger, herunder baggrunden for emnevalg, problemformulering, afgrænsning samt de metodiske og kildemæssige overvejelser, der sætter rammen for afhandlingen.

I afhandlingens **andet kapitel** præsenteres formålet med småsagsprocessen og de bagvedliggende hensyn, der dannede grundlag for indførelsen heraf.

Tredje kapitel søger at belyse anvendelsesområdet for småsagsprocessen med udgangspunkt i rpl §§ 400-402. I dette kapitel beskrives, hvilke typer af sager, som er omfattet af retsplejelovens kapitel 39, samt hvilke typer af sager, der ikke er omfattet. Yderligere søger kapitlet at belyse, hvilke krav der behandles i småsagsprocessen, samt parternes mulighed for at aftale, at småsagsprocessen ikke skal finde anvendelse. Slutteligt indeholder kapitlet en klarlæggelse af adgangen til at udtage sagen af procesformen.

Afhandlingens **fjerde kapitel** søger at klarlægge måden, hvorpå sager om mindre krav behandles, med udgangspunkt i rpl §§ 403-410. I forbindelse med gennemgangen, vil kapitlet inddrage grundlæggende civilprocessuelle principper med henblik på at beskrive de hensyn, der findes i den

⁷ Høringsnotat af 27. februar 2024 over lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024, s. 29.

civile retspleje. Kapitlet vil desuden inddrage elementer fra grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, med henblik på at beskrive de rettigheder, som den civile retspleje, herunder småsagsprocessen, skal overholde med det formål at kunne inddrage disse rettigheder i diskussionen i femte kapitel.

Endelig indeholder afhandlingens **femte kapitel** et retspolitisk perspektiv, hvor norsk og svensk ret inddrages med henblik på at diskutere, hvorvidt reglerne bør ændres set i lyset af hensynet til en mere enkel og billigere proces for behandling af sager om mindre krav.

1.4. Afgrænsning

Afhandlingen tager udgangspunkt i gældende ret for behandling af sager om mindre krav efter retsplejelovens kapitel 39, herunder særligt rpl §§ 400-410, og inddrager foreslåede ændringer til småsagsprocessen som fremsat ved lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024. Afhandlingen inddrager derudover også de undtagelser for behandling af småsager, som fremgår af retsplejelovens øvrige kapitler.

Regler i retsplejelovens øvrige kapitler om behandling af dispositive civile sager, dvs. sager, hvor parterne selv kan disponere materielt over sagsgenstanden,⁸ vil kun blive behandlet med henblik på at beskrive forskelle mellem behandling af sådanne sager og behandling af småsager. Afhandlingen vil i den forbindelse ikke indeholde fuldstændige gennemgange af de almindelige regler for behandling af dispositive civile sager, idet dette ligger uden for afhandlingens formål. Afhandlingen vil af samme grund ikke beskrive ligheder mellem behandlingen af almindelige civile sager og småsager, herunder tilfælde hvor reglerne i retsplejelovens kapitel 39 henviser til de almindelige regler for behandling af civile sager, idet afhandlingens formål er at beskrive de forhold, som er særegne for behandling af sager om mindre krav. Afhandlingen vil desuden ikke forholde sig til retsafgifter og regler om domstolens sagsportal.

Afhandlingen vil desuden ikke indeholde en dybdegående behandling af de regler, som gælder for alle dispositive civile sager, men som har særlig betydning for behandling af sager om mindre krav. Afhandlingen vil heller ikke behandle andre forenkledte procesformer, herunder den forenkledte inkassoproses i retsplejelovens kapitel 44 a.

Ved gennemgang af reglerne om behandling af småsager, inddrages grundlæggende civilprocessuelle principper, hvor det er af relevans for at beskrive de hensyn, reglerne er udtryk for.

⁸ Werlauff & Petersen, Dansk retspleje - Civil-, foged-, skifte- og straffeprocessen, 2023, s. 331.

Afhandlingen vil ligeledes inddrage de grundlæggende civilprocessuelle rettigheder, som er fastsat i grundlovens § 65 om offentlighed og mundtlighed. Herunder fremhæves visse elementer af retten til retfærdig rettergang i EMRK art. 6, stk. 1 i relation til muligheden for at afskære bevisførelse, at behandle ankesagen på skriftligt grundlag og i relation til rettens vejledningspligt, for herved at belyse de krav, som småsagsprocessen skal efterleve og dermed indgår i afvejningerne. Afhandlingen vil ikke indeholde en fuldstændig gennemgang af EMRK's art. 6 af pladsmæssige hensyn, hvorfor afhandlingen ikke vil forholde sig til retten til at få afgjort sin sag inden en rimelig frist. Afhandlingen vil ligeledes ikke inddrage FN's Konvention om Borgerlige og Politiske rettigheder samt EU's Charter om grundlæggende rettigheder af pladsmæssige hensyn.

Som en led i afhandlingens diskussion om, hvorvidt reglerne for behandling af småsager bør ændres, vil afhandlingen inddrage norsk og svensk ret, idet Danmark, Grønland, Norge, Sverige, Færøerne, Island og Finland, tilhører den nordiske retsfamilie, som tilhører civil law-landende.⁹ Afhandlingen tager af sproglige hensyn alene udgangspunkt i norsk og svensk ret, og vil ikke inddrage øvrig fremmed ret. Afhandlingen vil ikke indeholde en dybdegående analyse af norsk og svensk ret, da det ligger uden for afhandlingens formål at danne sig et fuldstændigt overblik over de fremmede retssystemer. Der vil alene inddrages norsk ret vedrørende den norske småsagsproces og tilsvarende relevante bestemmelser i den svenske retspleje.

1.5. Metodiske overvejelser

I afhandlingens analyse anvendes den retsdogmatiske metode til at beskrive, systematisere og analysere retskilder, samt til at fortolke disse med det formål at fastlægge gældende ret, *de lege lata*.¹⁰ Udgangspunktet for anvendelsen af den retsdogmatiske metode er retskilderne, hvilket er et begreb, der ikke findes en entydig definition på, men disse er traditionelt beskrevet som *loven, retspraksis, sædvanen og forholdets natur*.¹¹ De konkrete kilder, som anvendes i afhandlingen, er beskrevet nærmere nedenfor under afsnit 1.6.

Afhandlingen vil desuden indeholde retspolitiske overvejelser, idet afhandlingen søger at diskutere, om reglerne for behandling af sager om mindre krav bør ændres i dansk ret. Retspolitik bruges som en betegnelse for udtalelser om, hvordan retten bør være, *de lege ferenda*, som står i

⁹ Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 187.

¹⁰ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2022, s. 211, Tvarnø & Nielsen, Retsskilder og retsteorier, 2021, s. 34, 55ff og 243 og Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 203f.

¹¹ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2022, s. 201ff og Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, 34f.

modsatning til at beskrive, hvordan retten er, *de lege lata*.¹² Som et led i afhandlingens retspolitiske overvejelser, vil der anvendes komparativ metode til at sammenligne de danske regler for småsager med de norske og svenske regler herfor, idet fremmed ret kan anvendes som inspirationskilde til eventuelle ændringer i lovgivningen.¹³ Afhandlingen tager i denne sammenhæng udgangspunkt i Länderberich-metoden, idet der alene foretages et kortfattet sammendrag af retstilstanden, for så vidt angår behandling af sager om mindre krav i Norge og Sverige, med det formål at sammenholde resultatet med retstilstanden i Danmark.¹⁴

1.6. Anvendte kilder

De nedenstående afsnit vil gennemgå de kilder, som anvendes i afhandlingen. Formålet med dette kapitel er at beskrive hvilken retskildeværdi de anvendte kilder har, samt at beskrive, hvordan kilderne skal fortolkes. De anvendte kilder i afhandlingen består primært af; retsplejeloven, grundloven, retspraksis, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, juridisk litteratur og fremmed ret, hvorfor nedenstående afsnit indeholder en gennemgang heraf.

1.6.1. Retsplejeloven

Afhandlingen tager udgangspunkt i de regler, som fremgår af retsplejelovens kapitel 39. Retsplejeloven regulerer de processuelle regler om retsplejen ved de almindelige domstole.¹⁵ Retsplejeloven udgør en folketingslov, som består af nedskrevne regler, vedtaget af Folketinget.¹⁶ Loven blev oprindeligt vedtaget ved lov nr. 90 af 11. april 1916 og trådte i kraft den 1. oktober 1919, hvorefter der er vedtaget flere ændringslove til retsplejeloven.¹⁷

Nærværende afhandling henviser til bekendtgørelse af lov om rettens pleje, nr. 250 af 4. marts 2024, idet denne anvendes til at skabe et overblik over retsplejeloven som helhed. Lovbekendtgørelsen udgør en ajourføring af lovteksten i form af en sammenskrivning af den oprindelige retsplejelov og de ændringer, der er fastsat ved ændringslovene, i forbindelse med

¹² Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 157 og Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 57f og 471.

¹³ Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 176 og Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 58.

¹⁴ Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 78f, Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 58 og Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 176f.

¹⁵ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 47 og Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civilie retspleje, 2020, s. 27.

¹⁶ Højlund, Retsikkerhed og juridisk metode, 2022, s. 24 og Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 267.

¹⁷ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 47 og Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civilie retspleje, 2020, s. 31.

gennemførte lovændringer heri.¹⁸ Retsplejeloven og de efterfølgende ændringslove er kundgjort i Lovtidende, hvor kun denne tekst udgør en autoritativ kilde for lovens nøjagtige ordlyd.¹⁹ Dermed er det alene indholdet af lovbekendtgørelsen, der har status som lov, men ikke lovbekendtgørelsen i sig selv.²⁰

Fortolkning af retsplejelovens bestemmelser foretages indledningsvist ved en ordlydsfortolkning, for at fastlægge den naturlige sproglige forståelse af bestemmelserne.²¹ Fortolkning af ordlyden kan dog ikke stå alene, idet dette kan føre til fejlagtige resultater, hvorfor ordlyden af lovens enkelte bestemmelser skal ses i sammenhæng med retsplejelovens formål, herunder ved inddragelse af udtalte formål og hensyn bag loven ved objektiv formålsfortolkning.²² Dertil foretages der i afhandlingen en subjektiv formålsfortolkning af retsplejeloven med henblik på at fastlægge lovgivers hensigt ved inddragelse af forarbejder, herunder de almindelige lovbemærkninger og de specielle lovbemærkninger.²³ Af de almindelige bemærkninger fremgår en generel beskrivelse af baggrunden for det fremsatte lovforslag og hovedprincipperne heri, mens bemærkninger til de enkelte bestemmelser og uddybende forklaringer af tvivlsomme udtryk i lovteksten fremgår af de specielle bemærkninger til de enkelte bestemmelser i lovforslaget.²⁴ Det skal bemærkes, at eftersom retsplejelovens formål er at sikre gennemførelsen af materiel ret, bør fortolkning af loven ske på en måde, der ikke fører til retstab på grund af formalitet. Dette gælder også, selvom fortolkningen sker på bekostning af klarhed og fasthed i de processuelle regler.²⁵

Lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024 om gennemførelse af flerårsaftale for domstolene 2024-27 mv. foreslår en række tiltag, på baggrund af udvalgsarbejdet i Rørdam-udvalget og Retsplejerådet, som har til formål at smidiggøre centrale dele af retsplejen.²⁶ Eftersom lovforslaget bygger på udvalgsarbejdet i Rørdam-udvalget henholdsvis Retsplejerådet, vil projektet inddrage de

¹⁸ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 98, Hansen, Werlauff, & Petersen, Den juridiske metode – en introduktion, 2022, 53f og Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 279.

¹⁹ Christensen, Jensen, & Jensen, Dansk Statsret, 2020, 185 og Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 97.

²⁰ Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 279.

²¹ Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 59f, Hansen, Werlauff, & Petersen, Den juridiske metode – en introduktion, 2022, s. 175 og Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 310f.

²² Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 306 og 318f, Schaumburg-Müller, Juraens verden – Metoder, retskilder og discipliner, 2020, s. 71 og Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 62.

²³ Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 319, Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 259ff og Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 63ff.

²⁴ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 96.

²⁵ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 25 og Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 33.

²⁶ Lovforslag som fremsat nr. 115 af 28. februar 2024, s. 10

bagvedliggende overvejelser i Rørdam-udvalgets rapport af 26. juni 2023²⁷ og Retsplejerådets katalog af 17. april 2023²⁸. Der er tale om lovforberedende udvalg, hvor Retsplejerådet er permanent nedsat, mens Rørdam-udvalget er nedsat ad hoc. Sådanne udvalg er sagkyndige udvalg, der har til opgave, at afgive betænkninger til den minister, som har nedsat udvalget, i dette tilfælde justitsministeren. Udvalgenes rapporter og kataloger har derfor ikke nogen kildemæssig legitimitet, men indeholder nogle af de overvejelser, der ligger til grund for lovforslaget.²⁹

1.6.2. Grundloven

I afhandlingen inddrages grundlovens § 65, stk. 1, til at beskrive hensynet til mundtlighed i den danske retspleje. Grundloven er Danmarks øverste lov, og har forrang for andre love, jf. *lex superior principet*, hvorfor grundloven har særlig retskildeværdi.³⁰ Grundloven indeholder bestemmelser, som er udtryk for en række værdier, der er fundamentale for det danske samfund, herunder en række rettigheder.³¹

Det har i den juridiske teori været hævdet, at fortolkning af grundloven adskiller sig fra fortolkning af anden lovgivning, idet grundloven er friere og af mere politisk karakter, hvorfor grundloven bør fortolkes ud fra de politiske ideer, som den hviler på.³² Jens Peter Christensen mfl. anfører dog, at grundloven skal fortolkes ligesom andre love i dansk ret, idet der ikke er nogle holdepunkter for, at grundloven skal fortolkes friere end anden lovgivning.³³ Andre forfattere har tilsluttet sig dette synspunkt, hvorfor der nu er enighed om, at grundloven fortolkes på samme måde som love vedtaget af Folketinget.³⁴

²⁷ Rørdam-udvalgets rapport fra udvalget for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene af 26. juni 2023.

²⁸ Retsplejerådets Katalog med anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene af 17. april 2023

²⁹ Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 317f, Munk-Hansen, Den juridiske løsning - Introduktion til juridisk metode, 2021, s. 54f, Hansen, Werlauff, & Petersen, Den juridiske metode – en introduktion, 2022, s. 177 og Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 91.

³⁰ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 81, Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 302ff og 327, Schaumburg-Müller, Juraens verden – Metoder, retskilder og discipliner, 2020, s. 63 og Christensen, Jensen, & Jensen, Dansk Statsret, 2020, s. 19.

³¹ Christensen, Jensen, & Jensen, Grundloven med kommentarer, 2015, s. 30 og Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2024, s. 50.

³² Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 70.

³³ Christensen, Jensen, & Jensen, Dansk Statsret, 2020, s. 43 og Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 70.

³⁴ Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 70 og Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 266.

1.6.3. Retspraksis

Afhandlingen anvender retspraksis som fortolkningsbidrag til fastlæggelse af gældende ret, idet retspraksis kan anses for at være en retskilde ud fra en lighedsideologi, selvom retspraksis som udgangspunkt kun er bindende for parterne i sagen.³⁵

Afhandlingen lægger vægt på afgørelsernes præjudikatværdi, herunder om afgørelserne kan danne mønster for fremtidige sager mellem andre end sagens parter.³⁶ Ved vurderingen af, om en afgørelse har præjudikatværdi indgår, om afgørelsens præmisser er generelt eller konkret formuleret, ligesom det tillægges vægt, hvilken instans der har afsagt afgørelsen, da det normalt kun er afgørelser fra de øverste domstole, der tillægges præjudikatværdi.³⁷

1.6.4. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Afhandlingen inddrager Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (herefter blot benævnt EMRK) art. 6 om retten til retfærdig rettergang, til at belyse de krav, som stilles heri til den civile retspleje. EMRK udgør en folkeretlig konvention, som indeholder såvel civile som politiske rettigheder. Konventionen blev inkorporeret i dansk ret i 1992,³⁸ og fik ved inkorporering retskildemæssig værdi som andre love i dansk ret.³⁹

Fortolkning af EMRK's bestemmelser foretages uafhængigt af national ret og efter de almindelige folkeretlige fortolkningsprincipper, som fremgår af Wienerkonventionens⁴⁰ art. 31.⁴¹ Ved fortolkningen tages der udgangspunkt i bestemmelsernes ordlyd med henblik på at fastlægge bestemmelsernes sproglige naturlige forståelse. Bestemmelserne skal desuden ses i sammenhæng med konventionsteksten i sin helhed og fortolkes i overensstemmelse med konventionens hensigt og formål.⁴² Ved inkorporeringen af EMRK i dansk ret blev der medtaget en dansk oversættelse af

³⁵ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 166 og Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 337.

³⁶ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 166.

³⁷ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 166 og 187, Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 341f og Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 138.

³⁸ Ved lov nr. 285 af 29. april 1992.

³⁹ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 73 og Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2024, 56.

⁴⁰ Bekendtgørelse nr. 34 af 29. april 1980 af konventionen af 23. maj 1969 om traktatretten.

⁴¹ Lorezen, et al., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art. 1-9), 2011, s. 21f.

⁴² Schaumburg-Müller, Juraens verden – Metoder, retskilder og discipliner, 2020, s. 243f, Lorezen, et al., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art. 1-9), 2011, s. 21f og Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 19.

konventionsteksten som bilag til loven.⁴³ EMRK's autentiske sprog er imidlertid fransk og engelsk, hvorfor der tages udgangspunkt heri ved fortolkning af konventionens bestemmelser.⁴⁴

Der er knyttet en særlig klageinstans til konventionen, hvorefter en part, hvis rettigheder bliver krænket, har mulighed for at indklage den danske stat for Menneskerettighedsdomstolen (herefter blot benævnt EMD).⁴⁵ Afhandlingen inddrager praksis fra EMD, idet domstolens praksis spiller en væsentlig rolle ved fortolkningen af EMRK.⁴⁶ EMD anvender en dynamisk fortolkning af EMRK, idet domstolen anser konventionen som et levende instrument, der skal fortolkes i lyset af de aktuelle forhold ("*living instrument*" og "*present day-conditions*").⁴⁷ EMD fortolker endvidere konventionen i lyset af princippet om subsidiaritet, hvorefter det er medlemsstaterne, som har det primære ansvar for at sikre overholdelse af konventionens rettigheder og forpligtelser, idet EMD alene er tildelt en subsidær kontrolfunktion til at sikre opfyldelsen af medlemsstaternes forpligtelser. EMD fortolker også konventionen i lyst at princippet om medlemsstaternes skønsmargin, hvorefter medlemsstaterne har en vis skønsmargin til at efterleve konventionens forpligtelser.⁴⁸

Som følge af inkorporeringen af EMRK i dansk ret, fortolkes danske retsregler i overensstemmelse med konventionen ved brug af fortolknings- og formodningsreglen. Ifølge fortolkningsreglen, skal en dansk retsregel fortolkes som værende i overensstemmelse med EMRK, hvis denne retsregel kan forstås på flere måder, mens formodningsreglen indebærer, at domstole og andre myndigheder skal formode, at det ikke har været lovgivers hensigt, at en retsregel skal stride imod EMRK, medmindre det klart fremgår af f.eks. forarbejderne til loven, at det er lovgivers hensigt at se bort fra EMRK.⁴⁹

⁴³ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 249 og lov nr. 285 af 29. april 1992 § 1, stk. 2.

⁴⁴ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 249f, Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 20 og Lorezen, et al., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art. 1-9), 2011, s. 1.

⁴⁵ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civilie retspleje, 2020, s. 73f og Lorezen, et al., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art. 1-9), 2011, s. 5.

⁴⁶ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 15.

⁴⁷ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 23 f., Munk-Hansen, Retsvidensskabsteori, 2022, s. 299 og Schaumburg-Müller, Juraens verden – Metoder, retskilder og dicipliner, 2020, s. 259f.

⁴⁸ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 25 og Schaumburg-Müller, Juraens verden – Metoder, retskilder og dicipliner, 2020, s. 259f.

⁴⁹ Schaumburg-Müller, Juraens verden – Metoder, retskilder og dicipliner, 2020, s. 261f, Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 119, Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2024, s. 60f og Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civilie retspleje, 2020, s. 74.

1.6.5. Civilprocessuelle grundprincipper

Almindelige retsprincipper benyttes ofte i dansk ret som en betegnelse for fundamentale retsregler, uanset hvilken kilde disse støttes på.⁵⁰ Nogle af de civilretlige principper findes direkte i skrevne retskilder, herunder i grundloven og i retsplejelovent, mens andre principper primært haves for øje ved retspolitikken til konkrete retsplejemæssige spørgsmål.⁵¹

Afhandlingen inddrager de grundprincipper, som retsplejelovent bygger på, herunder dispositions-, forhandlings-, kontradiktions-, koncentrations-, to-instans-, offentligheds- og mundtlighedsprincippet, til at beskrive de hensyn, som retsplejelovent bygger på.⁵²

1.6.6. Juridisk litteratur

Juridisk litteratur udgør ikke en retskilde, idet forfatteren savner legitimitet til at fastlægge ret. Juridisk litteratur er på denne baggrund ikke udtryk for retsregler, som domstolene eller myndighederne kan lægge til grund for en afgørelse.⁵³ Alligevel er juridisk litteratur ikke uden værdi, idet litteraturen kan bidrage til at redegøre for hensyn, holdninger og synspunkter på retsområdet.⁵⁴ I afhandlingen vil litteraturen anvendes som bidrag til den juridiske argumentation, hvor der som udgangspunkt anvendes den nyeste udgave af de forskellige værker. Det skal dog bemærkes, at den 24. april 2024 blev udgivet en ny 11. udgave af *Retsplejelovent og Bruxelles I-Forordningen*, som det ikke har været mulig at fremskaffe inden afleveringsfristen, hvorfor afhandlingen anvender den 10. udgave.

1.6.7. Fremmed ret

Som en del af afhandlingens diskussion af hvorvidt reglerne om behandling af småsager i retsplejelovents kapitel 39 bør ændres, vil afhandlingen inddrage fremmed ret, herunder alene norsk og svensk ret, med henblik på at undersøge forskelle og ligheder i måden hvorpå sager om mindre krav behandles. Selvom fremmed ret ikke betragtes som en traditionel retskilde i dansk ret, kan fremmed ret anvendes som inspirationskilde for udformning af love eller som løsningsforslag på et problem, når den fremmede ret tjener samme funktion som de danske retsregler eller retsprincipper.⁵⁵

⁵⁰ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 231.

⁵¹ Betænkning nr. 1401 af 2001: Reform af den civile retspleje I, s. 17.

⁵² Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 32.

⁵³ Munk-Hansen, Den juridiske løsning - Introduktion til juridisk metode, 2021, s. 80.

⁵⁴ Christensen, Hvad kan man egentlig bruge juridisk litteratur til i praksis, 2017.

⁵⁵ Tvarnø & Nielsen, Retskilder og retsteorier, 2021, s. 58 og 92 og Evald, Juridisk teori, metode og videnskab, 2024, s. 175ff.

Eftersom afhandlingen kun vil præsentere norsk henholdsvis svensk ret ved et kortfattet sammendrag af retstilstanden, vil denne præsentation tage udgangspunkt i den norske retsplejelov, *tvisteloven*, samt den svenske retsplejelov, *rättegångsbalken*. Til fortolkning af lovteksterne anvendes de norske henholdsvis svenske lovforarbejder.

2. Formålet med småsagsprocessen

At indføre en forenklet proces for behandling af sager om mindre krav bygger ikke på nye overvejelser. Allerede ved retsplejelovens ikrafttrædelse i oktober 1919 har der været overvejelser om, hvordan man bedst behandler sager om mindre krav i den civile retspleje. Det følgende afsnit søger at beskrive nogle af de overvejelser og hensyn, som har været fremført forud for småsagsprocessens indførelse ved lov nr. 538 af 8. juni 2006.

Hensynet til en billig og enkel sagsbehandling for sager om mindre krav kom til udtryk allerede i forarbejderne til retsplejeloven af 1919, hvor motiverne bag loven forudsatte, at småsager kunne behandles uden advokatbistand. En ren selvmøderproces blev imidlertid ikke en realitet, eftersom der kort tid efter retsplejelovens indførelse dannede sig en fast praksis for, at den vindende parts advokatsalær altid skulle dækkes, uanset om parternes antagelse af advokat havde været nødvendig.⁵⁶

I 1973 afgav Forbrugerkommissionen en betænkning,⁵⁷ hvorved det blev foreslået, at forbrugersager kunne undergives en forenklet behandlingsform ved domstolene, hvis forbrugeren ønskede det. Forslaget havde baggrund i, at lovudvalget fandt, at omkostningerne ved domstolsbehandling let stod i misforhold til sagens værdi, ligesom psykologiske faktorer afholdt forbrugere i at indlade sig i en domstolsproces. Forslaget gik ud på, at forbrugersagerne kunne behandles uden advokatbistand, men med en aktiv procesledelse fra retten, herunder gennem instruktion og vejledning med henblik på at oplyse sagen bedst muligt.⁵⁸

I 1979 afgav Retsplejerådet en betænkning,⁵⁹ som indeholdt overvejelser om, at ikke alene forbrugersager skulle være omfattet af den forenkledede behandlingsform, idet denne behandlingsform også skulle omfatte andre dagliglivssager. Forslaget vandt imidlertid ikke tilslutning, idet der bl.a. ikke var tilslutning til, at dommerne skulle udøve en mere aktiv procesledelse, herunder at dommerne

⁵⁶ Betænkning nr. 1436 af 2004, s. 425f.

⁵⁷ Betænkning nr. 681 af 1973.

⁵⁸ Betænkning nr. 1436 af 2004, s. 427f.

⁵⁹ Betænkning nr. 886 af 1979.

skulle vejlede parterne og fremskaffe de oplysninger, der er nødvendige for at afgøre sagen. Det blev fremhævet, at en sådan ordning kunne påvirke tilliden til dommernes upartiskhed.⁶⁰

I 1997 blev indførslen af en småsagsproces igen overvejet, idet den almindelige proces blev anset for at være for kompliceret, for langsom og for dyr som behandlingsform for småsager. Småsagsudvalget afgav på denne baggrund en betænkning,⁶¹ hvor rettens pligt til at vejlede parter uden advokat blev foreslået udvidet.⁶² Overvejelserne blev dog ikke til en realitet på daværende tidspunkt.

Fælles for overvejelserne i betænkningerne er dog, at omkostningerne foreslås nedbragt ved, at retten foretager en aktiv procesledelse i sagen, herunder bistår og vejleder parterne i et sådant omfang, at de ikke har behov for advokatbistand.

I 2002 afgav Advokatrådet og Dommerforeningen et fælles forslag til en forenklet procesform for krav under 50.000 kr. til Justitsministeriet.⁶³ Dette forslag blev udgangspunktet for Retsplejerådets forslag om en særlig procesform til behandling af sager om krav på højst 50.000 kr. i betænkning nr. 1436 af 2004. Formålet med Retsplejerådets forslag om at indføre en særlig procesform for behandlingen af sager om mindre krav var, at behandling af mindre krav efter den almindelige proces, kan medføre et misforhold mellem på den ene side sagens betydning, og på den anden side besværet og omkostningerne ved at føre retssagen. Det blev på denne baggrund fundet nødvendigt at indføre en særlig enkel og billigere måde, hvorpå sager om mindre krav kan behandles ved domstolene, uden at den forenkledte proces bliver en "*discountretspleje*".⁶⁴ Det er anset som en selvfølge, at procesformen skal efterleve de generelle krav, der stilles til domstolene, herunder at domstolen fremstår som uafhængig og upartisk og, at sagsbehandlingen er grundig. Hovedsigtet med småsagsprocessen er på denne baggrund at forenkle processen på en måde, hvor parternes udgifter er forudsigelige og beskedne. Formålet med småsagsprocessen er derfor at give parterne adgang til en *hurtigere, nemmere og billigere* måde, hvorpå sager om mindre krav kan behandles.⁶⁵ Forslaget har dannet grundlag for småsagsprocessen, som den i store træk fremstår i dag ved retsplejelovens kapitel 39.

⁶⁰ Betænkning nr. 1436 af 2004, s. 429ff.

⁶¹ Betænkning nr. 1341 af 1997.

⁶² Betænkning nr. 1436 af 2004, s. 433ff.

⁶³ Betænkning nr. 1436 af 2004, s. 439.

⁶⁴ Betænkning nr. 1436 af 2004, s. 442 f.

⁶⁵ De almindelige bemærkninger afsnit 1.3. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civilie retspleje, 2020, s. 433 og Sonne, Proceduren, 2019, s. 517.

I 2023 afgav Retsplejerådet imidlertid et katalog med anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene, hvoraf det fremgår, at en af domstolssystemets største udfordringer er, at domstolenes brugere fortsat anser processen som værende for langsom og for dyr, selv hvis sagen vindes. Det foreslås derfor i kataloget at hæve beløbsgrænsen for småsager, idet der nu foreligger så gode erfaringer med denne procesform.⁶⁶ På baggrund heraf er det bl.a. foreslået, ved lov nr. 115 af 28. februar 2024, at hæve beløbsgrænsen for småsager fra 50.000 kr. til 100.000 kr., ligesom det foreslås at ændre overskriften på retsplejelovens kapitel 39, så overskriften fremadrettet vil være *”Den forenkjede proces”* fremfor *”Behandling af sager om mindre krav”*, idet det findes misvisende at tale om ”mindre” krav for sager med en værdi på op til 100.000 kr.⁶⁷

3. Småsagsprocessens anvendelsesområde

Nærværende kapitel søger at fastlægge anvendelsesområdet for retsplejelovens kapitel 39 om behandling af sager om mindre krav. I kapitlet fastlægges først, hvilke sagstyper, som behandles efter småsagsprocessen, samt hvilke sagstyper der ikke kan behandles herefter. Derefter vil kapitlet fastlægge, hvilke betingelser en sag skal opfylde for at være omfattet af kapitlet. Afslutningsvist søger kapitlet at beskrive, hvornår en sag ikke er egnet til behandling efter småsagsprocessen, og på denne baggrund henvises til behandling efter den almindelige proces.

3.1. Sagstyper, der behandles efter småsagsprocessen

Ikke alle typer af sager kan behandles efter småsagsprocessen. Det fremgår af rpl § 400, stk. 1, at bestemmelserne i retsplejelovens kapitel 39 finder anvendelse på byretssager, herunder boligretssager. Reglerne finder derfor alene anvendelse på borgerlige sager, hvor anden behandlingsform ikke er bestemt i retsplejeloven eller ved anden lov, jf. rpl § 224.⁶⁸

Småsagsprocessen finder ikke anvendelse i sager, der anlægges ved Sø- og Handelsretten, jf. rpl § 225, stk. 1 og 2, ligesom retsplejelovens kapitel 39 heller ikke finder anvendelse på sager, der efter sagsanlæg henvises til behandling ved Sø- og Handelsretten eller til landsretten i første instans, jf. rpl

⁶⁶ Retsplejerådets katalog om anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene af 17. april 2023, s. 15

⁶⁷ De specielle bemærkninger til nr. 44 (overskriften til kapitel 39) i Lov nr. 115 af 28. februar 2024, s. 77.

⁶⁸ De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.3.2. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1210, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 99 og Lundblad & Pihlblad, Proceduren, 2019, s. 116.

§§ 225, stk. 3, 226, 227 eller 254, stk. 2.⁶⁹ Retsplejelovens kapitel 39 finder desuden ikke anvendelse på de i kapitel 23 a, 40, 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b, 44 og 88 omhandlende sager, jf. rpl § 400, stk. 3, som vedrører gruppesøgsmål, midlertidige afgørelser om forbud og påbud, familieretlige sager, sager om faderskab og medmoderskab, værgemålssager, prøvelse af administrativ bestemt frihedsberøvelse, prøvelse af beslutning om adoption uden samtykke, fremgangsmåden ved at erhverve mortifikations- eller ejendomsdom og regler om behandling af private straffesager. Parterne i en sag kan ikke aftale, at de i rpl § 400, stk. 3, nævnte sager, skal behandles som en småsag, da baggrunden for, at de pågældende sager er undtaget fra behandling efter kapitel 39 er, at der i retsplejeloven er fastsat særlige procesregler for behandlingen af disse sagstyper.⁷⁰

Krav, der har baggrund i en sag, som behandles efter et af de i rpl § 400, stk. 3 nævnte kapitler, kan dog behandles efter reglerne om småsager i retsplejelovens kapitel 39. Dette ses f.eks. i sagen TFA 2011.574 V, hvor krav ifølge en bodelingsaftale blev behandlet efter reglerne om småsager og i TFA 2010.727 V, der angik størrelsen på en afgift i forbindelse med, at et særbarn gav arveafkald mod vederlag.⁷¹ Andre typer af sager kan derimod være afskåret fra at blive behandlet efter småsagsprocessen uden, at dette fremgår direkte af retsplejeloven, da disse sager som udgangspunkt vil blive løftet ud af småsagsprocessen i medfør af rpl § 402.⁷² Se herom nedenfor i afsnit 3.5.2. for så vidt angår behandling af skattesager og disciplinærsager i forbindelse med tilsidesættelse af god advokatskik.

Om en sag skal behandles efter småsagsprocessen, afhænger af, hvad sagsøgeren har nedlagt påstand om i stævningen, jf. U 2013.1614 ØLK, hvor sagsøger i stævningen havde nedlagt påstand om, at sagsøgte skulle betale erstatning på 15.000 kr., i forbindelse med, at sagsøgte havde brudt parternes aftale. Sagsøger havde i stævningen anført, at bruddet på aftalen udgjorde en krænkelse af hans fred, hvorfor byretten behandlede sagen som en privat straffesag, jf. rpl § 989. Landsretten ændrede imidlertid byrettens afgørelse og anførte i den forbindelse, at sagsøger i stævningen havde nedlagt påstand om krav om erstatning på 15.000 kr., og havde som hovedanbringende anført, at sagsøgte havde brudt parternes aftale. Landsretten fandt ikke, at sagsøgeren ved stævningen havde

⁶⁹ De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.3.2. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1210, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 99 og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 100.

⁷⁰ De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.3.2. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1212, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 103, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 100, Sonne, Proceduren, 2019, s. 519 og Lindencrone & Werlauff, Dansk retspleje, 2023, s. 194.

⁷¹ Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 104.

⁷² Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 104.

rejst en privat straffesag, jf. rpl § 989. Eftersom sagen angik et krav på 15.000 kr., subsidiært et mindre beløb, blev det lagt til grund, at sagen var omfattet af småsagsprocessen, jf. rpl § 401, stk. 1, nr. 1.⁷³

3.2. Sagens økonomiske værdi

Sagens økonomiske værdi har betydning for, om en sag skal behandles efter den almindelige proces, eller om sagen er omfattet af småsagsprocessen.⁷⁴ Det følger af rpl § 400, stk. 1, nr. 1, at sager der ikke har økonomisk værdi, eller sager om krav, som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr., skal behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39.⁷⁵ I lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024 er der dog fremsat forslag om at hæve beløbsgrænsen fra 50.000 kr. til 100.000 kr. med virkning for sager, som anlægges efter den 15. juni 2024, hvor loven forventes at træde i kraft.⁷⁶ Eftersom beløbsgrænsen i skrivende stund fortsat er fastsat til 50.000 kr., er det denne beløbsgrænse, afhandlingen tages udgangspunkt i.

Sager om krav uden økonomisk værdi, og sager med en økonomisk værdi af højst 50.000 kr. er automatisk omfattet af reglerne i retsplejelovens kapitel 39, jf. U 2009.1302 VLK, hvor landsretten bemærkede, at behandling af sager om mindre krav efter den almindelige proces forudsætter, at byretten træffer afgørelse om henvisning af sagen, jf. rpl § 402. Sagen angik et krav på tilgodehavende i forbindelse med køb af tre køer og to tyrekalve, og kravet havde ifølge stævningen en økonomisk værdi på 26.665 kr., som sagsøger dog forhøjede til 37.915 kr. i replikken. Sagsøgte havde anmodet om, at sagen skulle henvises til almindelig proces, eftersom det var usikkert, om en sag skulle starte i småsagsprocessen, eller om sagen skulle henvises til småsagsprocessen. Sagsøgte anmodning blev ikke taget til følge, da sagen aktuelt ikke angik særlig komplicerede faktiske eller retlige forhold, og da sagen ikke havde særlig betydning for en af parterne ud over påstanden, jf. rpl § 402, stk. 1. Sagen skulle derfor behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39.

Beløbsgrænsen i rpl § 400, stk. 1, nr. 1, gælder uanset, om der er tale om et pengekrav, eller et andet krav med økonomisk værdi, f.eks. krav på udlevering af en genstand. Sager vedrørende krav under beløbsgrænsen er omfattet af småsagsprocessen uanset, om kravet hviler på privatretligt eller offentligretligt grundlag, og uanset om fordringshaveren, skyldneren eller begge er en offentlig

⁷³ Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s 106.

⁷⁴ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 97.

⁷⁵ Sonne, Proceduren, 2019, s. 517, Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1022, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1210, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 434, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s 100 og Lindencrone & Werlauff, Dansk retspleje, 2023, s. 193.

⁷⁶ Lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024, § 1, nr. 45 og § 10, stk. 1 og 4.

myndighed, samt uanset om én eller begge parter er erhvervsdrivende, en organisation, en forbruger eller lignende.⁷⁷

Beløbsgrænsen gælder desuden, uanset om der er tale om et fuldbyrdelses- eller anerkendelsessøgsmål. Den omstændighed, at sagsøgerens påstand er udformet som en anerkendelsespåstand, medfører dog ikke nødvendigvis, at sagen er uden økonomisk værdi og dermed skal behandles som en småsag, jf. U 2014.288 VLK.⁷⁸ Sagen angik spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgte skulle anerkende, at to bankgarantier skulle nedskrives. Landsretten fandt, at selvom sagsøgerens påstand var udformet som en anerkendelsespåstand, så var sagen ikke uden økonomisk værdi, når påstanden blev sammenholdt med sagsfremstillingen i stævningen. Påstanden havde en økonomisk værdi svarende til 98 procent af de to garantiers værdi, hvorfor den økonomiske værdi af påstanden var på omkring 550.000 kr.

Hvis sagens værdi, opgjort efter påstanden i stævningen, senere udvides ud over beløbsgrænsen på 50.000 kr., vil sagen fortsat behandles som en småsag, medmindre retten henviser sagen til den almindelige proces i medfør af rpl § 402, som behandles nærmere under afsnit 3.5. om adgangen til at udtage sager af småsagsprocessen.⁷⁹ Hvis sagens værdi derimod starter på over 50.000 kr. og senere nedsættes, således at sagens værdi ikke længere overstiger 50.000 kr., vil sagen dog fortsat blive behandlet efter den almindelige proces, medmindre parterne aftaler, at sagen skal behandles efter reglerne i kapitel 39.⁸⁰ Se nærmere om aftalt anvendelse af småsagsprocessen nedenfor under afsnit 3.3.

3.2.1 Opgørelse af sagens værdi

Sagens værdi opgøres efter de regler, der fremgår af rpl § 401. Ifølge rpl § 401, stk. 1, 1. pkt., opgøres sagens værdi efter påstanden i stævningen. Omfatter påstanden flere krav mellem de samme parter, skal disse krav sammenlægges, jf. bestemmelsens 2. pkt.⁸¹ Fremsættes der krav mod flere sagsøgte,

⁷⁷ De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.3.2. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1210 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 100.

⁷⁸ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1210 og 1213, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 100 og Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1022.

⁷⁹ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1210f og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 102.

⁸⁰ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 102.

⁸¹ De specielle bemærkninger til § 401 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 434f, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 101f. og Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1022.

skal disse krav derimod ikke sammenlægges ved opgørelsen af sagens værdi.⁸² Renter og omkostninger skal ikke medregnes ved opgørelsen af værdien, jf. bestemmelsens 3. pkt., og omkostninger omfatter i denne sammenhæng også udenretslige inkassoomkostninger og sagsomkostninger for behandling i retten.⁸³ Er sagsøgers krav betinget af en modydelse, skal denne desuden fratrækkes, hvorved sagens værdi opgøres til nettoværdien af påstanden.⁸⁴

Angår påstanden en ydelse, der skal betales et ubestemt antal gange, beregnes værdien af sagen ved at gange ydelserne pr. år med 10, jf. rpl § 401, stk. 2, 1. pkt. I sager der er omfattet af lejelovgivningen, beregnes værdien dog ved at gange ydelserne pr. år med 5, jf. rpl § 401, stk. 3, 1. pkt. Hvis påstanden derimod angår en ydelse, der skal betales et bestemt antal gange, beregnes værdien ved at gange ydelsen pr. gang med antallet af gange, som ydelsen skal betales, jf. rpl § 401, stk. 2, 2. pkt. Værdien kan dog ikke overstige den årlige ydelse ganget med 10 (for sager i henhold til lejelovgivningen ganget med 5), jf. rpl § 401, stk. 2, 3. pkt. og stk. 3, 2. pkt. Er ydelserne ikke af samme størrelse, beregnes sagens værdi ved at lægge ydelserne for det sidste år til grund for beregningen, jf. rpl § 401, stk. 2, 4. pkt. For sager om opsigelse eller ophævelse af lejemål fastsættes sagens værdi dog til 1 års leje, jf. rpl § 401, stk. 3, 3. pkt.⁸⁵

3.3. Aftalt anvendelse af småsagsprocessen

Når sagens værdi overstiger 50.000 kr., skal sagen som udgangspunkt behandles efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 33 og 34. Parterne kan dog fravige dette udgangspunkt ved at indgå aftale om, at sagen skal behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39.⁸⁶ En aftale om anvendelse af småsagsprocessen kan først indgås efter tvisten er opstået, jf. rpl § 400, stk. 1, nr. 2, 1. pkt., men erhvervsdrivende, der begge handler som led i deres erhverv, kan dog aftale, at

⁸² De specielle bemærkninger til § 401 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s.102 og Lindencrone & Werlauff, Dansk retspleje, 2023, s. 194.

⁸³ De specielle bemærkninger til § 401 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s.101, og Lindencrone & Werlauff, Dansk retspleje, 2023, s. 194.

⁸⁴ De specielle bemærkninger til § 401 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s.102.

⁸⁵ De specielle bemærkninger til § 401 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s.101f.

⁸⁶ De specielle bemærkninger til § 400 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Sonne, Proceduren, 2019, s. 518, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 100 og 104, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, 97 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211.

småsagsprocessen skal finde anvendelse forud for tvistens opståen, jf. bestemmelsens 2. pkt., f.eks. som en del af kontrakten mellem disse.⁸⁷

Parternes adgang til at aftale, at småsagsprocessen skal finde anvendelse, skal ses i lyset af dispositionsmaksimen, hvorefter parterne i en civil sag bevarer deres adgang til at disponere materielt over sagens genstand, og at de i et vist omfang også, med bindende virkning for retten, kan indgå aftaler om procesførelsen.⁸⁸

Thønnings & Ebbensgaard har anført, at en aftale om, at reglerne i retsplejelovens kapitel 39 skal finde anvendelse, formentlig vil kunne indgås såvel ved indledningen af sagens behandling ved retten, under sagens forberedelse samt efter forberedelsens afslutning. Forfatterne anser dette som en følge af, at det udtrykkeligt fremgår af de specielle bemærkninger til § 400 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, at en aftale om at småsagsprocessen skal finde anvendelse også kan indgås i de tilfælde, hvor sagens værdi nedsættes, så sagens værdi ikke længere overstiger 50.000 kr.⁸⁹ Forfatternes følgeslutning må alt andet lige kunne tilsluttes.

Uanset hvornår parterne indgår aftale om, at reglerne i retsplejelovens kapitel 39 skal finde anvendelse på sagens behandling, vil de hidtil foretagne processuelle skridt stå ved magt, således at kun den fortsatte behandling af sagen sker efter bestemmelserne i retsplejelovens kapitel 39.⁹⁰ Overgår sagen til småsagsprocessen efter forberedelsens afslutning, kan det dog efter omstændighederne medføre, at forberedelsen må genoptages med henblik på udarbejdelse af en fortegnelse, jf. rpl § 406, stk. 5.⁹¹

En af parterne indgået aftale om at reglerne i retsplejelovens kapitel 39 skal finde anvendelse, er ikke til hinder for, at retten af egen drift træffer bestemmelse om, at sagen skal henvises til den almindelige proces, jf. rpl § 402, stk. 1.⁹² Se om dette nedenfor under afsnit 3.5 om adgangen til at udtage sager af småsagsprocessen.

⁸⁷ De specielle bemærkninger til § 400 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211, Sonne, Proceduren, 2019, s. 518, Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1022 og Lindencrone & Werlauff, Dansk retspleje, 2023, s. 193.

⁸⁸ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 105f, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 29 og Betænkning nr. 1401 af 2001: Reform af den civile retspleje I. s. 18 og 86.

⁸⁹ De specielle bemærkninger til § 400 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211.

⁹⁰ Sonne, Proceduren, 2019, s. 519.

⁹¹ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211.

⁹² Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s.105.

3.4. Aftalt anvendelse af den almindelige proces

Ligesom parterne kan aftale, at reglerne i retsplejelovens kapitel 39 skal finde anvendelse, når sagens værdi overstiger beløbsgrænsen, kan parterne også aftale, at reglerne i retsplejelovens kapitel 39 ikke skal finde anvendelse, selvom sagen angår et krav, der ikke har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr., jf. rpl § 400, stk. 2. En aftale om, at retsplejelovens kapitel 39 ikke skal finde anvendelse kan først indgås, efter at tvisten er opstået.⁹³ En part kan således ikke ensidigt fravælge den særlige procesform i kapitel 39 til skade for modparten, hvis modparten ønsker en enkel, hurtig og billig retssagsbehandling.⁹⁴ Bestemmelsen er på samme måde som rpl § 400, stk. 1, nr. 2, et udtryk for dispositionsmaksimen, hvorefter parterne i et vist omfang kan indgå aftaler om procesførelsen.

Indgår parterne aftale om, at sagen ikke skal behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39, kan en part, som har fri proces, efter omstændighederne, ikke få fuld omkostningsdækning i sagen, jf. rpl § 409.⁹⁵ Se nærmere herom nedenfor i afsnit 4.6.

I modsætning til rpl § 400, stk. 1, nr. 2, hvorefter erhvervsdrivende kan indgå aftale om anvendelsen af småsagsprocessen før tvistens opståen, kan en aftale om, at sagen *ikke* skal behandles efter reglerne om småsager, først indgås efter tvisten er opstået, jf. rpl § 400, stk. 2. Dette gælder også for erhvervsdrivende, hvorfor en aftale indgået forud for tvistens opståen, om at en sag ikke skal behandles efter reglerne i kapitel 39, ikke vil være bindende.⁹⁶

Fravigelse af småsagsprocessen kræver, at der foreligger en egentlig aftale mellem parterne herom. Det er ikke tilstrækkeligt, at en part erklærer sig enig i, at sagen bør overføres til almindelig proces, jf. FM 2010.287, hvor en part anmodede om, at sagen blev overført til almindelig procesform efter, at der var sket berømmelse af hovedforhandlingen, hvilket den anden part var enig i. Byretten anførte, at der ikke mellem parterne var indgået en aftale om, at sagen skulle overgå til almindelig procesform, jf. § 400, stk. 2. Dette kom ligeledes til udtryk i U 2016.616 ØLK, hvor retten vurderede, at der ikke var indgået en aftale om, at sagen skulle udtages af småsagsprocessen, på trods af enighed herom

⁹³ De specielle bemærkninger til § 400 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 436, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 97, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211, Sonne, Proceduren, 2019, s. 518 og Lindenkrone & Werlauff, Dansk retspleje, 2023, s. 193f.

⁹⁴ De almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, afsnit 8.2.3.5. og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211.

⁹⁵ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211.

⁹⁶ De specielle bemærkninger til § 400 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1211f.

mellem parterne. Sagsøger havde anmodet retten om, at sagen blev udtaget af småsagsprocessen, hvilket sagsøgte i svarskriftet udtrykte enighed i. Retten konstaterede, at begge parter ønskede, at sagen blev udtaget af småsagsprocessen, men tog ikke anmodningen til følge, da retten fandt, at der ikke var indgået aftale herom, jf. rpl § 400, stk. 2.

En aftale om fravigelse af småsagsprocessen kan formentligt indgås stiltiende, jf. FM 2015.217.⁹⁷ I sagen havde byretten ved en fejl oprettet og forberedt en sag om et erstatningskrav på 50.000 kr. som en almindelig civil sag. Sagsomkostningsafgørelsen blev kæret til landsretten, idet byretten fastsatte sagsomkostningerne efter de vejledende satser for civile sager. I kæremålet fandt landsretten, at der var indgået en stiltiende aftale mellem sagens parter om at behandle sagen som en almindelig civil sag, henset til, at advokaterne ikke havde reageret på måden, hvorpå forberedelsen af sagen samt afholdelsen af hovedforhandlingen fandt sted, hvorfor sagsomkostningerne blev fastsat med udgangspunkt heri.

I flere afgørelser ses det, at domstolene kommer til samme resultat, under hensyntagen til, at sagen *de facto* har været behandlet som en civil sag, og at begge parter har været repræsenteret ved advokat. Dette ses i sagen U 2019.1720 ØLK, hvor skifteretten ved en fejl havde oprettet sagen som en almindelig civil sag, idet retten ikke havde bemærket, at sagen var omfattet af retsplejelovens kapitel 39. Landsretten tiltrådte byrettens afgørelse, hvorefter sagsomkostningerne skulle fastsættes efter de vejledende satser for civile sager under hensyntagen til, at begge parter var repræsenteret ved advokat, og idet sagen under hele dens forløb var blevet behandlet som en civil sag.

I FM 2017.26, blev sagen derimod oprettet som en småsag, men behandlet og forberedt som en almindelig civil sag. Der blev i sagen tilkendt sagsomkostninger efter de almindelige civilprocessuelle regler. Landsretten fandt, at fastsættelse af sagsomkostningerne skulle ske uden anvendelse af reglerne for småsager, henset til at sagen *de facto* var blevet behandlet som en almindelig civil sag, samt henset til sagens karakter, selvom sagen aldrig formelt blev løftet ud af småsagsprocessen. Afgørelsen skal formentlig ses i sammenhæng med, at sagen ville have været henvist til den almindelige proces i medfør af rpl § 402, hvis byretten formelt set havde taget stilling hertil.

I samme retning fandt landsretten i FM 2014.60, at fastsættelsen af sagsomkostningerne skulle ske uden anvendelse af reglerne i retsplejelovens kapitel 39, henset til, at sagen havde været behandlet

⁹⁷ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 97.

som en almindelig civil sag under forberedelsen og hovedforhandlingen, og uanset at sagen ikke formelt var løftet ud af småsagsprocessen.

I FM 2012.129 fastsatte landsretten derimod omkostningerne efter reglerne om småsager, i en sag, som opfyldte betingelserne herfor, jf. rpl § 400, stk. 1, nr. 1, selvom sagen fejlagtigt var blevet oprettet som en almindelige civil sag. Det fremgår ikke af afgørelsen, hvad landsrettens begrundelse herfor var.

Det fremstår umiddelbart besynderligt, at landsretterne i praksis både kommer frem til, at parterne skal indgå en egentlig aftale om fravigelse af reglerne i retsplejelovens kapitel 39, hvorved enighed mellem parterne ikke er tilstrækkeligt, men samtidig kommer frem til at en sådan aftale efter omstændighederne kan indgås stiltiende. Logikken i praksis kan da være svær at følge, og afgørelserne skal muligvis forstås således, at landsretten i de tilfælde, hvor byretten opretter sagen forkert, foretager en konkret vurdering af den enkelte sag, under hensyntagen til *om* parterne har været repræsenteret af advokat, som ikke har gjort indsigelse imod behandlingen, *om* sagen de facto er blevet behandlet som en civil sag eller en småsag og *under hensyntagen* til sagens karakter.

3.5. Adgang til at udtage sager af småsagsprocessen

Ikke alle sager, som opfylder betingelserne for at blive behandlet som en småsag, eller som parterne aftaler skal behandles efter reglerne herom, jf. rpl § 400, er egnet til at blive behandlet ved en forenklet proces. Den grundlæggende idé med småsagsprocessen er netop, at enkle sager bør behandles efter de forenkledte procesregler, mens de komplicerede sager bør afgrænses fra behandlingsformen på en hensigtsmæssig måde.⁹⁸

Det fremgår af rpl § 402, stk. 1, at retten, efter anmodning fra en part eller af egen drift, kan bestemme, at sagens videre behandling skal ske uden anvendelse af reglerne i kapitel 39, hvis sagen angår særlig komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål, eller har særlig betydning for en part ud over påstanden. Retten kan desuden, i medfør af rpl § 402, stk. 2, efter anmodning fra en part bestemme, at sagens videre behandling skal ske uden anvendelse af reglerne i kapitel 39, hvis påstanden udvides ud over beløbsgrænsen på 50.000 kr., som fremgår af § 400, stk. 1, nr. 1. Bestemmelsen giver således retten mulighed for at skønne over, hvornår en sag, som er omfattet af reglerne i retsplejelovens kapitel 39, alligevel ikke egner sig til at blive behandlet efter den forenkledte

⁹⁸ De almindelige bemærkninger afsnit 8.2.3.2. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

proces.⁹⁹ Når retten beslutter at henvise en sag til den almindelig proces eller nægter at henvise en sag hertil, træffer retten afgørelse herom. Afgørelsen kan alene kæres med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. rpl § 389 a, stk. 1.¹⁰⁰

Afgørelsen om, at sagen skal løftes ud af småsagsprocessen, kan i boligretten træffes uden medvirken af lægdommere, jf. U 2010.330 ØLK, hvor landsretten netop tiltrådte, at byretten havde truffet afgørelse om, hvorvidt sagen skulle løftes ud af småsagsprocessen, uden medvirken af lægdommere. Den omstændighed, at der skal medvirke lægdommere, kan ikke i sig selv begrunde, at sagen skal behandles uden anvendelse af retsplejelovens kapitel 39, jf. FM 2010.55.

Rettens adgang til at henvise sagen til den almindelige proces gælder både under hele sagens forberedelse og efter forberedelsens afslutning.¹⁰¹ Ændrede forhold undervejs i sagen kan derfor føre til, at en sag, som ikke opfylder betingelserne for at blive henvist til den almindelige proces ved sagens anlæg, på et senere tidspunkt kan opfylde betingelserne for henvisning. I praksis ses det ofte, at landsretterne vurderer, at sagen ikke skal udgå af småsagsprocessen med henvisning til, at sagen ikke "*på sit nuværende stadie*" opfylder betingelserne for at blive henvist til den almindelige proces, jf. f.eks. U 2011.708 ØLK, der vedrørte en tvist om et advokatkontors mulige krav som følge af juridisk rådgivning. Landsretten fandt, med henvisning til forarbejderne, at sagen ikke - *i hvert fald på sit nuværende stadie* - angik særlig komplicerede faktiske eller retlige forhold, jf. rpl § 402.¹⁰²

Retten har adgang til at henvise en sag til den almindelige proces, selvom parterne i medfør af rpl § 400, stk. 1, nr. 2, har aftalt, at sagen skal behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39.¹⁰³ Hvis parterne derimod på forhånd har aftalt, at sagen ikke skal behandles som en småsag, kan byretten ikke af egen drift tage stilling til, om sagen bør løftes ud af småsagsprocessen, ligesom retten ikke kan tilkendegive, hvilken afgørelse den ville have truffet, jf. FM 2011.213. Retten har endvidere ikke kompetence til at tage stilling til en begæring om at overføre en småsag til den almindelige proces, efter at sagen er hævet, jf. FM 2009.53.

⁹⁹ De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Sonne, Proceduren, 2019, s. 518.

¹⁰⁰ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1215.

¹⁰¹ De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1214 og Sonne, Proceduren, 2019, s. 518.

¹⁰² Juul-Sandberg, Hvornår skal en sag udgå af småsagsprocessen i medfør af retsplejelovens § 402, stk. 1?, 2013. Se også U 2009.1274 VLK, vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt betaling for montering af et køkkengulv skulle behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39 og U 2009.1290 VLK, som angik spørgsmålet om, hvorvidt en sag om betaling af leje for en bådeplads skulle behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39, hvor landsretten i begge afgørelser anvendte denne begrundelse.

¹⁰³ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1214f og Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1023.

Rpl § 402 finder kun anvendelse på byrettens behandling af sagen. Der er ikke hjemmel til at løfte en sag ud af småsagsprocessen ved ankebehandling af sagen, jf. rpl § 410, stk. 2, jf. U 2013.46 VLK, hvor landsretten lagde vægt på, at rpl § 410, stk. 2, ikke henviser til § 400, stk. 2 eller § 402.¹⁰⁴ Rpl § 410, stk. 2 behandles nærmere nedenfor under afsnit 4.7. om anke af småsager.

Ved lovforslag nr. 115 som fremsat den 28. februar 2024 fremgår det, at ordet ”*særlig*” vil udgå af rpl § 402, stk. 1, nr. 1. Selvom det fremgår af de specielle bemærkninger til bestemmelsen, at der alene er tale om en sproglig præcisering uden tilsigtede ændringer i den eksisterende mulighed for at løfte sager ud af småsagen, giver ændringen – alt andet lige – anledning til at antage, at muligheden for at løfte sager ud af procesformen vil blive udvidet med den foreslåede ændring.¹⁰⁵ Dette må kunne understøttes af, at det fremgår af de almindelige bemærkninger i lovforslaget, at forhøjelsen af beløbsgrænsen kombineres med en justering af reglen om, at komplicerede sager kan løftes ud af småsagsprocessen.¹⁰⁶ I de almindelige bemærkninger henvises yderligere til Retsplejerådets katalog, som angiver, at fjernelsen af ordet ”*særlig*” vil medføre en mindre udvidelse af rettens mulighed for at bestemme, at en sag skal overføres til den almindelige proces.¹⁰⁷ I forhold til afhandlingens nedenstående gennemgang af praksis med henblik på at fastlægge, hvornår en småsag henvises til behandling efter den almindelige proces, må det derfor fremhæves, at praksis kan udvikle sig i anden retning, såfremt lovforslaget gennemføres.

3.5.1. Retsvirkningen af, at sagen henvises til almindelig proces

Når retten har truffet afgørelse om, at sagens videre behandling ikke skal ske efter retsplejelovens kapitel 39, vil sagens behandling overgå til den almindelige proces. De processuelle skridt, som er foretaget inden sagens henvisning, står ved magt og skal ikke gå om. I tilfælde af, at sagens forberedelse er afsluttet, når sagen henvises til den almindelige proces, vil det derfor alene være hovedforhandlingen, som skal foretages efter de almindelige procesregler, medmindre forberedelsen genoptages efter rpl §§ 356, stk. 3 eller 364, stk. 1.¹⁰⁸

Når byretten har truffet afgørelse om, at en sag skal henvises til den almindelige proces, og denne afgørelse ikke er påkæret, kan sagen ikke føres tilbage til småsagsprocessen, jf. FM 2012.147.

¹⁰⁴ Juul-Sandberg, Hvornår skal en sag udgå af småsagsprocessen i medfør af retsplejelovens § 402, stk. 1?

¹⁰⁵ De specielle bemærkninger til nr. 46 (§ 402) i lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024.

¹⁰⁶ De almindelige bemærkninger i afsnit 2.5.2.1 i lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024.

¹⁰⁷ Retsplejerådets katalog med anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene af 17. april 2023, s. 22

¹⁰⁸ De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 435, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1215 og Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1025.

Byretten havde bestemt, at sagen ikke skulle behandles i småsagsprocessen og henviste i denne forbindelse til, at der skulle afholdes syn og skøn. Sagsøgeren anmodede om, at sagen blev ført tilbage i småsagsprocessen, hvilket byretten afviste med henvisning til, at der ved kendelse var truffet afgørelse om, at sagen ikke skulle behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39. Landsretten tiltrådte byrettens resultat og bemærkede i den forbindelse, at byrettens kendelse om at løfte sagen ud af småsagsprocessen ikke var blevet påkæret, og tilføjede, at *”Retten kan derfor ikke nu efter anmodning fra en part, hvilken anmodning modparten i øvrigt har protesteret imod, træffe afgørelse om, at sagen skal behandles efter reglerne om småsager”*.¹⁰⁹

Om landsrettens begrundelse, anfører Jochimsen at, *”det synes som om, at landsretten holder døren åben for at kunne træffe en anden afgørelse, såfremt parterne havde været enige om, at sagen skulle behandles efter småsagsprocessen.”*¹¹⁰ Selv hvis parterne havde været enige om, at sagen skulle behandles i småsagsprocessen, er afgørelsen dog i sidste ende stadig rettens, idet retten af egen drift kan henvise sagen til den almindelige proces, jf. § 402, stk. 1. I sagen havde byretten henvist sagen til den almindelige proces med henvisning til, at der skulle afholdes syn og skøn, hvorfor byretten alt andet lige må have vurderet, at sagen angik særligt komplicerede faktiske forhold, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1. Det kan derfor være svært at forstille sig, at byretten, på et senere tidspunkt skulle ændre mening, og dermed komme frem til, at det ville være forsvarligt at behandle sagen i småsagsprocessen.

3.5.2. Rettens afgørelse om at løfte sagen ud af småsagsprocessen

Retten kan efter anmodning fra en part eller af egen drift bestemme, at sagens videre behandling skal ske uden anvendelse af reglerne om småsager, jf. rpl § 402, stk. 1. Ved vurderingen af dette spørgsmål, bør retten inddrage parternes holdning hertil, og som altovervejende hovedregel respektere parternes ønske om valg af procesform.¹¹¹ Det vil imidlertid ikke være retssikkerhedsmæssigt forsvarligt at overlade valget til parterne alene, hvorfor retten *kan* overføre sagen til almindelig proces, uanset parternes ønsker, hvis retten vurderer, at oplysningen af de faktiske forhold eller den juridiske vejledning går væsentligt ud over, hvad der kan forventes i en småsag.¹¹²

¹⁰⁹ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1215 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s.109.

¹¹⁰ Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s.109.

¹¹¹ De almindelige bemærkninger afsnit 8.2.3.2. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 436 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1215f.

¹¹² De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.3.3. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1216.

3.5.2.1. Særlig komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål

En sag kan henvises til den almindelige proces, når denne angår særlig komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1. Retten bør henvise sagen i medfør af bestemmelsen, når de faktiske eller retlige forhold er så komplicerede, at sagen bør underkastes sædvanlig omfattende behandling eventuelt med videregående advokatbistand på begge sider, herunder også ved sagens forberedelse.¹¹³ Det vil f.eks. være nærliggende at henvise sagen til behandling efter de almindelige regler, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1, såfremt der i sagen er behov for kompliceret subsidiær bevisførelse, som parten ikke kan forventes at kunne efterkomme uden advokat.¹¹⁴ Tilstedeværelsen af mere end to parter (subjektiv kumulation) taler endvidere for, at sagen bør henvises til den almindelige proces.¹¹⁵

Bedømmelsen af om en sag angår særligt komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål sker ved en objektiv juridisk vurdering af sagen, og foretages dermed ikke under hensyntagen til en parts subjektive syn på sagen, jf. U 2011.36 VLK.¹¹⁶ I afgørelsen fandt retten, at sagen ikke kunne løftes ud af småsagsprocessen med henvisning til, at sagsøgte havde svært ved at forstå sagens indhold, eller at sagsøgte var under værgemål, hvorfor sagen ikke blev henvist til den almindelige proces.

Den omstændighed, at parterne får sagen til at fremstå som faktuel kompliceret i relation til rettens udarbejdelse af fortegnelse, medfører ikke, at sagen er uegnet til at blive behandlet inden for rammerne af retsplejelovens kapitel 39, jf. FM 2018.91, hvor byretten af egen drift havde henvist sagen til den almindelige proces, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1, på denne baggrund. I sagen havde byretten opfordret parterne til at indgive sammenfattende processkrifter, hvorefter parterne imidlertid indgav procesindlæg med henvisning til tidligere processkrifters anbringender, hvilket byretten fandt savnede mening set i relation til de af flere omgange korrigerede påstande. Landsretten ændrede byrettens afgørelse, med henvisning til, at betingelserne for henvisning i rpl § 402, stk. 1, nr. 1, ikke var opfyldt.

Advokatpålæg

¹¹³ De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Sonne, *Proceduren*, 2019, s. 518 og Lindencrone & Werlauff, *Dansk retspleje*, 2023, s. 194.

¹¹⁴ Gomard & Kistrup, *Civilprocessen*, 2020, s. 581.

¹¹⁵ De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Dahlager & Juhl, *Proceduren*, 2019, s. 1023 og Thønnings & Ebbensgaard, *Kommenteret Retsplejelov*, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1216.

¹¹⁶ Thønnings & Ebbensgaard, *Kommenteret Retsplejelov*, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1216.

Det har indtil nu været uafklaret, om en sag kan løftes ud af småsagsprocessen med henvisning til, at betingelserne for at meddele én af parterne et advokatpålæg, jf. rpl § 259, stk. 2, er opfyldt.¹¹⁷ I FM 2013.38 udtalte Venstre Landsret, at der ikke er mulighed for at give advokatpålæg i sager, som behandles efter retsplejelovens kapitel 39. Modsat har Østre Landsret i FM 2013.244 fundet, at en sag ikke kunne løftes ud af småsagsprocessen, selvom byretten fandt, at sagens videre behandling ikke kunne ske, uden at sagsøgeren blev meddelt advokatpålæg.

I de specielle bemærkninger til lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024 præciseres det dog, at det fremover vil være muligt at give advokatpålæg i sager, som behandles efter retsplejelovens kapitel 39, hvis særlige grunde undtagelsesvist gør det nødvendigt, jf. forslagens § 1, nr. 29, vedrørende den foreslåede bestemmelse i rpl § 259, stk. 3.¹¹⁸ Såfremt lovforslaget træder i kraft, vil det dermed være afklaret, at en sag ikke vil kunne løftes ud af småsagsprocessen, *alene* med henvisning til, at det er nødvendigt at meddele én af parterne advokatpålæg.

Syn og skøn

Retten bør desuden henvise en sag til den almindelige proces, når et egentlig syn og skøn med et ikke helt enkelt spørgetema er nødvendigt.¹¹⁹ Der kan ikke opstilles generelle retningslinjer for, hvornår der foreligger et ikke helt enkelt spørgetema, men der findes dog eksempler fra retspraksis, som kan bidrage til en fortolkning af spørgsmålet.¹²⁰

Praksis har på dette område været tilbageholdende med at henvise sager til den almindelige proces, når karakteren og omfanget af syn og skøn er uafklaret, jf. U 2009.1274 VLK, hvor sagsøgte i en tvist om regninger for montering af køkkengulv, havde oplyst, at hun ville begære syn og skøn, men karakteren heraf var uafklaret. Retten fandt, at sagen ikke på sit nuværende stadie angik særlig komplicerede faktiske eller retlige forhold.

Det forhold, at der skal afholdes syn og skøn, er ikke i sig selv tilstrækkeligt til at begrunde, at sagen skal behandles uden anvendelse af reglerne i retsplejelovens kapitel 39, jf. FM 2011.223. Byretten traf afgørelse om, at sagen, som vedrørte mangler i form af fugtskader på en ejendom, ikke skulle behandles som en småsag, eftersom der skulle afholdes syn og skøn. Landsretten ændrede

¹¹⁷ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s.1216.

¹¹⁸ De specielle bemærkninger til nr. 29 (§ 259) i lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024.

¹¹⁹ De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1216 og Sonne, Proceduren, 2019, s. 518f.

¹²⁰ FM 2013.193 - Hvornår skal en sag udgå af småsagsprocessen i medfør af retsplejelovens § 402, stk. 1?

imidlertid afgørelsen, da sagsøger i kæreskriftet havde anført, at det efter hans opfattelse ville være tilstrækkeligt, at der blev gennemført et forenklet syn og skøn på baggrund af en besigtigelse.

Ligeledes havde byretten i FM 2012.207, henvist sagen, der vedrørte betaling af VVS-arbejde, til behandling efter den almindelige proces, idet der skulle afholdes syn og skøn. Landsretten fandt imidlertid, at sagen skulle forblive i småsagsprocessen, under hensyn til, at spørgsmålene i det fremlagte udkast til spørgetema, som sagsøgte havde udarbejdet, var af forholdsvis enkel karakter.

Landsretten fandt også, at et eventuelt syn og skøn i U 2012.2824 ØLK, om bortkørsel af affald og et eventuelt modkrav ville være af så begrænset omfang og kompleksitet, at sagen ikke skulle henvises til den almindelige proces, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1.

Det samme gør sig gældende, for så vidt angår besigtigelse, jf. FM 2011.224, hvor byretten vurderede, at en sag vedrørende mangler ved en hest, ikke skulle behandles som en småsag, idet hesten skulle besigtiges og berides førend retten kunne tage stilling til, om hesten var egnet til ridning. Landsretten ændrede imidlertid afgørelsen og fandt, at afklaring af manglerne nødvendiggjorde sagkyndig oplysning, men at tilvejebringelsen heraf kunne ske inden for rammerne af retsplejelovens kapitel 39.

I U 2012.3141 VLK, fandt byretten også, at en sag om, hvorvidt en hestehandel kunne hæves, angik særlig komplicerede faktiske spørgsmål, hvorfor sagens videre behandling skulle ske efter den almindelige proces, idet der under sagen var anmodet om syn og skøn til at belyse hestens afstamning og værdi. Landsretten fandt imidlertid, at tilvejebringelsen af sagkyndige oplysninger kunne ske ud fra et fremsat udkast til spørgetema og dermed kunne ske inden for rammerne af retsplejelovens kapitel 39.

FM 2013.36 angik ligeledes mangler ved heste. Vedrørende spørgsmålet om syn og skøn i småsagsprocessen bemærkede landsretten, *"at den omstændighed, at en sag behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39, ikke udelukker, at der helt undtagelsesvist afholdes syn og skøn i sagen, hvis byretten vurderer, at betingelserne herfor er til stede."*

Det faktum, at parterne ikke er enige om spørgetemaet, er ikke tilstrækkeligt til, at sagen skal henvises til almindelig proces, jf. FM 2012.275 som angik en tvist om et fraflytningskrav. Retten havde i sagen udarbejdet udkast til spørgetema med henblik på indhentelse af sagkyndig erklæring. Udlejer ønskede dog billedmateriale medsendt til den sagkyndige med henblik på vurdering af lejemålets stand på fraflytningstidspunktet, hvorfor denne ikke kunne acceptere rettens udkast til

spørgetema. Landsretten fandt, at sagen kunne behandles under småsagsprocessen, uanset at parterne ikke var enige om spørgetemaet.

Hovedforhandlingens varighed og bevisførelsens omfang

Ved lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 er det forudsat, at hovedforhandlingen i en småsag kan gennemføres på 1-2 timer, og at hovedforhandlingen ikke vil overstige en halv retsdag.¹²¹ Det faktum, at hovedforhandlingen ikke kan gennemføres på 1-2 timer, kan dog ikke i sig selv medføre, at sagen skal henvises til den almindelige proces, jf. FM 2013.153, hvor bevisførelsen bestod i dokumentbevis, to partsforklaringer og to til tre vidneforklaringer, hvilket medførte, at hovedforhandlingen fik en varighed på mere end en halv retsdag. Landsretten udtalte, at sagen ikke angik særlig komplicerede faktiske eller retlige forhold, hvorfor betingelserne for henvisning til almindelig proces, jf. rpl. § 402, stk. 1, nr. 1, ikke var opfyldt.

Landsretten kom til samme resultat i U 2012.3443 VLK, hvor byretten havde henvist en sag om et istandsættelseskrav i forbindelse med fraflytning af et lejemål til behandling efter den almindelige proces, navnlig under henvisning til, at sagen angik særlig komplicerede faktiske spørgsmål, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1, herunder af hensyn til det oplyste om bevisførelsens og bilagsmaterialets omfang, og idet udlejers advokat havde anslået hovedforhandlingens varighed til mindst fire timer. Landsretten fandt, at det forhold, at sagen var berammet til fire timer ikke i sig selv kunne medføre, at sagen ikke skulle behandles efter småsagsprocessen. Videre bemærkede landsretten, at bevisførelsen under sagen alene ville bestå i dokumentbevis, to partsforklaringer og tre vidneforklaringer, hvorfor sagen ikke opfyldte betingelserne for at blive henvist til den almindelige proces, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1.

I FM 2009.119 kom landsretten også til samme resultat i en sag, der angik spørgsmålet om, hvorvidt der var indgået en mundtlig aftale om køb af en pony. I sagen skulle der ud over partsforklaringer afgives tre vidneforklaringer under hovedforhandlingen. Landsretten fandt imidlertid ikke, at sagen angik særlig komplicerede faktiske eller retlige forhold, ligesom sagen ikke havde særlig betydning for en part ud over påstanden, hvorfor anmodningen om henvisning blev afvist.

I U 2011.2409 VLK, som omhandlede en tvist om et økonomisk opgør efter lejers fraflytning, kunne der ikke foretages syn og skøn, hvorfor bevisførelsen omfattede afhøring af fem vidner under hovedforhandlingen samt dokumentation af de fremlagte dokumenter, samt en række fotos. Det blev

¹²¹ De specielle bemærkninger til § 407 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 440.

fremhævet, at bevisførelsen muligvis vanskeligt kunne afvikles inden for de fire timer, der var afsat til sagen. Alligevel fandt landsretten, at betingelserne for henvisning efter rpl § 402, stk. 1, nr. 1, ikke var opfyldt, på trods af, at sagen omhandlede flere tvistepunkter og selvom der skulle afhøres flere vidner.

Afslutningsvist kan U 2011.3270 ØLK nævnes, hvor sagsøgte havde anmodet om overberømmelse af hovedforhandlingen under henvisning til, at der skulle afgives fem forklaringer under hovedforhandlingen. Byretten henviste på denne baggrund sagen til den almindelige proces under hensyn til sagens karakter og omfang. Landsretten fandt derimod, at der ikke var oplyst sådanne omstændigheder, at der uden begæring fra parterne burde ske henvisning til den almindelige proces. Afgørelsen må ses i lyset af, at retten som altovervejende hovedregel bør respektere parternes ønske om procesvalg, på trods af, at retten i medfør af rpl § 402, stk. 1, har kompetence til af egen drift at henvise en sag til behandling efter de almindelige procesregler.¹²²

På baggrund af ovenstående gennemgang af praksis, må det kunne konstateres, at der ikke kan fastlægges klare retningslinjer for, hvor lang tid hovedforhandlingen skal vare eller hvor omfangsrig bevisførelsen skal være, før sagen ikke længere egner sig til at blive behandlet inden for rammerne af retsplejelovens kapitel 39. At der skal afhøres flere vidner, og at hovedforhandlingens varighed overstiger, hvad der er forudsat i forarbejderne, kan ikke føre til, at sagen skal henvises til den almindelige proces - hvis sagen i øvrigt ikke vurderes faktisk kompliceret. Jakob Juul-Sandberg anfører hertil i FM 2013.193, at praksis umiddelbart står i modsætning til forarbejderne, hvilket er en vurdering, som umiddelbart kan tilsluttes.¹²³

Særligt komplicerede sager

I praksis ses også eksempler på sager, som er blevet løftet ud af småsagsprocessen med henvisning til, at de indeholder særlig komplicerede faktiske eller retlige forhold.

Lovændringer kan efter omstændighederne føre til, at en sag henvises til den almindelige proces, jf. U 2009.603 VLK. Sagen angik spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgeren var berettiget til provision, herunder beregningsgrundlaget herfor, samt spørgsmålet om beregning af evt. godtgørelse efter ansættelsesbevisloven. Byretten fandt, at sagen angik særligt komplicerede faktiske og retlige spørgsmål, og henviste på denne baggrund sagen til behandling efter de almindelige processuelle regler, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1. Landsretten stadfæstede byrettens afgørelse, herunder med hensyn

¹²² De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.3.3. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

¹²³ FM 2013.193 - Hvornår skal en sag udgå af småsagsprocessen i medfør af retsplejelovens § 402, stk. 1?

til, at der ved lov var sket en ændring af ansættelsesbevislovens § 6 om godtgørelse for arbejdsgiverens manglende overholdelse af sin oplysningspligt.

Sagens omfang og indhold kan også medføre, at retten træffer afgørelse om, at sagen skal henvises til den almindelige proces, jf. U 2013.3226/1 ØLK. I sagen, der angik et ansættelsesforhold, havde sagsøgte anmodet om, at sagen skulle henvises til den almindelige proces på grund af sagens særlige kompleksitet. Under hensyntagen til, at begge parter var repræsenteret ved mandatar, henholdsvis fagforening og arbejdsgiverforening, samt det faktum, at der var afgivet adskillige processkrifter, hvoraf det fremgik, at der ud over uenighed om de faktiske forhold, også var uenighed om fortolkning af overenskomster og bekendtgørelser, blev sagen henvist til almindelig proces, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1. Såvel byretten som landsretten fandt, at sagen ikke egnede sig til behandling under småsagsprocessen, ved konstatering af omfanget og indholdet af parternes processkrifter og anbringender.

Sager om prøvelse af forvaltningsakters hjemmelsgrundlag kan desuden ofte være så komplicerede, at sagerne henvises til den almindelige proces, jf. FM 2013.100.¹²⁴ Sagen, der vedrørende prøvelse af et kommunalt udstedt forbud, blev henvist til behandling efter den almindelige proces under henvisning til, at spørgsmålet om, hvorvidt kommunen havde haft hjemmel til, og med rette havde udstedt påbud med det omhandlede indhold, vedrørte sådanne retlige og faktiske omstændigheder, at sagen ikke skulle behandles som en småsag, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1.

Sager om inhabilitet og ugyldighed kan også anses for at være uegnede til behandling efter småsagsprocessen, jf. U 2014.75 VLK, der angik spørgsmålet om, hvorvidt Beboerklagenævnets afgørelse var materiel ugyldig og ugyldig som følge af inhabilitet, samt om sagsøgte var den rette sagsøgte. Byretten fandt på den baggrund, at sagen ikke skulle behandles efter reglerne om småsager, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 1 og 2.

Sager, hvori Landsskatteretten kan træffe eller har truffet afgørelse, er som udgangspunkt uegnede til at blive behandlet efter småsagsprocessen, idet disse sager typisk vil angå særlig komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål, jf. U 2017.3335 ØLK. I sagen fandt landsretten, at der ikke i den pågældende sag forelå omstændigheder, der gav grundlag for at fravige dette udgangspunkt, hvorfor sagen blev løftet ud af småsagsprocessen.¹²⁵ Dette udgangspunkt ses anført i flere afgørelser, hvor

¹²⁴ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 100.

¹²⁵ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 99, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 115ff. og Lindenchrone & Werlauff, Dansk retspleje, 2023, s. 193

retten kommer frem til, at prøvelse af Landsskatterettens afgørelser som altovervejende hovedregel må anses for uegnede til behandling efter småsagsprocessen, jf. FM 2013.209, som omhandlede modregning af overskydende skat i sagsøgerens gæld til det offentlige og SKM 2010.491 BR, som angik prøvelse af to Landsskatteretskendelser.

Interessant er det, at reglerne i retsplejelovens kapitel 39 finder anvendelse uanset om fordringshaveren, skyldneren eller begge er en offentlig myndighed.¹²⁶ Der er ikke i loven eller i forarbejderne til loven gjort undtagelse herfra, for så vidt angår sager, hvor Landsskatterettens afgørelse er til prøvelse. Alligevel har retspraksis udviklet den tilgang til disse sager, at udgangspunktet må være, at de altid bør løftes ud af småsagsprocessen i medfør af rpl § 402, stk. 1, nr. 1, medmindre der foreligger omstændigheder, som giver anledning til at fravige dette udgangspunkt.

3.5.2.2. Særlig betydning for en part ud over påstanden

En sag kan ligeledes henvises til behandling efter den almindelige proces, når sagen har særlig betydning for en part ud over påstanden, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 2.¹²⁷ Bestemmelsen finder bl.a. anvendelse, hvor sagen har en værdi under beløbsgrænsen i rpl § 400, men den reelle, men indirekte værdi overstiger denne beløbsgrænse.¹²⁸ Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis den pågældende sag drejer sig om et forholdsvist lille beløb, men parten risikerer at få flere lignende sager. Sager, som ikke har økonomisk værdi, kan også henvises til den almindelige proces efter rpl § 402, stk. 1, nr. 2, selvom sagen angår en i og for sig værdiløs ting, som dog har stor affektionsværdi for én part, eller hvis sagen kan have moralske eller æremæssige følger for én part.¹²⁹

Disciplinærsager mod advokater vil normalt altid vurderes at have betydning for én part ud over påstanden, hvorfor disse sager i medfør af rpl § 402, stk. 1, nr. 2, ikke behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39.¹³⁰ Dette kom til udtryk i U 2014.1855 VLK, der omhandlede prøvelse af Advokatnævnets kendelse, hvor en advokat blev pålagt en irettesættelse for overtrædelse af god advokatskik samt en mindre salærnedsættelse. Landsretten fandt, at en disciplinærsag i forbindelse med tilsidesættelse af god advokatskik ud fra en generel betragtning vil have særlig betydning for den pågældende advokat, og dette gælder også, hvor der alene er nedlagt påstand om en irettesættelse.

¹²⁶ De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.3.2. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1210 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 100.

¹²⁷ Lindenchrone & Werlauff, Dansk retspleje, 2023, s. 194.

¹²⁸ De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

¹²⁹ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1220.

¹³⁰ Gomard og Kistrup, Civilprocessen, s. 100 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, s. 106 ff.

Landsretten fandt også, at det ikke kunne tillægges betydning, at den pågældende advokat ikke ønskede sagen henvist til den almindelige proces. Landsretten fandt på den baggrund, at betingelserne for henvisning i rpl § 402, stk. 1, nr. 2 var opfyldt, uanset den pågældende advokats indsigelse herimod.

I samme retning går U 2010.963/1 VLK, hvor landsretten fandt, at en disciplinærsag i forbindelse med tilsidesættelse af god advokatskik, ud fra en generel betragtning ville have særlig betydning for den pågældende advokat. I sagen var der nedlagt påstand om bødestraf, og afgørelsen ville blive offentliggjort med oplysning om advokatens navn i tilfælde af, at retten ville stadfæste Advokatnævnets kendelse. Landsretten henviste sagen til almindelig proces i medfør af rpl § 402, stk. 1, nr. 2.

Derudover kan FM 2011.74 nævnes, hvor landsretten ligeledes fandt, at en disciplinærsag mod en advokat skulle henvises til den almindelige proces, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 2, uanset at advokaten ikke mente, at offentliggørelse af dommen ville have særlig betydning for ham.

I FM 2014.98 og U 2014.1855 VLK fandt landsretten også, at disciplinærsager i forbindelse med tilsidesættelse af god advokatskik ikke skulle behandles efter småsagsprocessen, jf. rpl § 402, stk. 1, nr. 2.

Samlet set viser praksis, at vurderingen af, om en sag har særlig betydning for en part – i hvert fald for så vidt angår disciplinærsager overfor advokater - bygger på en objektiv vurdering, frem for den pågældende parts subjektive vurdering af, om sagen er af særlig betydning for ham.

3.5.2.3. Påstanden udvides ud over beløbsgrænsen

Retten kan også henvise en sag til den almindelige proces, hvis påstanden udvides ud over beløbsgrænsen i rpl § 400, stk. 1, nr. 1, jf. § 402, stk. 2.¹³¹ Henvisning af sagen efter rpl § 402, stk. 2, kan alene ske efter anmodning fra en part, hvilket står i modsætning til rpl § 402, stk. 1, hvor retten af egen drift kan henvise sagen. Årsagen til dette er, at parterne frit kan aftale, at en sag skal behandles efter reglerne om småsager uanset sagens værdi, når tvisten først er opstået. Selvom retten ikke af egen drift kan henvise sagen efter bestemmelsens stk. 2, kan retten dog stadig beslutte at henvise

¹³¹ De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1221, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civilie retspleje, 2020, s. 435 og Sonne, Proceduren, 2019, s. 518.

sagen til den almindelige proces i medfør af stk. 1, hvis sagen opfylder betingelserne herfor. Påstandens størrelse vil dog sjældent, i sig selv, give grundlag for henvisning efter rpl § 402, stk. 1.¹³²

Der vil normalt ikke være anledning til at lade en sag overgå til den almindelige proces, hvis der foreligger en mindre overskridelse af beløbsgrænsen, og overskridelsen ikke i øvrigt ændrer på sagens karakter. Selv ved større overskridelser af beløbsgrænsen, bør retten udvise varsomhed med at henvise sagen, når sagens karakter i øvrigt ikke ændres, og udvidelsen ud over beløbsgrænsen først sker sent under sagens behandling, f.eks. under eller umiddelbart før hovedforhandlingen. Store overskridelser af beløbsgrænsen, samt mindre overskridelser, der ændrer sagens karakter, vil på modsatte side give retten grundlag for, at henvise sagen til den almindelige proces, uanset tidspunktet for udvidelsen af beløbsgrænsen.¹³³

I FM 2013.36 vurderede byretten, at der ikke var grundlag for at løfte en sag ud af småsagsprocessen i medfør af rpl § 402, i et tilfælde, hvor påstanden blev udvidet fra ca. 45.000 kr. til ca. 68.000 kr. Landsretten tiltrådte byrettens afgørelse, idet beløbsgrænsen alene var overskredet med ca. 12.000 kr.

Tilsvarende blev FM 2012.335 ikke løftet ud af småsagsprocessen, selvom sagsøgte fremsatte et modkrav på ca. 2.200 kr., hvorved beløbsgrænsen på 50.000 kr. blev overskredet. Landsretten fandt, at der alene var tale om en mindre overskridelse, og at sagsøgtes modkrav ikke bevirkede, at sagen ændrede karakter.

4. Behandling af småsager

De særlige regler for behandling af småsager, i retsplejelovens kapitel 39, suppleres af de almindelige regler for behandling af civile sager i retsplejelovens øvrige kapitler. De almindelige regler anvendes derfor, hvor der ikke findes særlige regler i kapitel 39.¹³⁴ Nærværende kapitel søger at beskrive de særlige regler for behandling af småsager med udgangspunkt i rpl §§ 403-410.

¹³² De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1221.

¹³³ De specielle bemærkninger til § 402 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s.435 og Sonne, Proceduren, 2019, s. 518.

¹³⁴ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 434.

4.1. Bevisførelse

Nærværende afsnit søger indledningsvist at beskrive, hvornår der kan ske bevisførelse i sager, som behandles efter reglerne i retsplejelovens kapital 39. Dernæst vil afsnittet beskrive de særlige regler for indhentelse af sagkyndig oplysning i disse sager.

4.1.1. Skærpet relevanskrav

Efter de almindelige processuelle regler kan bevisførelse ske, medmindre det skønnes at være uden betydning for sagen, jf. rpl § 341. Der gælder imidlertid et skærpet relevanskrav for bevisførelsen i sager som behandles efter retsplejelovens kapitel 39, jf. rpl § 403, idet bevisførelse i disse sager kræver rettens tilladelse. Tilladelse til bevisførelse i småsagsprocessen gives, når det må anses for sandsynligt, at bevisførelsen er af betydning for sagen.¹³⁵ Ifølge de specielle bemærkninger til rpl § 403, er bestemmelsen dog udtryk for en *ret* begrænset skærpelse af kravet om bevisførelsens relevans. Bestemmelsen er således ikke udtryk for, at parternes anmodninger vedrørende bevisførelse ikke kan imødekommes i vid udstrækning i praksis, men er derimod udtryk for, at betydningen af bevisførelsen for sagen skal sandsynliggøres i højere grad, end det kræves efter de almindelige procesregler.¹³⁶ Retten har dermed en videregående indflydelse på bevisførelsen i småsagsprocessen sammenholdt med den almindelige civilproces.¹³⁷

Det skærpede relevanskrav til bevisførelsen, skal ses i lyset af formålet med småsagsprocessen, som en billigere og hurtigere måde at få afgjort sager på.¹³⁸ Dette kom til udtryk i FM 2013.157, hvor retten ikke tillod indhentelse af en sagkyndig erklæring, idet anmodningen herom var fremsat én dag før forberedelsens afslutning, og eftersom retten måtte formode, at udarbejdelsen af en sagkyndig erklæring ville forlænge sagsbehandlingstiden væsentligt. Afgørelsen kan formentlig også ses i lyset af koncentrationsprincippet, hvorefter processtoffet skal fremlægges så tidligt som muligt i processen, af hensyn til at spare tid og udgifter.¹³⁹

¹³⁵ De specielle bemærkninger til § 403 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 437f., Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1026, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s.1222, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 99 og 128 og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 269 og 581.

¹³⁶ De specielle bemærkninger til § 403 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 438, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 129 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1222

¹³⁷ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 27.

¹³⁸ De specielle bemærkninger til § 403 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s.1222 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 129.

¹³⁹ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 30 og 283 og Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 116.

Rettens tilladelse til bevisførelse omfatter såvel spørgsmålet om, hvorvidt bevisførelse kan tillades, samt spørgsmålet om, i hvilke former bevisførelsen kan ske.¹⁴⁰ Ifølge Gomard og Kistrup, samt Jochimsen, er bestemmelsen dog ikke til hinder for, at parterne kan afgive partsforklaringer, jf. rpl § 303, selvom partsforklaringer også er et bevismiddel.¹⁴¹

Som eksempel på, at bevisførelse er blevet afskåret i praksis, ses FM 2013.157, hvor sagsøgte, dagen før forberedelsens afslutning, anmodede om, at der blev indhentet en sagkyndig udtalelse, som skulle belyse nogle nærmere angivne forskelle i brandingværdien. Sagens hovedspørgsmål drejede sig om, hvorvidt annoncering var sket i overensstemmelse med aftalen, og den sagkyndige vurdering ville kun have betydning, hvis sagsøgte kunne løfte bevisbyrden for, at der ikke var annonceret i overensstemmelse med det aftalte.

Byretten har desuden givet afslag på bevisførelse i et tilfælde, hvor der blev fremsat anmodning om ny sagkyndig erklæring, hvor der i forvejen indgik en sagkyndig erklæring i sagen, og der ikke var sket ændrede forhold siden denne erklærings udarbejdelse, jf. U 2012.870 ØLK, hvor landsretten stadfæstede byrettens afgørelse, om at en ny sagkyndig erklæring ikke ville være af betydning for sagen, jf. rpl § 403. Sagen havde været behandlet i Forbrugerklagenævnet, som havde indhentet en sagkyndig erklæring til brug for sagens behandling, og som havde vurderet, at købet kunne hæves, idet et fjernsyn havde været indleveret til reparation tre gange for samme fejl. Det havde ikke været muligt at fremskaffe reparationssedlerne, hvorfor byretten fandt, at det foreliggende grundlag for udarbejdelse af sagkyndig erklæring var det samme, som det grundlag Forbrugerklagenævnets sagkyndige havde fået forelagt. Byretten fandt på denne baggrund, at det ikke ville være sandsynligt, at en ny sagkyndig erklæring ville være af betydning for vurderingen af sagen.

Det forhold, at en sagkyndig erklæring vil være behæftet med usikkerhed, er ikke i sig selv tilstrækkeligt til at afskære bevisførelsen, jf. TfL 2009.211, hvor byretten, i en sag om mangler ved en travhest, havde truffet afgørelse om at afskære indhentelsen af en sagkyndig erklæring fra Det Veterinære Sundhedsråd. Byretten fandt, at det ikke var sandsynligt, at erklæringen ville være af betydning for sagen, henset til, at der var uenigheder om, hvorvidt de billeder, som skulle forelægges for Det Veterinære Sundhedsråd overhovedet angik den i sagen omhandlende hest, samt henset til, at det var udokumenteret, hvornår billederne var taget, og idet billederne alene viste et begrænset udsnit

¹⁴⁰ De specielle bemærkninger til § 403 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1222 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 129.

¹⁴¹ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s.1222, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 129 og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s 584.

af hestens forben. På den baggrund fandt byretten, at erklæringen ville være behæftet med en sådan grad af usikkerhed, at det ikke ville være sandsynligt, at erklæringen ville være af betydning for sagen. Landsretten ændrede byrettens afgørelse, idet denne fandt, at uenigheden vedrørende fotografierne ville skulle afgøres efter gennemførelsen af bevisførelsen under hovedforhandlingen, samt at det måtte overlades til Det Veterinære Sundhedsråd at vurdere, om fotografierne udgjorde et tilstrækkeligt grundlag til, at der kunne gives udtalelse. Landsretten vurderede derfor, at det var sandsynliggjort, at en udtalelse fra Det Veterinære Sundhedsråd ville være af betydning for sagen, hvorfor der blev givet tilladelse til bevisførelsen, jf. rpl § 403.

Jochimsen har i teorien rejst spørgsmålet om, hvorvidt formålet med rpl § 403 kunne have været opnået gennem anvendelse af rpl § 341, hvor bevisførelse, der skønnes at være uden betydning for sagen, ikke kan finde sted. Forfatteren anfører i denne forbindelse, at retterne generelt er tilbageholdende med at anvende rpl § 341, ud fra den antagelse, at parterne er de nærmeste til at vide, om den ønskede bevisførelse er relevant for sagen. Ordningen får dermed den virkning, at der sjældent sker sortering af den bevisførelse, som finder sted i borgerlige sager inden for den almindelige proces.¹⁴² En skærpet relevansvurdering vil derfor i højere grad begrænse bevisførelsen til, hvad der er relevant for sagens behandling, og dermed tilgodese formålet med procesformen som en hurtigere og billigere måde, hvorpå sager om mindre krav behandles.

Parterne i en civil sag har ikke nogen grundlæggende ret til frit at fremføre alverdens beviser. Ifølge EMD's praksis vedrørende EMRK art. 6, stk. 1, er det overladt til medlemsstaterne at fastsætte regler for, hvilke beviser der kan tillades fremført under en retssag, herunder om en part skal afskæres fra at føre et konkret bevis. De nationale domstole har dermed skønsbeføjelse til at bestemme, at irrelevant eller overflødig bevisførelse kan afskæres under hensyntagen til de forhold, som retten konkret skal tage stilling til, jf. Pedersen mod Danmark 16/04 1998,¹⁴³ hvor klager bl.a. gjorde gældende, at han i strid med EMRK art. 6, stk. 1, var blevet afskåret fra at fremføre beviser i sagen. EMD udtalte i denne forbindelse, at:

"[...] it is not incumbent on the national courts to admit all evidence on the accused's behalf. [...] the Commission is of the opinion that the decisions as to the admission of evidence must be viewed as the national courts' efforts to concentrate and structure the proceedings in order to reach a judgment in accordance with the rule of law and that they did not place the applicant at a

¹⁴² Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 129.

¹⁴³ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 660f.

substantial disadvantage vis-à-vis his opponent. In particular the Commission has not found it established that the national courts in their refusals to admit evidence went beyond their discretion to do so when the evidence is considered to be of no importance to the outcome of a case.”

Ved vurderingen af om et givent bevis skal afskæres, har den nationale domstol pligt til at foretage en passende vurdering (*”proper examination”*) af parternes påstande, anbringender og beviser, uden at foregribe vurderingen af, om det konkret har betydning for domstolens afgørelse, jf. *Van de Hurk v. the Netherlands* 19/05 1994 pr 59.¹⁴⁴ I civile retssager kan nationale domstole afskære en part fra at fremføre et konkret bevis, herunder eksempelvis afhøring af et bestemt vidne, når begæringen om vidneførsel er blevet vurderet, afslaget er begrundet og der ikke er tale om vilkårlighed, jf. *Wierzbiki v Poland* 28/06 2002 pr 45. Hvis en national domstol vil afskære parten fra at føre det ønskede bevis, skal dette ske med respekt for ligebehandlingsprincippet (*”equality of arms”*),¹⁴⁵ hvilket indebærer at:

” [...] that each party must be afforded a reasonable opportunity to present his case - including his evidence - under conditions that do not place him at a substantial disadvantage vis-à-vis his opponent”, jf. *Wierzbiki v Poland* 28/06 2002 pr 39.

På baggrund af ovenstående må det lægges til grund, at en ret begrænset skærpelse af kravet om bevisførelsens relevans anses for at være inden for rammerne af EMRK art. 6, stk. 1. Der er således ikke noget til hinder for, at lovgiver har opsat en sådan regel i rpl § 403, for at sikre, at der kun fremlægges bevisførelse af relevans for sagen. Dette gør alt andet lige processen mere enkel, hurtigere og billigere.

4.1.2. Sagkyndig oplysning

I lyset af småsagsprocessens formål, er der i rpl § 404 indsat regler, som muliggør sagkyndig oplysning af småsager på en måde, der er mere enkel end de almindelige regler om syn og skøn i retsplejelovens kapitel 19. Rpl § 404 udelukker imidlertid ikke muligheden for et egentligt syn og skøn i småsagsprocessen, men behovet herfor kan dog tale for, at sagen bør henvises til den almindelige proces, jf. rpl § 402, stk. 1.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 661.

¹⁴⁵ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 661.

¹⁴⁶ De specielle bemærkninger til § 404 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 439, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1223 og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 636.

Eftersom sagkyndig oplysning af en sag udgør en del af sagens bevisførelse, kræver indhentelse af sagkyndige vurderinger eller erklæringer rettens tilladelse, jf. rpl § 403. Sagkyndig oplysning kan bestå i en forenklet form for syn og skøn eller i en indhentet udtalelse fra en brancheorganisation, et responsumudvalg eller lignende.¹⁴⁷ For så vidt angår fremgangsmåden for sagkyndig oplysning, har Domstolsstyrelsen, i medfør af bemyndigelsen i rpl § 404, stk. 3, fastsat nærmere regler herfor i bekendtgørelse nr. 1297 af 20. november 2007 om fremgangsmåden ved sagkyndig oplysning af sager i småsagsprocessen.¹⁴⁸

Sagkyndig oplysning af sager i småsagsprocessen foretages, fortrinsvis, af de personer og organisationer, som Domstolsstyrelsen har beskikket hertil, jf. bekendtgørelse om fremgangsmåden ved sagkyndig oplysning af sager i småsagsprocessen § 1, stk. 1. De almindelige procesregler om valg af skønsmand, habilitetskrav, afhøring og vederlag finder anvendelse, jf. rpl. § 404, stk. 4.

Sagkyndig oplysning af en sag tilvejebringes først efter anmodning fra en part og sker ved skriftlig besvarelse af spørgsmål stillet til en sagkyndig person eller organisation, jf. rpl § 404, stk. 1, nr. 1. Retten foreslår, hvilken sagkyndig person eller organisation, der skal afgive den sagkyndige erklæring, jf. bekendtgørelse om fremgangsmåden ved sagkyndig oplysning af sager i småsagsprocessen § 2. Det er retten der udformer spørgsmålene til den sagkyndige, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1, 1. pkt.¹⁴⁹ Spørgsmålene skal være enkle, konkrete, tydelige og neutrale, og der kan kun stilles spørgsmål, hvis besvarelsen anses for at have betydning for sagens afgørelse, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1, 2. pkt. Der kan desuden kun stilles spørgsmål, som er omfattet af den sagkyndiges sagkundskab, og retten bør som afslutning spørge den sagkyndige, om han i øvrigt har bemærkninger til sagen, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1, 3. og 4. pkt. Det er retten der bestemmer, hvilket materiale der skal sendes til den sagkyndige sammen med spørgsmålene, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.¹⁵⁰

Selvom det er retten, der udformer spørgsmålene til den sagkyndige, er der intet til hinder for, at retten anvender et udkast, som er formuleret af én af parterne, jf. U 2009.1302 VLK, hvor landsretten

¹⁴⁷ De specielle bemærkninger til § 404 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 438 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1223.

¹⁴⁸ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 438.

¹⁴⁹ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1223, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 438, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 134f og Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1026.

¹⁵⁰ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 439 og Sonne, Proceduren, 2019, s. 524.

udtalte, at rpl § 404, stk. 1, ikke var til hinder for, at byretten havde anvendt et allerede formuleret udkast til spørgsmål til den sagkyndige.

Parterne skal have mulighed for at udtale sig om spørgsmålene, forinden disse stilles, jf. rpl § 404, stk. 2, selvom det er retten, der udformer spørgsmålene til den sagkyndige person eller organisation.¹⁵¹ Dette fremgår tillige af bekendtgørelsens § 4, hvoraf det også fremgår, at parterne skal have mulighed for at fremsætte bemærkninger til valget af sagkyndig, og retten fastsætter frist herfor. Parternes mulighed for at udtale sig om spørgsmålene, skal ses i lyset af kontradiktionsprincippet, som indebærer, at parterne skal have rimelig adgang til at udtale sig om det materiale, som kan danne grundlag for rettens afgørelse.¹⁵²

Når spørgsmålene er udformet, sender retten spørgsmålene til den sagkyndige med anmodning om, at den sagkyndige skal afgive et prisoverslag over de forventede omkostninger ved besvarelsen, og retten anmoder samtidig den sagkyndige om at meddele, hvor lang den forventede svartid vil være, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 1, 1. og 2. pkt. Den sagkyndige afgiver herefter et samlet prisoverslag til retten, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 2.¹⁵³ Ved udarbejdelsen af prisoverslaget skal den sagkyndige tage stilling til alle udgifter i forbindelse med besvarelsen af spørgsmålet, herunder om besigtigelse af sagens genstand er nødvendig. Udgifterne til den sagkyndige erklæring må ikke stå i misforhold til sagens værdi, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 3.¹⁵⁴

Inden spørgsmålene stilles, skal parterne dertil have oplyst de forventede udgifter ved tilvejebringelse af den sagkyndige oplysning, jf. rpl § 404, stk. 2 og bekendtgørelsens § 6, stk. 1. Dette skyldes at udgiften, hvis denne ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller fri proces, vil skulle afholdes af den part, som har anmodet om sagkyndig oplysning, samt det forhold, at modparten kan blive pålagt at erstatte udgiften som en sagsomkostning.¹⁵⁵ Retten kan bestemme, at den part, der har anmodet om sagkyndig erklæring, skal stille sikkerhed for udarbejdelsen heraf, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 2-5.

¹⁵¹ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1224, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 438, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 135 og Sonne, Proceduren, 2019, s. 524

¹⁵² Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 29 og 637, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 115f. og Betænkning nr. 1401 af 2001: Reform af den civile retspleje I, s. 18.

¹⁵³ Sonne, Proceduren, 2019, s. 524

¹⁵⁴ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 438.

¹⁵⁵ De specielle bemærkninger til § 404 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1224 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 135.

Selvom udgifterne til den sagkyndige erklæring ikke må stå i misforhold til sagens værdi, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 3, kan indhentelse af sagkyndig erklæring efter omstændighederne være en stor udgift i forhold til sagens værdi. I U 2016.3875 VLK udgjorde det af den sagkyndige foreslåede prisoverslag 15.550 kr. inklusive moms, hvilket baserede sig på, at timeprisen udgjorde 800 kr. med tillæg af moms, samt at tidsforbruget ville udgøre 15,5 timer, i en sag med en værdi på 44.000 kr. Sagens parter var begge interesserede i at holde omkostningerne til den sagkyndige på et forholdsmæssigt beskedent niveau, hvorfor de ikke ønskede den pågældende sagkyndige udpeget, men foreslog at der kunne udpeges en sagkyndig, der i højere grad end den aktuelle sagkyndige, kunne udføre arbejdet for et beløb, der var mere passende i forhold til sagens genstand og omfang. Landsretten bemærkede, at spørgetemaet, der fyldte to tætbeskrevne sider, indeholdt fire spørgsmål, og et af spørgsmålene omfattede underpunkterne a - o, hvori der var beskrevet en række forhold, som den sagkyndige skulle undersøge. Der forelå ikke konkrete oplysninger om, at opgaven kunne udføres til en lavere pris af en anden sagkyndig, eller om, at parterne var enige om en bestemt anden sagkyndig. Landsretten fandt under disse omstændigheder ikke grundlag for at antage, at udgiften ikke var rimelig. På denne baggrund fandt landsretten ikke grundlag for at afvise den sagkyndige.

Ligesom ved et almindeligt syn og skøn, kan den sagkyndige foretage besigtigelse inden et spørgetema besvares, hvis der undtagelsesvist er behov herfor.¹⁵⁶ Der er ikke fastsat regler om parternes adgang til at overvære en besigtigelse. Har den ene part mulighed for at overvære besigtigelsen, f.eks. fordi den pågældende part har genstanden for sagkyndig vurdering i sin besiddelse, skal den anden part dog også have mulighed for at overvære besigtigelsen.¹⁵⁷ På baggrund heraf fandt landsretten i FM 2010.56, at der skulle udmeldes ny sagkyndig til at oplyse sagen, idet den sagkyndige ikke havde indkaldt sagsøger til besigtigelsen.

Byretten kan bestemme, at en sagkyndig person, eller en repræsentant for en sagkyndig organisation, skal supplere den skriftlige besvarelse ved mundtlig forklaring, når særlige grunde taler herfor, jf. rpl § 404, stk. 1, 2. pkt. Dette hænger sammen med, at det ved indførslen af rpl § 404 er

¹⁵⁶ De specielle bemærkninger til § 404 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Domstolsstyrelsens vejledning til sagkyndige i småsagsprocessen af 10. december 2014, s. 3f, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 136f, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 438 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1223.

¹⁵⁷ De specielle bemærkninger til § 404 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 136f, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1223 og Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1027.

forudsat, at supplerende afhjemling af den sagkyndige kan undværes i småsagsprocessen, hvorimod afhjemling af den sagkyndige er almindeligt i et egentligt syn og skøn.¹⁵⁸

4.2. Afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid

I rpl § 405 er der indsat bemyndigelse til, at Domstolsstyrelsen kan fastsætte regler om, at retsmøder kan afholdes uden for sædvanlig kontortid. Bestemmelsens formål er at sikre, at parterne i en småsag ikke pådrages unødvendige indtægtstab ved at skulle møde i retten, hvorfor det efter bestemmelsen er tiltænkt, at der kan afholdes aftenmøder.¹⁵⁹ Denne bemyndigelse er imidlertid ikke udnyttet.

4.3. Forberedelsen af småsager

Det karakteristiske for småsagsprocessen er, at processen er udformet på en sådan måde, at parterne ikke bør have behov for advokatbistand eller anden juridisk bistand under sagens forberedelse, bl.a. fordi rettens sekretariat varetager forberedelsen heraf.¹⁶⁰ Det følgende kapitel søger at beskrive rettens forberedelse af sager, som behandles efter småsagsprocessen, med udgangspunkt i rpl § 406.

Udgangspunktet er, at småsager forberedes efter de almindelige processuelle regler, som fremgår af retsplejelovens kapitel 33, vedrørende sagsforberedelse i 1. instans, jf. rpl § 406, stk. 1. I bestemmelsens stk. 2-6 er der dog indført visse modifikationer til dette udgangspunkt.¹⁶¹

4.3.1. Stævning og svarskrift

Sager, som behandles efter retsplejelovens kapitel 39 indledes, ligesom andre civile sager, med at sagsøger indleverer stævning, jf. rpl § 348, og at sagsøgte indleverer svarskrift, jf. rpl § 351.¹⁶² For sager som behandles efter småsagsprocessen, er de indholdsmæssige krav til stævning og svarskrift dog lempet.

Når en sag behandles efter småsagsprocessen, skal stævningen ikke indeholde en udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes, jf. rpl § 348, stk. 3,

¹⁵⁸ De specielle bemærkninger til § 404 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 438, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1224 og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 637.

¹⁵⁹ De specielle bemærkninger til § 405 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1226.

¹⁶⁰ De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.1.1. og de specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

¹⁶¹ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 436 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1226.

¹⁶² Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 436.

jf. § 348, stk. 2, nr. 4.¹⁶³ Det er derimod tilstrækkeligt, at stævningen indeholder en kort fremstilling heraf.¹⁶⁴ Stævningen skal desuden ikke indeholde sagsøgerens forslag til sagens behandling, herunder forslag til temaer til drøftelse på det forberedende møde, jf. rpl § 348, stk. 3, jf. § 348, stk. 2, nr. 6.¹⁶⁵

For så vidt angår svarskriftet, er kravene til dettes indhold tilsvarende lempet. Svarskriftet skal, på samme måde som stævningen, ikke indeholde en udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes, idet en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og eventuelle modkrav støttes, er tilstrækkelig, jf. rpl § 351, stk. 3, jf. § 351, stk. 2, nr. 3.¹⁶⁶ Svarskriftet skal ligeledes ikke indeholde sagsøgtes forslag til sagens behandling, herunder forslag til temaer til drøftelse på det forberedende møde, jf. rpl § 351, stk. 3, jf. § 351, stk. 2, nr. 6.

Ifølge de almindelige regler om sagsforberedelse i 1. instans, har retten pligt til at vejlede om anlæggelse af en sag, om indlevering af svarskrift og dokumenter, om mulighederne for retshjælp og fri proces, samt om mulighederne for at søge forsikringsdækning i henhold til retshjælpsforsikring, jf. rpl §§ 348, stk. 5, 3. pkt. og 351, stk. 6, 2. pkt.¹⁶⁷ Derudover skal retten yde en så intensiv vejledning og bistand til parterne, at også parter, som ikke har juridiske kundskaber eller bistand fra advokat, kan få gennemført deres krav i sager, som behandles i småsagsprocessen.¹⁶⁸

Rettens vejledningspligt omfatter præcisering af påstande, herunder vejledning om hvilke krav der stilles til en påstand, jf. U 2014.675 ØLK, hvor byretten afviste sagen med henvisning til, at påstanden var formuleret så uklart, at stævningen ikke kunne danne grundlag for sagens behandling. Det var for landsretten uklart, om sagen var en almindelig sag eller en småsag, hvortil landsretten bemærkede, at både småsager og almindelige sager kan afvises, hvis stævningen ikke indeholder nogen påstand, jf. rpl § 348, stk. 2, nr. 3. Landsretten udtalte dog, at byretten, i det mindste på skriftligt grundlag, burde have vejledt sagsøger om, hvilke krav der stilles til en påstand, og samtidig have meddelt sagsøger en frist til at præcisere påstanden efter rpl § 406, stk. 1, jf. § 349, stk. 2, jf. stk. 1. Dette kom ligeledes til udtryk i U 2011.45 ØLK, hvor byretten afviste en småsag med den begrundelse, at sagsøgers

¹⁶³ Sonne, Proceduren, 2019, s. 525

¹⁶⁴ De specielle bemærkninger til § 348 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 232 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s.1226.

¹⁶⁵ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

¹⁶⁶ De specielle bemærkninger til § 351 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s.1226.

¹⁶⁷ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1226.

¹⁶⁸ De almindelige bemærkninger afsnit 8.2.4. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1226f, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 119 og Dahlager & Juhl, Proceduren, 2019, s. 1027.

påstand var formuleret på en måde, som gjorde denne uegnet til at danne grundlag for en domskonklusion. Landsretten fandt, at byretten i videre omfang end sket burde have bistået sagsøger med præcisering af påstanden, hvorfor sagen blev hjemvist til fortsat behandling ved byretten.

I tilfælde, hvor sagsøgte skal gøre indsigelse til den processuelle behandling i svarskrift, kan rettens mulighed for forudgående at vejlede parten dog være begrænset, jf. FM 2013.37. I sagen havde sagsøgte ikke gjort indsigelse vedrørende værnetinget i svarskriftet, idet sagsøgte ikke var repræsenteret af advokat. Eftersom indsigelser om rettens kompetence skal fremsættes senest i svarskriftet eller i det i rpl § 352, stk. 3, omhandlende møde, jf. rpl § 248, stk. 1, havde sagsøgte gjort indsigelse mod valget af værneting for sent, da hans advokat senere fremsatte indsigelsen i forbindelse med duplikken. Byretten havde ikke haft anledning til konkret at vejlede sagsøgte om muligheden for at fremsætte indsigelse mod sagsøgers valg af værneting. Henset hertil fandt både byretten og landsretten, at sagsøgte ikke var afskåret fra at få sin påstand om henvisning påkendt.

4.3.2. Rettens forberedelse af sagen

Rettens sekretariat varetager sagens forberedelse, når sagsøgte har indleveret svarskrift, jf. rpl § 406, stk. 2, 1. pkt., hvorefter forberedelsen af sagen tager udgangspunkt i stævningen og svarskriftet.¹⁶⁹ Forberedelsen kan ikke udsættes under henvisning til, at en part anmoder om fri proces, jf. FM 2013.230, hvor landsretten udtalte, at “[...]det i småsager er retten, som forbereder sagen, hvorfor beskikkelse af advokat for en part, som har fri proces i en småsag, kun vedrører hovedforhandlingen.”.

Rettens vejledning

Under forberedelsen skal retten bringe parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder på det rene, og søge det klargjort, hvilke omstændigheder der ikke bestrides, samt hvilke omstændigheder, der skal være genstand for bevisførelse, jf. rpl § 406, stk. 2, 2. pkt. Retten skal endvidere søge det klargjort, hvilken bevisførelse der skal finde sted, jf. rpl § 406, stk. 2, 3. pkt. For at klarlægge dette, kan retten i givet fald kontakte parterne telefonisk eller skriftligt, men kan også indkalde parterne til et retsmøde, hvis retten skønner, at der er behov herfor, jf. rpl § 406, stk. 4, 1.

¹⁶⁹ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 436f, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 126, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 268 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1227.

pkt.¹⁷⁰ Rettens væsentligste funktion under forberedelsen er dermed at tilvejebringe de oplysninger, som kan sikre, at relevante justeringer af påstande og anbringender kan foretages, og at parterne kan tage stilling til bevisførelsens omfang på et oplyst grundlag.¹⁷¹

Retten skal yde en så intensiv vejledning og bistand til parterne, at også parter uden juridiske kundskaber, som ikke bistås af advokat, kan få gennemført deres berettigede krav.¹⁷² Som eksempel på udstrækningen af rettens vejledningspligt, kan U 2012.1960 ØLK nævnes. I sagen, som vedrørte erstatning i anledning af en cyklists påkørsel af en bil, fandt landsretten, at byrettens vejledning var mangelfuld, idet parterne ikke var blevet vejledt tilstrækkeligt om relevante anbringender og beviser, herunder om bevisførelse om ansvarsgrundlag, eventuelt i form af vidneførsel og oplysninger om, hvorvidt de skader, som sagsøgerens erstatningskrav angik, hidrørte fra det pågældende færdselsuheld, samt nærmere dokumentation for tabet ved salget af bilen. Sagen blev på denne baggrund hjemvist. Afgørelsen viser, at dommeren reelt set fastsætter hele rammen for sagens afgørelse, hvorved han kan komme til at træffe en afgørelse på et grundlag, der ikke er synligt for parterne.¹⁷³

Vejledningspligten består tilmed i, at retten skal vejlede parterne i de materielle procesregler og sikre, at parternes eventuelle ukendskab til retsregler, eller misforståelse heraf, ikke fører til retstab.¹⁷⁴ Dette kom til udtryk i U 2011.2273/1 HK, hvor Højesteret fandt, at byretten burde have vejledt en part om, at en uunderskrevet anmodning om genoptagelse, skulle indeholde underskrift, samt at byretten burde have fastsat frist for afhjælpning heraf. Det kom også til udtryk i U 2014.1647 ØLK, hvor landsretten tillod et kæremål, der var iværksat for sent, idet byretten ikke havde vejledt sagsøger, som ikke var repræsenteret ved advokat, om kærereglerne.

På modsat vis gav landsretten ikke tilladelse til anke i en sag, hvor domfældte ikke havde modtaget ankevejledning, under henvisning til, at domfældte først henvendte sig til retten to måneder efter

¹⁷⁰ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 439, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 126f, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 268 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1227.

¹⁷¹ De specielle bemærkninger til § 406 og de almindelige bemærkninger afsnit 8.2.4. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 127 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1227.

¹⁷² De almindelige bemærkninger afsnit 8.2.4. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 437 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1226f.

¹⁷³ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 437.

¹⁷⁴ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1228.

domsafsigelsen, jf. U 2014.1325 ØLK. Landsretten udtalte i denne forbindelse, at domfældte burde have indset, at der var en frist for, hvor længe det var muligt at anke byrettens dom.

Opstår der spørgsmål om nye anbringender skal retten stille spørgsmål til, om der reelt er grundlag for nyt anbringende, og hvorvidt dette giver anledning til særlig bevisførelse.¹⁷⁵ Retten bør i den forbindelse også gøre parterne opmærksom på det pågældende spørgsmål og eventuelle konsekvenser for parternes påstande, samt bede parterne tilkendegive deres stilling hertil. Retten bør undgå, at en part får indtrykket af, at sagen vil være vundet ved rettens opfordring til at tage stilling til et eventuelt nyt anbringende.

Retten bør generelt vejlede om den usikkerhed, der kan knytte sig til bevisførelsen, samt vejlede om tvivlsomme retsspørgsmål. Retten bør derudover, efter omstændighederne, fremhæve, at vejledningen ikke blot gives af hensyn til den enkelte part, men også for, at modparten kan få klarhed over, hvad denne skal forsvare sig imod. Retten bør derimod ikke yde vejledning om én parts materielle retsstilling, uden at modparten har mulighed for at være til stede, herunder f.eks. ved telefonmøde, hvor begge parter har mulighed for at deltage eller ved skriftlighed, med en kopi til modparten. Der er dog ikke noget til hinder for, at retten indhenter oplysninger fra en part uden modpartens deltagelse, hvis blot begge parter orienteres om alle oplysninger, som retten har indhentet.¹⁷⁶ At begge parter skal orienteres om de oplysninger, som retten indhenter, skal ses i lyset af kontradiktionsprincippet, hvorefter parterne har ret til at gøre sig bekendt med det materiale, som kan danne grundlag for rettens afgørelse.¹⁷⁷

Vejledningspligten indebærer ikke, at retten, uden nogen holdepunkter overhovedet, bør stille spørgsmål om eventuelle modkrav. Giver sagens oplysninger anledning hertil, er retten dog ikke afskåret fra at stille spørgsmål vedrørende eventuelle modkrav, selvom parten ikke selv kommer ind

¹⁷⁵ De specielle bemærkninger til § 406 og de almindelige bemærkninger afsnit 8.2.4. i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 127 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1227.

¹⁷⁶ De almindelige bemærkninger nr. 8.2.4. og de specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Møller, et.al., Kommenteret retsplejelov, Bruxelles I-forordningen, s. 1227f.

¹⁷⁷ Betænkning nr. 1401 af 2001: Reform af den civile retspleje I, s. 18, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 115f. og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 29

på dette.¹⁷⁸ Retten bør generelt stille de spørgsmål, som sagens oplysninger giver anledning til, og bør ikke gøre sig rent hypotetiske overvejelser om, hvad en part kunne tænkes at gøre gældende.¹⁷⁹

Vejledningspligten i småsager går ud over den almindelige vejledningspligt i rpl § 339, stk. 4, hvorefter byretten skal vejlede parter, som ikke møder ved advokat (selvmødere), om hvad de bør foretage sig til oplysning af sagen, og i øvrigt til varetagelsen af deres interesser. Vejledningspligten for selvmødere finder dog også anvendelse i småsagsprocessen, hvorfor byretten i disse sager både har vejledningspligt efter rpl § 406 og efter rpl § 339, stk. 4.¹⁸⁰

Forhandlingsprincippet i småsagsprocessen

Det fremgår direkte af de specielle bemærkninger til § 406 i lovforslaget fra 2006, at det forhold, at sagen forberedes af retten, ikke medfører, at forhandlingsprincippet ikke gælder for sager som behandles i småsagsprocessen.¹⁸¹

Forhandlingsprincippet er udtryk for, at det er parterne, som oplyser sagen, hvorefter retten skal træffe sin afgørelse på baggrund af de påstande, anbringender og beviser, som parterne har valgt at fremlægge.¹⁸² Princippet har sin begrundelse i, at parterne bedst kender sagen, og at parterne bedst kan skønne over, hvordan påstanden skal formuleres, hvilke anbringender, der skal gøres gældende til støtte for påstandene, samt at parterne bedst kan vurdere, hvilke oplysninger der skal fremføres til støtte herfor.¹⁸³ Som følge af forhandlingsprincippet, kan retten som udgangspunkt ikke af egen drift inddrage yderligere processtof i civile sager, jf. rpl §§ 338 og 344.¹⁸⁴ På denne baggrund kan forhandlingsprincippet komme til at virke byrdefuldt for parterne, idet retten ikke tager påstande, anbringender og beviser, som ikke er fremført for retten, i betragtning, også selvom undladelsen skyldes parternes forglemmelse eller manglende kundskab, og ikke er udtryk for et velovervejet ønske

¹⁷⁸ De specielle bemærkninger til § 406 med henvisning til de almindelige bemærkninger afsnit 5.2.5 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 507 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1228.

¹⁷⁹ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1228, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 507.

¹⁸⁰ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1227 og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 30.

¹⁸¹ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 437 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1228.

¹⁸² Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 109, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1228 og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 29 og 500.

¹⁸³ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 504.

¹⁸⁴ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, 109, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1228 og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 29

om at begrænse sagen.¹⁸⁵ Som følge af forhandlingsprincippet, er rettens materielle procesledelse som udgangspunkt tilbageholdende i den almindelige proces for behandling af civile sager.¹⁸⁶

Rettens vejledning i småsagsprocessen fraviger ikke forhandlingsprincippet, men indebærer, at retten er pålagt at udøve en væsentlig mere fremtrædende materiel procesledelse, sammenlignet med procesledelsen i almindelige civile sager.¹⁸⁷ Rettens vejledningspligt kan dog sætte dommeren i en vanskelig situation, idet dommeren også vil skulle udfylde advokaternes rolle.¹⁸⁸

I denne forbindelse er det værd at bemærke, at retten til retfærdig rettergang efter EMRK art. 6, stk. 1, indebærer en ret til at forlægge sin sag for en uafhængig og upartisk domstol.¹⁸⁹ Upartisk skal i denne sammenhæng forstås på den måde, at domstolen ikke må være påvirket af uvedkommende hensyn til offentlige eller private interesser.¹⁹⁰ Ved vurderingen af om domstolen er partisk, foretager EMD en subjektiv og en objektiv test, jf. Eggertsdóttir v. Iceland 05/07 2007 pr 41, hvor EMD udtalte:

“The question whether a tribunal is impartial for the purposes of Article 6 § 1 must be determined solely according to the principles laid down in the Court's case-law, namely according to a subjective test, that is on the basis of the personal conviction of a particular judge in a given case, and also according to an objective test, that is ascertaining whether the judge offered guarantees sufficient to exclude any legitimate doubt in this respect.”

Den objektive test bygger på princippet om, at ”justice must not only be done, justice must also be seen to be done”, jf. Meznaric v. Croatia 15.07.05 pr 31.¹⁹¹ På denne baggrund er det ikke tilstrækkeligt, at domstolen i den konkrete sag er upartisk, da domstolen også skal fremstå upartisk. Det afgørende i denne forbindelse er, om der ud fra en objektiv vurdering er rimelig grund til at frygte, at dommeren har været partisk.¹⁹²

EMD har i denne forbindelse taget stilling til forhåndsvurderinger i sagen Søren Erik Jensen v. Danmark 07/01 1991. I sagen havde klager gjort gældende, at han ikke havde fået en retfærdig og offentlig rettergang ved en upartisk domstol, jf. EMRK art. 6, stk. 1, navnlig henset til, at en af dommerne forud for hovedforhandlingen havde erklæret, at appel af sagen efter hans opfattelse, ville

¹⁸⁵ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 501

¹⁸⁶ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 436.

¹⁸⁷ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 437.

¹⁸⁸ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 437

¹⁸⁹ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 85.

¹⁹⁰ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 86.

¹⁹¹ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 606.

¹⁹² Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 86.

være uden udsigt til at blive taget til følge set fra klagers synspunkt. EMD fandt ikke dommeren upartisk under henvisning til, at det i sagen var ubestridt, at dommeren havde forsøgt at forlige sagen som foreskrevet i retsplejeloven. Med hensyn til dommerens rådgivning om en sags mulige udfald, anser EMD ikke dette for at være i strid med EMRK art. 6, stk. 1. EMD udtalte i denne forbindelse, at der i sagen ikke var noget der tydede på, at dommeren gik ud over sin kompetence, herunder f.eks. ved at lægge urimeligt pres på klager. EMD kom på denne baggrund frem til, at der ikke kunne sættes tvivl om dommerens upartiskhed.

Selvom den konkrete sag ikke blev behandlet som en småsag, og selvom der pågik overvejelser om forlig, illustrerer dommen dog, at tilkendegivelse af forhåndsvurderinger, eller pålæggelse af et urimeligt pres på klager til at foretage sig en bestemt proceshandling, kan medføre inhabilitet for dommeren. Selvom der umiddelbart virker til at være langt mellem dommerens vejledningspligt i småsager og et tilfælde, hvor EMD ville finde dommeren upartisk, må det overvejes, hvor langt vejledningspligten skal strække sig. På den ene side, skal domstolen vejlede parterne tilstrækkeligt, til at de kan føre deres sag på en hensigtsmæssig måde, ved nedlæggelse af alle relevante påstande, anbringender og beviser, og retten bør i den forbindelse sikre, at parterne ikke lider retstab. På den anden side må det stå klart, at en for indgående forhåndsvurdering af sagen kan medføre, at dommeren bliver inhabil, ligesom dette kan være tilfældet, hvis dommeren lægger urimeligt pres på en klager om at tage et bestemt processkridt.

På baggrund af praksis fra de danske byretter kunne det derfor give anledning til at overveje, om de danske domstole er for tilbageholdende med at vejlede parterne af bekymring for, at blive inhabile i sagen, med det udfald, at parterne i en småsag ikke får tilstrækkelig vejledning.

4.3.3. Parternes medvirken ved sagens forberedelse

For at undgå bevidst forhaling af en sag i småsagsprocessen, er der i rpl § 406, stk. 3 indført hjemmel til, at retten kan pålægge en part at svare på rettens henvendelse, inden for en nærmere angiven frist.¹⁹³ Svarer parten ikke rettidigt på henvendelsen, finder reglerne i rpl § 360 anvendelse, hvorfor manglende svar kan medføre udeblivelsesvirkning.¹⁹⁴

¹⁹³ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 439 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1230.

¹⁹⁴ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 320 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1230.

Tillæggelse af udeblivelsesvirkning kræver dog, at pålægget om, at en part skal give svar, indeholder oplysning om, at manglende svar kan medføre udeblivelsesvirkning, samt indeholder oplysning om, hvad udeblivelsesvirkning indebærer. Det er ikke tilstrækkeligt at henvise til bestemmelsen i rpl § 360, jf. U 2014.1647 ØLK, hvor landsretten hjemviste byrettens sag til fortsat behandling, idet byretten ikke nærmere havde forklaret, at udeblivelsesvirkning indebar, at sagen ville blive afvist. Kun manglende eller for sent svar kan medføre udeblivelsesvirkning, hvorimod et svar om at parten ikke ønsker at svare, ikke vil medføre udeblivelsesvirkning. Dette er en følge af, at forhandlingsprincippet også gælder i småsagsprocessen.¹⁹⁵

Hvis en part ikke ønsker at svare, kan det give anledning til, at retten også skal vejlede om præklusion og processuel skadevirkning.¹⁹⁶ Der stilles ingen formkrav til parternes svar, hvorfor svaret kan gives såvel mundtligt som skriftligt. Udeblivelsesvirkning indtræder kun, hvis en part slet ikke reagerer på henvendelser fra retten.¹⁹⁷ Dette ses da også i U 2011.324 VLK, hvor landsretten fandt, at der ikke var hjemmel til at afvise en sag, hvor sagsøgte ikke havde indleveret processkrift, idet sagsøgte gentagne gange havde anmodet retten om udsættelse af sagen med henblik på at opnå fri proces, hvorved sagsøgte løbende havde reageret på rettens henvendelser.

Retten kan, efter omstændighederne, ligesom efter de almindelige regler, undtagelsesvis undlade at tillægge en parts manglende svar udeblivelsesvirkning, herunder i tilfælde af lovligt forfald, hvor der i øvrigt må antages at foreligge undskyldende omstændigheder, eller hvis modparten ønsker sagen udsat, jf. rpl § 360, stk. 7.¹⁹⁸

4.3.4. Retsmøder under forberedelsen

Ved indførelsen af småsagsprocessen, blev det forudsat at behandlingen af småsager som hovedregel kan gennemføres uden afholdelse af retsmøder.¹⁹⁹ I tilknytning hertil finder reglerne i rpl § 353 om det forberedende møde, § 353 a om hovedforhandling i tilslutning til et forberedende møde, § 354 om fastsættelse af tidsrammerne for forberedelsen og tidspunktet for hovedforhandlingen, samt § 355 om yderligere retsmøder ikke anvendelse på behandlingen af småsager, jf. dog rpl § 406, stk. 4, 2.

¹⁹⁵ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 440.

¹⁹⁶ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1230.

¹⁹⁷ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 439.

¹⁹⁸ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

¹⁹⁹ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 124.

pkt., jf. § 406, stk. 6.²⁰⁰ Retten kan dog indkalde parterne til et retsmøde under forberedelsen, jf. rpl § 406, stk. 4, 1. pkt., hvis et sådant møde, vil være hensynsmæssigt af hensyn til sagens behandling.²⁰¹ Hvis det derimod på baggrund af indholdet af stævningen og svarskriftet, samt rettens eventuelle yderligere kontakt til parterne, vil være overflødigt eller uhensigtsmæssigt, bør retten ikke indkalde parterne til et sådant retsmøde.²⁰²

Selvom der som udgangspunkt ikke afholdes forbedrende møde i småsagsprocessen, jf. rpl § 406, stk. 6, kan retten dog, ligesom i den almindelige proces, indkalde parterne til et vejledende møde, jf. rpl § 352, stk. 3. Udeblivelse fra et sådant møde har udeblivelsesvirkning i samme omfang som i den almindelige proces, jf. rpl § 360, stk. 1-3, jf. U 2011.950 ØLK, hvor udeblivelse fra et telefonmøde medførte afvisning af sagen, idet der ikke forelå undskyldende omstændigheder, og U 2015.77 HK, hvor sagen blev afvist på grund af udeblivelse fra retsmøde.²⁰³

Ved lov nr. 325 af 11. april 2012 blev bestemmelsen ændret, så det fremgår af rpl § 406, stk. 4, 2. pkt., at reglerne i rpl § 353, stk. 2 og 6 finder tilsvarende anvendelse på sager som behandles i småsagsprocessen. Rpl § 353, stk. 2, indebærer, at parterne så vidt muligt skal give møde ved en person, der er bemyndiget til at træffe bestemmelse med hensyn til sagen. I småsagsprocessen har parterne en udvidet adgang til at lade sig repræsentere af en rettergangsfuldmægtig i forhold til sager, som behandles efter den almindelige proces, jf. rpl § 260, stk. 5.²⁰⁴ Det følger i denne sammenhæng af rpl § 260, stk. 5, at parterne i en småsag kan give møde ved andre end de personer, der er nævnt i bestemmelsens stk. 2 og 3, det vil sige ved andre end advokater, værger, beslægtede, ansatte mv. Rpl § 353, stk. 6, indebærer, at retten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig kan deltage i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation, medmindre dette findes uhensigtsmæssigt.²⁰⁵

Indkalder retten til et retsmøde, skal indkaldelsen indeholde oplysning om retsvirkningerne af udeblivelse, jf. rpl § 360, jf. § 406, stk. 4, 3. pkt. Retten skal ved indkaldelsen til retsmødet

²⁰⁰ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1233.

²⁰¹ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 268 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1227.

²⁰² De almindelige bemærkninger til nr. 17 (§ 406, stk. 4, 1. pkt.) i lovforslag nr. 58 af 14. december 2011 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1231.

²⁰³ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 317 og 320 f.

²⁰⁴ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1231.

²⁰⁵ De specielle bemærkninger til nr. 18 (§ 406, stk. 4, 2. pkt.) i lovforslag nr. 58 af 14. december 2011 om forslag til lov om ændring af retsplejeloven, lov om erstatning fra staten til ofte for forbrydelser, lov om retsafgifter og lov om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

udtrykkeligt oplyse parterne om retsvirkningerne af udeblivelse, hvorfor det må antages, at det ikke er tilstrækkeligt blot at henvise til bestemmelsen.²⁰⁶

4.3.5 Rettens fortegnelse

Mod slutningen af sagens forberedelse, udarbejder retten en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser, jf. rpl § 406, stk. 5. Fortegnelsen træder i stedet for de påstandsdokumenter, som retten kan pålægge parterne at udarbejde i den almindelige proces i medfør af rpl § 357.²⁰⁷ I småsagsprocessen, er der ikke hjemmel til at pålægge parterne at indlevere påstandsdokumenter, jf. rpl § 406, stk. 6.²⁰⁸

Når retten har udarbejdet fortegnelsen, gøres denne tilgængelig på domstolens sagsportal, jf. rpl § 148 a, stk. 1. Forberedelsen slutter 14 dage efter, at fortegnelsen er gjort tilgængelig, så parterne har mulighed for at komme med supplerende bemærkninger til fortegnelsen, hvis der er behov herfor. Fra det tidspunkt hvor rettens fortegnelse forligger, vil en part, der ønsker advokatbistand til en småsag, kunne få udgifter til advokatbistand inddraget i omkostningsgodtgørelsen.²⁰⁹ Se mere herom i afsnit 4.5. om sagsomkostninger.

Parterne kan ikke forlange, at der foretages ændringer i fortegnelsen, idet det er retten, som har til opgave at varetage udarbejdelsen heraf. Ifølge forhandlingsprincippet er det dog parterne selv, som afgør hvilke påstande der nedlægges, og hvilke anbringender som skal gøres gældende. Retten har derfor pligt til at sikre, at fortegnelsen er retvisende, og foretage de ændringer, som er nødvendige for at sikre dette. Fremkommer der bemærkninger fra en part, som giver anledning til at ændre i fortegnelsen, bør retten sikre, at disse ændringer ikke giver anledning til yderligere bemærkninger fra parterne. Dette kan ske ved, at retten anmoder parterne om at komme med bemærkninger til ændringerne, og fastsætter en passende frist herfor.²¹⁰

Retten kan beslutte, at der ikke skal udarbejdes en fortegnelse, hvis det findes forsvarligt at afholde hovedforhandling på det foreliggende grundlag, jf. rpl § 406, stk. 5, 3. pkt. Tilfælde, hvor retten kan

²⁰⁶ De specielle bemærkninger til § 406 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

²⁰⁷ De almindelige bemærkninger til nr. 71 (§ 406, stk. 5, 3. pkt.) i lovforslag nr. 178 af 9. april 2014 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1232.

²⁰⁸ De almindelige bemærkninger til nr. 71 (§ 406, stk. 5, 3. pkt.) i lovforslag nr. 178 af 9. april 2014 om lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1232.

²⁰⁹ De specielle bemærkninger til § 406 (stk. 5) i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 440 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1232.

²¹⁰ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1233.

beslutte ikke at udarbejde en fortegnelse er f.eks. i de sager, hvor parterne selv har valgt at udarbejde processkrifter, og retten anser disse for fyldestgørende.²¹¹

Der gælder ikke særlige regler om præklusion i småsagsprocessen, hvorfor de almindelige regler herom finder anvendelse. Der indtræder således præklusion ved forberedelsens afslutning, hvorefter nye påstande, anbringender og beviser kun tages i betragtning, hvis betingelserne herfor er opfyldt, jf. rpl §§ 358 og 363.²¹²

4.4. Hovedforhandling

Hovedforhandlingen i småsager foregår som udgangspunkt efter de almindelige regler om civile sager i 1. instans.²¹³ Rpl § 407, stk. 1 fastslår dog, at sagsøger ikke skal give den korte fremstilling af sagen, som angives i rpl § 365, stk. 2, 1. pkt., 1. led, ved hovedforhandling i småsagsprocessen.²¹⁴

Dommen i en småsag skal indeholde oplysning om, at sagen har været behandlet som en småsag, jf. rpl § 407, stk. 2. Baggrunden herfor er, at der gælder forskellige regler for appel afhængigt af, om sagen har været behandlet efter småsagsprocessen eller efter de almindelige procesregler for civile sager.²¹⁵ Dommen skal desuden afsiges senest 14 dage efter at sagen er optaget til dom, jf. rpl § 219, stk. 3, 3. pkt.²¹⁶

4.5. Sagsomkostninger

Som led i småsagsprocessens formål om, at procesformen skal være en billigere mulighed for parterne til at få afgjort sager om mindre krav, er der fastsat regler for fastsættelsen af sagsomkostninger, som afviger fra de almindelige regler herom.²¹⁷ I småsagsprocessen fastsættes sagsomkostningerne efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 30, med de undtagelser, som fremgår af rpl § 408, stk. 2, jf. stk. 1.

²¹¹ De specielle bemærkninger til nr. 71 (§406, stk. 5, 3. pkt.) og de almindelige bemærkninger afsnit 2.1.2.4.1.4.5 i lovforslag nr. 178 af 9. april 2014 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1233.

²¹² De specielle bemærkninger til § 406 (stk. 5) i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1233.

²¹³ De specielle bemærkninger til § 407 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

²¹⁴ De specielle bemærkninger til § 407 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 440 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1233.

²¹⁵ De specielle bemærkninger til § 407 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1234.

²¹⁶ Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 440.

²¹⁷ De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.1.1. og de specielle bemærkninger til § 408 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og betænkning nr. 1436 af 2004, s. 446ff.

Rpl § 408, stk. 2 indeholder begrænsninger i den vindende parts adgang til at få erstattet udgifter til advokatbistand i sager, med en økonomisk værdi på under 10.000 kr. Ved fastsættelse af udgifter til advokatbistand som sagsomkostninger, skal der derfor sondres mellem, om sagens værdi er højst 10.000 kr. eller over 10.000 kr. Er sagens værdi under 10.000 kr. finder de særlige regler i rpl § 408, stk. 2 anvendelse, hvorimod de almindelige regler finder anvendelse i sager med en værdi på over 10.000 kr., uden den begrænsning der følger af rpl § 408, stk. 2.²¹⁸

4.5.1. Fastsættelse af et passende beløb til dækning af udgifter til advokat m.fl.

Udgangspunktet i småsagsprocessen er, ligesom i den almindelige proces, at udgifter til advokatbistand eller bistand fra en person, der repræsenterer en part i medfør af rpl § 260, stk. 5 eller 6, kan erstattes med et ”passende beløb”, som er et standardiseret beløb, jf. rpl § 408, stk. 1, jf. § 316, stk. 1, 2. pkt.²¹⁹

Småsagsprocessen er indrettet på en sådan måde, at parterne ikke har behov for advokatbistand under sagens forberedelse, hvorfor det er forudsat i lovforarbejderne af 2006, at de standardbeløb, som tildeles til dækning af udgifter til advokatbistand, takstmæssigt skal svare til salæret for advokatens deltagelse i hovedforhandlingen og en passende forberedelse heraf. Der tages ved fastsættelsen af salæret udgangspunkt i landsretternes vejledende salærtakster for hovedforhandlingen i straffesager.²²⁰

Landsretspræsidenterne har i notat af 12. december 2023 om dækning af udgift til advokat m.fl. i hovedforhandlede småsager pr. 1. januar 2024, beskrevet udgangspunktet for fastsættelsen af et passende beløb i 1. instans til dækning af udgifter til advokatbistand eller til bistand, i medfør af rpl § 260, stk. 3, nr. 4 og stk. 5 og stk. 6, fra andre end advokater. Taksterne gælder for småsager uden økonomisk værdi og småsager med en økonomisk værdi over 10.000 kr., eller hvis parterne har aftalt anvendelsen af småsagsprocessen også for sager over beløbsgrænsen på 50.000 kr.

Størrelsen på det beløb, som kan tilkendes i sagsomkostninger, afhænger af hovedforhandlingens varighed. I sager med en hovedforhandling på indtil to timer er beløbet fastsat i intervallet 3.930-5.895 kr. I sager med en hovedforhandling på to timer er beløbet fastsat til 5.895 kr. og varer

²¹⁸ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1234.

²¹⁹ De specielle bemærkninger til § 408 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1234f og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 147.

²²⁰ De specielle bemærkninger til § 408 og de almindelige bemærkninger afsnit 8.2.6 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 433 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 147.

hovedforhandlingen tre timer er beløbet fastsat til 8.670 kr. Kan hovedforhandlingen undtagelsesvist ikke afvikles på højst tre timer, forhøjes omkostningsdækningen med 1.965 kr. pr. time. Ved sager, hvor hovedforhandlingen har en varighed af indtil to timer, vil valget af et omkostningsbeløb afhænge af en konkret vurdering af arbejdets omfang. Beløbene er ekskl. moms og inkluderer forberedelse af hovedforhandlingen.²²¹

Til sammenligning udgjorde de standardbeløb, der blev tilkendt til dækning af advokatbistand ved småsagsprocessens indførsel i 2006; 2.400 kr. for en hovedforhandling på én time, 3.600 kr. for en hovedforhandling på to timer og 5.500 kr. for en hovedforhandling på tre timer.²²²

Gennemføres der ikke hovedforhandling, kan det kun, under ganske særlige omstændigheder, komme på tale, at tilkende en part sagsomkostninger, jf. U 2016.3689 H. Sagen blev hævet inden udarbejdelsen af fortegnelsen over påstande, anbringender og beviser, og Højesteret fandt ikke, at der i sagen forelå sådanne ganske særlige omstændigheder, hvorfor ingen af parterne skulle betale sagsomkostninger til den anden part.

4.5.2. Sager med en økonomisk værdi på indtil 10.000 kr.

I sager med en økonomisk værdi indtil 10.000 kr. vil tildeling af standardbeløb, med udgangspunkt i landsrettens vejledende salærtakster for hovedforhandlingen i straffesager, være uforholdsmæssigt højt.²²³ I rpl § 408, stk. 2 er der derfor indsat en yderligere begrænsning for den tabende parts pligt til at erstatte den vindende parts udgifter til advokat, eller anden dækningsberettiget juridisk bistand, i sager med en økonomisk værdi på indtil 10.000 kr.²²⁴

Fastsættelsen af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand, eller anden dækningsberettiget juridisk bistand, er maksimeret til 1.500 kr. ekskl. moms i sager med en værdi indtil 5.000 kr., og dækningen er maksimeret til 2.500 kr. ekskl. moms i sager med en værdi mellem 5.000 og 10.000 kr. Øvrige sagsomkostninger udmåles efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 30.²²⁵

²²¹ Landsretspræsidenternes notat af 12. december 2023 om dækning af udgift til advokat m.fl. i hovedforhandlede småsager.

²²² De specielle bemærkninger til § 408 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

²²³ De specielle bemærkninger til § 408 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1238f. og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s.154f.

²²⁴ De specielle bemærkninger til § 408 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1238f. og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 155.

²²⁵ De specielle bemærkninger til § 408 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1239 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 155.

Rpl § 408, stk. 2 fastsætter en maksimumgrænse, og der er således intet til hinder for, at der tilkendes et mindre beløb, jf. FM 2017.74, hvor der blev tildelt 2.000 kr. til dækning af sagsøgers udgift til advokatbistand, i en sag om ca. 6.650 kr., under henvisning til sagens økonomiske værdi og det oplyste om hovedforhandlingens varighed.²²⁶

I modsætning til de standardbeløb, der bliver tilkendt til dækning af advokatbistand for sager med en værdi på over 10.000 kr., ses taksterne for sager på under 10.000 kr., ikke at være blevet regulerede, da taksterne er uændret siden småsagsprocessens indførelse.²²⁷ Til illustration vil indeksregulering af 1.500 kr. i januar 2006 at svare til 2.119 kr. i januar 2024,²²⁸ mens 2.500 kr. i januar 2006 svarer til 3.532 kr. i dag.²²⁹ Det faktum, at der ikke sker indeksregulering af disse takster, må alt andet lige betyde, at vindende parter i dag og for fremtiden, vil kunne få dækket en forholdsmæssig mindre del af sine advokatomkostninger til sagen, end vindende parter kunne ved småsagsprocessens indførsel, som følge af almindelig indeksregulering. Hensynet til at holde sagsomkostninger på et niveau, som ikke står i misforhold til sagens værdi, kan dog have gode grunde for, at maksimumsgrænsen for dækning af advokatbistand ikke reguleres.

Beløbsgrænserne på henholdsvis 5.000 kr. og 10.000 kr. relaterer sig til sagens værdi opgjort efter parternes påstande i den fortegnelse, som retten udarbejder efter rpl § 406, stk. 5. Sagens værdi opgøres efter tilsvarende principper, som gælder med hensyn til beløbsgrænsen i rpl § 401. Først når retten har udarbejdet fortegnelsen, kan en part afholde udgifter til advokatbistand med den virkning, at de indgår i sagsomkostningerne. På denne baggrund er det påstandene på tidspunktet for udarbejdelsen af fortegnelsen, som er bestemmende for det eventuelle maksimum, som fastsættes for dækning af udgifter til advokatbistand eller anden dækningsberettiget juridisk bistand.²³⁰

Selvom retten som udgangspunkt vurderer sagens værdi efter parternes påstande i fortegnelsen, kan retten dog også tage hensyn til en senere forhøjelse af en påstand, således, at maksimeringen evt. ikke længere vil gælde. Retten bør kun tage hensyn til en senere nedsættelse, hvis nedsættelsen foretages meget hurtigt efter fremsendelsen af fortegnelsen. Årsagen til, at retten kun bør tage hensyn til en senere nedsættelse, når denne er foretaget meget hurtigt efter fremsendelsen af fortegnelsen,

²²⁶ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1239.

²²⁷ De specielle bemærkninger til § 408 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

²²⁸ Danmarks Statistik, 2024, beregnet ved at indsætte beløbet 1.500 kr. fra januar 2006 til januar 2024.

²²⁹ Danmarks Statistik, 2024, beregnet ved at indsætte beløbet 2.500 kr. fra januar 2006 til januar 2024.

²³⁰ De specielle bemærkninger til § 408 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1239 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 155f.

skyldes hensynet til, at påstanden på dette tidspunkt ikke har nået at virke bestemmende for modparten, for så vidt angår advokatbistand eller anden dækningsberettiget juridisk bistand.²³¹

I sager, hvor en part har fri proces, får begrænsningen i rpl § 408, stk. 2, den betydning, at der er forskel på det beløb, som den tabende part skal betale til den vindende part, og det beløb som statskassen skal betale, i sagsomkostninger til advokatbistand, hvis det er den vindende part, der har fri proces. Se nærmere herom under afsnit 4.6. om fri proces. Er det derimod den tabende part, som har fri proces, kan statskassen kun pålægges at betale sagsomkostninger til den vindende part inden for grænserne af rpl § 408, stk. 2, idet statskassen kan pålægges at betale sagsomkostninger til modparten i samme omfang som i tilfælde, hvor der ikke er fri proces, jf. rpl § 332, stk. 1.²³²

3.6.3.1. Aftale om fravigelse af begrænsningen

I sager med en økonomisk værdi af højst 10.000 kr., kan parterne ikke ved forudgående aftale fravige begrænsningen om, hvor stort et beløb, der maksimalt kan tilkendes til dækning af advokatbistand eller anden juridisk bistand, jf. rpl § 408, stk. 3. Parterne kan derimod frit indgå aftale herom efter tvisten er opstået. Dette skal ses i sammenhæng med at parterne på samme vis kan aftale at sagen ikke skal behandles i småsagsprocessen, efter tvisten er opstået, jf. rpl § 400, stk. 2.²³³

Aftaler parterne at fravige begrænsningen i rpl § 408, stk. 2, kan denne aftale ikke forøge statskassens forpligtelse til at betale sagsomkostninger til den vindende part, i tilfælde hvor den tabende part har fri proces, ligesom aftalen ikke kan formindske den tabende parts forpligtelse til at betale sagsomkostninger til statskassen, i tilfælde af, at det er den vindende part, som har fri proces.²³⁴

4.6. Fri proces

Reglerne om fri proces i retsplejelovens kapitel 31 finder tilsvarende anvendelse for sager, som behandles efter småsagsprocessen. Reglerne finder både anvendelse for så vidt angår betingelserne for at få fri proces, kompetencen til at meddele fri proces og virkningerne af fri proces, dog således,

²³¹ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1239.

²³² De specielle bemærkninger til § 408 og de specielle bemærkninger til § 409 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1239f og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 157f.

²³³ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1240.

²³⁴ De specielle bemærkninger til § 408 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1240.

at der gælder særlige regler for så vidt angår virkningerne af fri proces i småsagsprocessen, i rpl § 409.²³⁵

4.6.1. Begrænsning af virkningerne af fri proces

I småsagsprocessen vedrører beskikkelsen af en advokat, for en part der har fri proces, alene hovedforhandlingen, og vederlaget fastsættes efter standardtakster som beskrevet ovenfor i afsnit 4.5. om sagsomkostninger. Vederlaget til den beskikkede advokat begrænses ikke af de særlige regler i rpl § 408, stk. 2 for sager med en værdi af højst 10.000 kr., hvorfor der vil være forskel på det beløb, en tabende modpart kan pålægges at betale til dækning af den vindende parts udgifter til advokatbistand, og det beløb den beskikkede advokat skal have udbetalt af statskassen.²³⁶

Selvom det er hovedreglen, at beskikkelse af en advokat under en småsag i medfør af en bevilling om fri proces, alene vil vedrøre hovedforhandlingen i sagen, holder landsretten dog døren åben for, at der kan blive tale om at tildele salær for en advokats arbejde uden for hovedforhandlingen, jf. U 2009.2013 VLK. I afgørelsen udtalte landsretten, at: *"Landsretten finder dog ikke, at det på forhånd fuldstændigt kan udelukkes, at en advokat, der i forbindelse med behandlingen af en småsag er beskikket for en klient, som har fået fri proces, under ganske særlige omstændigheder vil kunne blive tillagt salær for arbejde udført uden for hovedforhandlingen af sagen."*

Det følger af rpl § 409, stk. 1, at virkningen af fri proces er begrænset til de udgifter, som vil være forbundet med sagens behandling efter reglerne om småsager, selvom parterne i medfør af rpl § 400, stk. 2, aftaler, at sagen ikke skal behandles efter reglerne i kapitel 39, når der ikke er grundlag for at henvise sagen til den almindelige proces i medfør af rpl § 402. Ved afgørelsen af, hvilke udgifter der kan dækkes under fri proces, skal retten derfor skønne over, hvor store udgifterne ville have været, hvis sagen var behandlet efter reglerne om småsager.²³⁷ Har der været grundlag for at henvise sagen til den almindelige proces i medfør af rpl § 402, begrænses virkningen af fri proces derimod ikke. Ved vurdering af om virkningen af fri proces skal begrænses, skal retten således også skønne over,

²³⁵ De specielle bemærkninger til § 409 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1241.

²³⁶ De specielle bemærkninger til § 409 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 157 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1241.

²³⁷ De specielle bemærkninger til § 409 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1241.

om sagen kunne være henvist til den almindelige proces, jf. rpl § 402, hvis parterne ikke havde aftalt, at sagen skulle behandles efter de almindelige procesregler.²³⁸

4.6.2 Aftale om yderligere salær til den beskikkede advokat

Selvom virkningen af fri proces er begrænset ved rpl § 409, stk. 1, kan parten og den beskikkede advokat dog indgå aftale om, at advokaten mod yderlige vederlag, skal bistå parten i et større omfang, f.eks. under forberedelsen af sagen. Det er i rpl § 409, stk. 2, fastlagt, at parten og den beskikkede advokat kan aftale, at parten skal betale salær og godtgørelse, der i medfør af bestemmelsens stk. 1 ikke dækkes af statskassen, uanset at det fremgår af rpl § 334, stk. 5, at den beskikkede advokat ikke må modtage salær eller godtgørelse ud over de beløb, der er fastsat af retten.²³⁹

Det samlede vederlag, som gyldigt kan aftales efter rpl § 409, stk. 2, svarer til størrelsen af det vederlag, en beskikket advokat ville få tilkendt efter rpl § 334, stk. 4, hvis reglen i rpl § 409, stk. 1 ikke fandt anvendelse. Parten kan kun gyldigt påtage sig at betale den del af det samlede vederlag, som ikke dækkes af statskassen i medfør af rpl § 409, stk. 1, jf. § 409 stk. 2.

Eftersom rpl § 334, stk. 5, 3. pkt., gælder ved siden af rpl § 409, stk. 2, kan parten og advokaten alternativt indgå særskilt aftale om fastsættelsen af det samlede vederlag, hvorved advokaten frafalder krav på vederlag fra statskassen. Ved sådan aftale maksimeres vederlaget alene af de generelle regler om advokaters vederlagskrav, jf. rpl § 126, stk. 2, hvorfor kravet kan være højere end foreskrevet i rpl § 409, stk. 2.²⁴⁰

4.7. Anke af småsager

For at gøre ankebehandlingen i småsager mere enkel, er der indført en række undtagelser til de almindelige ankeregler i retsplejelovens kapitel 36.²⁴¹ Nærværende kapitel søger at beskrive de særlige forhold, som gør sig gældende for anke af småsager med udgangspunkt i rpl § 410.

²³⁸ De specielle bemærkninger til § 409 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1241.

²³⁹ De specielle bemærkninger til § 409 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1241.

²⁴⁰ De specielle bemærkninger til § 409 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1241f.

²⁴¹ De specielle bemærkninger til § 410 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

4.7.1. Anke til landsretten

Anke af småsager til landsretten sker efter reglerne i retsplejelovens kapitel 36 om anke, med de afvigelser der følger af bestemmelsens stk. 2-5, jf. § 410, stk. 1.²⁴² Bestemmelsen gælder alene for anke til landsretten, hvorfor en eventuel anke fra landsretten til Højesteret, med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, vil ske ved anvendelse af de almindelige regler i kapitel 36 i reglernes helhed.²⁴³

Det skal bemærkes, at civile sager, som angår krav, der efter påstanden har en økonomisk værdi af højst 20.000 kr., kan kun ankes med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. rpl § 368, stk. 1.²⁴⁴ Beløbsgrænsen for anke er imidlertid foreslået forhøjet ved lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024, således, at det fremover også vil kræve Procesbevillingsnævnets tilladelse at anke domme angående krav, der efter påstanden har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr.²⁴⁵

En forhøjelse af beløbsgrænsen for anke, må alt andet lige anses for at have størst indvirkning på muligheden for at anke domme i sager som har været behandlet efter småsagsprocessen. Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at en begrænsning af ankeadgangen står i kontrast til to-instansprincippet, hvorefter rettens afgørelser i 1. instans som udgangspunkt kan appelleres til en 2. instans, da hovedreglen i retsplejeloven er, at enhver dom eller anden retsafgørelse uden hensyn til sagens beskaffenhed eller værdi frit kan indbringes for en 2. instans, men kun med særlig tilladelse indbringes for en 3. instans.²⁴⁶

4.7.2. Indlevering af ankestævning

Anke sker ved indlevering af en ankestævning til den ret, som har afsagt dommen, jf. rpl § 410, stk. 2, 1. pkt. Ankestævningen skal indeholde appellantens påstand og om fornødent en angivelse af de grunde, hvorpå anken støttes. Indlevering af eventuelle bilag skal ske samtidig hermed. Byretten sender ankestævningen, kopi af den dom, der ankes, samt bilag af betydning for ankesagen til landsretten, jf. § 410, stk. 2, inden for en uge, jf. rpl § 372, stk. 2, 2. pkt., jf. rpl § 410, stk. 1.²⁴⁷

²⁴² Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 440 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1242.

²⁴³ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1242.

²⁴⁴ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1242.

²⁴⁵ De almindelige bemærkninger afsnit 2.2.2.1. i lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024 og lovforslagets § 1, nr. 41.

²⁴⁶ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 692

²⁴⁷ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1242f.

Rpl § 410, stk. 2, 1. pkt. foreslås ophævet ved lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024.²⁴⁸ Forslaget skal ses i sammenhæng med, at rpl § 372, stk. 2, 1. pkt. er blevet ændret ved lov nr. 1867 af 29. december 2015, hvorfor det nu fremgår af bestemmelsen, at anke sker ved indlevering af ankestævning til den ret, hvis dom indankes.²⁴⁹ Det fremgår ligeledes af rpl § 410, stk. 2, at anke af småsager sker ved indlevering af ankestævning til byretten, hvorfor rpl § 410, stk. 2 ikke længere fraviger reglerne i retsplejelovens kapitel 36.

4.7.3. Sagsforberedelsen i landsretten

Ankebehandling af en småsag indledes med, at landsretten forkynder ankestævningen for indstævnte, og underretter appellanten herom, jf. rpl § 410, stk. 3, 1. pkt. Den indstævnte opfordres samtidig til at fremsætte sine bemærkninger til ankestævningen inden en af landsretten fastsat frist, jf. bestemmelsens stk. 3, 2. pkt. Der stilles ikke særlige formkrav til indstævntes bemærkninger i svarskriftet, og indstævnte kan nedlægge selvstændig påstand uden kontraanke er nødvendig, på samme måde som i andre ankesager.²⁵⁰

Under ankesagens behandling kan landsretten bestemme, at yderligere processkrifter skal udveksles, jf. rpl § 410, stk. 3, 3. pkt. Hvis ikke der berammes mundtlig forhandling af sagen, skal landsretten desuden gøre det klart over for parterne, hvornår forberedelsen af sagen slutes, idet sagen ellers som udgangspunkt optages til afgørelse på skriftligt grundlag ved forberedelsens afslutning, jf. rpl § 410, stk. 4.²⁵¹

4.7.4. Skriftlig ankebehandling

Særligt for småsagsprocessen er, at ankesagen som udgangspunkt skal behandles og afgøres på skriftligt grundlag, medmindre landsretten efter sagens beskaffenhed finder, at der er grund til mundtlig behandling, jf. rpl § 410, stk. 4.²⁵² Bestemmelsen giver mulighed for, at ankesagen behandles på den måde, som ankesagens karakter tilsiger. Der skal således afholdes mundtlig

²⁴⁸ De specielle bemærkninger til nr. 47 (§ 410) i lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024.

²⁴⁹ Lov nr. 1867 af 29. december 2015, § 1, nr. 26.

²⁵⁰ De specielle bemærkninger til § 410 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 144 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1243.

²⁵¹ De specielle bemærkninger til § 410 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 144 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1243.

²⁵² De specielle bemærkninger til § 410 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 441

forhandling, hvis der efter sagens beskaffenhed er grund hertil, herunder hvis anken undtagelsesvist indeholder særligt indviklede faktiske og retlige spørgsmål.²⁵³

I retsplejeloven er udgangspunktet, at retssager gennemføres ved mundtlig forhandling, medmindre lovgivningen bestemmer, at der skal ske skriftlig behandling, jf. rpl § 148, stk. 1.²⁵⁴ Bestemmelsen i rpl § 410, stk. 4 udgør derfor en undtagelse fra dette udgangspunkt.

Såfremt begge parter anmoder om mundtlig forhandling, skal anmodningen om mundtlighed dog i almindelighed imødekommes.²⁵⁵ I denne sammenhæng fremgår det af lovforarbejderne fra 2006, at retten ved vurderingen af, om sagen bør behandles mundtligt, skal være opmærksomme på EMRK art. 6, som antages at indebære, at en af parterne, afhængigt af ankesagens karakter, kan forlange at sagen afgøres ved mundtlig forhandling.²⁵⁶ At én part kan forlange, at sagen afgøres mundtligt, kom til udtryk i U 2013.46 VLK, hvor landsretten tog en parts advokats anmodning om mundtlig behandling til følge, idet parten ønskede bevisførelse i form af afgivelse af parts- og vidneforklaringer.²⁵⁷

Det følger af retten til retfærdig rettergang i EMRK art. 6, stk. 1, at enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang (*"a fair and public hearing"*), hvorefter der som udgangspunkt stilles krav om, at retssager skal afgøres på grundlag af en mundtlig forhandling, der som udgangspunkt skal ske for åbne døre.²⁵⁸

EMD anerkender dog, at effektivitets og procesøkonomiske hensyn kan tale imod, at anse de nationale domstole som værende forpligtede til systematisk at afholde mundtlige forhandlinger, jf. Schuler-Zraggen v. Switzerland 26/6 1993 pr. 58, hvor EMD udtalte, at selvom:

"The Court reiterates that the public character of court hearings constitutes a fundamental principle enshrined in paragraph 1 of Article 6 (art. 6-1). [...] it is understandable that in this sphere the national authorities should have regard to the demands of efficiency and economy."

I forhold til forenkledte procesformer, anerkender EMD desuden, at stater kan have interesse i at indføre regler om en forenklet civilretlig proces ved behandling af sager om mindre krav, herunder at

²⁵³ De almindelige bemærkninger i afsnit 8.2.8 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

²⁵⁴ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 27 og s. 487.

²⁵⁵ Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1243 og Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 441.

²⁵⁶ Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 441, Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1243 og Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 144.

²⁵⁷ Jochimsen, Civilprocessuel oversigt, 2017, s. 144.

²⁵⁸ Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 487 og Lorezen, et al., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art. 1-9), 2011, s. 375 og 464.

sådanne sager som udgangspunkt behandles skriftligt med mulighed for at begære og træffe bestemmelse om mundtlig forhandling, hvis sagens karakter gør dette nødvendigt, jf. Pönkä v. Estonia 8/11 2016 pr 30.²⁵⁹ I dommen udtalte EMD, at:

“The present case concerns an alleged violation of Article 6 § 1 of the Convention in domestic civil proceedings which were conducted under the rules for the adjudication of small claims. The Court recognises at the outset that member States may find it useful to introduce a simplified civil procedure for the adjudication of small claims. Such a simplified procedure may be in the interest of the parties as it facilitates access to justice, reduces the costs related to the proceedings and accelerates the resolution of disputes. The Court also accepts that member States may decide that such a simplified civil procedure should normally be conducted via written proceedings – unless an oral hearing is considered necessary by a court or a party requests it – and that the court may refuse such a request. Such a simplified civil procedure for the adjudication of small claims must of course comply with the principles of a fair trial as guaranteed in Article 6 § 1. The domestic provisions and their application in the domestic courts must therefore ensure respect for the right to a fair trial, in particular when deciding on the necessity of an oral hearing, on the means of taking evidence, and the extent to which evidence is to be taken [...]”

Offentlighed og mundtlighed er desuden påbudt i grundlovens § 65, stk. 1, der foreskriver, at offentlighed og mundtlighed skal gennemføres i retsplejen *i videst muligt omfang*.²⁶⁰ I den juridiske litteratur er det imidlertid antaget, at grundlovens § 65, stk. 1 alene fungerer som en løfteparagraf for lovgivningsmagten, som inden for en bred skønsmargin kan fastsætte nærmere regler for offentlighed og mundtlighed.²⁶¹

På baggrund af ovenstående, er der altså intet til hinder for at skriftlighed er udgangspunktet for ankebehandling i småsagsprocessen, som dette er sket, med mulighed for at afholde mundtlig forhandling, hvis sagens karakter tilsiger det.

²⁵⁹ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2023, s. 641.

²⁶⁰ Christensen, Jensen, & Jensen, Dansk Statsret, 2020, s. 131, Christensen, Jensen, & Jensen, Grundloven med kommentarer, 2015, s. 400 og Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2024, s. 496f og Gomard & Kistrup, Civilprocessen, 2020, s. 27, 479 og 487.

²⁶¹ Christensen, Jensen, & Jensen, Grundloven med kommentarer, 2015, s. 400 og U 2014B.187 – Mundtlighed i retsplejen for Højesteret

Såfremt der afholdes hovedforhandling i landsretten, finder rpl § 386, stk. 1, 1., 3. og 6. pkt., stk. 2, 1. og 4. pkt., og stk. 3 og 5 om udeblivelse dog anvendelse, jf. rpl § 410, stk. 6. Bestemmelserne er ikke relevante, hvis sagen afgøres på skriftligt grundlag.²⁶²

4.7.5. Regler, som ikke gælder ved anke af småsager

I rpl § 410, stk. 5 opregnes en række bestemmelser om anke efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 36, som ikke finder anvendelse ved anke af småsager.²⁶³ Nærværende afsnit søger at klarlægge hvilke ankeregler, som ikke finder anvendelse i småsagsprocessen, som følge heraf.

De almindelige procesregler i rpl. §§ 373-378 om ankestævning, svarskrift og yderligere forberedelse finder ikke anvendelse i småsagsprocessen, jf. rpl § 410, stk. 5, nr. 2. Formålet med at undtage disse bestemmelser er at lempe de formelle krav ved ankebehandlingen betydeligt.²⁶⁴ De forenklede regler om anke fremgår i stedet af rpl § 410, stk. 2 og 3.

Rpl §§ 380 og 381, om fristen for at angive beviser, finder ikke anvendelse i småsagsprocessen, jf. rpl § 410, stk. 5, nr. 3, ligesom reglen om afskæring af påstande og anbringender, der er fremsat for sent, jf. rpl 382 ikke finder anvendelse i småsagsprocessen, jf. rpl § 410, stk. 5, nr. 4. Bestemmelserne er undtaget under henvisning til at småsagsprocessen, og herunder ankeordningen, har en mindre formaliseret karakter.²⁶⁵ Rpl § 358 om indlevering af kopier til brug for hovedforhandlingen og rpl § 386 om udeblivelse finder ligeledes ikke anvendelse, jf. rpl § 410, stk. 5, nr. 5 og nr. 6. Rpl § 410, stk. 5, nr. 7, gør undtagelse til rpl § 387, idet valget mellem skriftlig og mundtlig behandling af ankesagen sker efter rpl § 410, stk. 4.²⁶⁶

5. Retspolitiske overvejelser

Formålet med nærværende kapitel er at beskrive, hvordan sager om mindre krav behandles i henholdsvis den norske civilproces ved *tvisteloven*, og den svenske civilproces ved *rättergångsbalken*, med henblik på at diskutere, hvorvidt den danske småsagsproces bør ændres.

²⁶² De almindelige bemærkninger til nr. 21 og 22 (§ 410) i lovforslag nr. 58 af 14. december 2011 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1243.

²⁶³ De specielle bemærkninger til § 410 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1243.

²⁶⁴ De specielle bemærkninger til § 410 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

²⁶⁵ De specielle bemærkninger til § 410 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Bang-Pedersen, Christensen, & Petersen, Den civile retspleje, 2020, s. 441.

²⁶⁶ De specielle bemærkninger til § 410 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006.

Kapitlet indledes med et kortfattet sammendrag af udvalgte dele af norsk ret, som sammenholdes med dansk ret, hvorefter det samme gøres for så vidt angår svensk ret. Afslutningsvist søger kapitlet at fremføre retspolitiske overvejelser om småsagsprocessen i sin helhed, med inddragelse af centrale elementer fra afhandlingens ovenstående analyse.

5.1. Behandling af sager om mindre krav i norsk ret

Ligesom den danske retsplejelov indeholder særlige regler om behandling af sager om mindre krav, er der tilsvarende indført regler herom i den norske retsplejelov, *tvisteloven*²⁶⁷. De norske regler om behandling af sager om mindre krav findes i tvistelovens kapitel 10 om *Småkravprosess*, som er *“den ordinære behandlingsmåten for små krav i saker for tingretten, med særlig vekt på at behandlingen er tilpasset betydningen av tvisten.”*, jf. tvistelovens § 10-1 (1).

5.1.1. Anvendelsesområdet

Ligesom i rpl § 400, stk. 1, nr. 1, findes der i norsk ret en bestemmelse, som fastlægger beløbsgrænsen for de sager, som er omfattet af småkravprocessen. I norsk ret behandles sager med en værdi under 250.000 NOK (hvilket svarer til ca. 159.700 DKK²⁶⁸) i småkravprocessen, jf. tvistelovens § 10-1 (2) (a).²⁶⁹ På samme vis, som parterne i dansk ret kan aftale at sagen skal behandles i småsagsprocessen, jf. rpl § 400, stk. 1, nr. 2, har parterne i norsk ret også mulighed for at vælge, at få deres sag behandlet i småkravprocessen, selvom beløbsgrænsen overstiges, hvis blot parterne samtykker til behandlingen og retten træffer afgørelse herom, jf. tvistelovens § 10-1 (2) (b). Hvor sager uden økonomisk værdi, i dansk ret, behandles efter småsagsprocessen i samme omfang, som sager med en værdi på op til 50.000 kr., jf. rpl § 400, stk. 1, nr. 1, vil sager uden økonomisk værdi alene blive behandlet i den norske småkravprosess, når retten finder det forsvarligt og hensigtsmæssigt, og begge parter ikke modsætter sig behandlingsformen, jf. tvistelovens § 10-1 (2) (c).

Både i dansk og norsk ret, vil visse sager være undtaget fra behandling i småsagsprocessen, jf. rpl § 400, stk. 3 og tvistelovens § 10-1 (3) (a-c). Ligesom sager, der angår særligt komplicerede faktiske og retlige forhold eller har særlig betydning for en part ud over påstanden, er undtaget fra behandling i småsagsprocessen, jf. rpl § 402, stk. 1, er visse sager også undtaget fra behandling i den norske småkravprosess. I norsk ret behandles sager, som *“for en part har vesentlig betydning ut over den*

²⁶⁷ LOV-2005-06-17-90, Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).

²⁶⁸ Nationalbankens valutakuser, 15. maj 2024.

²⁶⁹ I norsk ret fastsættes sagens værdi efter tvistelovens § 17-2 (1), hvorefter sagens værdi som udgangspunkt fastsættes til kravet i påstanden, med fradrag for den del af kravet, som sagsøgte anerkender i svarskriftet.

konkrete tvist, eller [hvor] hensynet til forsvarlig behandling nødvendiggjør behandling ved allmennprosess.” på samme vis ikke i småkravprosessen, jf. tvistelovens § 10-1 (3) (d).

5.1.2. Forberedelse og vejledning

I småkravprosessen finder de almindelige regler i tvistelovens § 9-2 om sagens anlæggelse og stævning samt de almindelige regler i tvistelovens § 9-3 om svarskrift anvendelse, jf. tvistelovens § 10-2 (1). I Norge er der således ikke indført særlige forenklede regler om krav til stævningen og svarskriftets indhold i småkravprosessen, som det ses i rpl §§ 348, stk. 3 og 351, stk. 3. I norsk ret er der dog indført en generel regel, der gør det muligt for parter, der møder uden advokat, at afgive stævning og svarskrift mundtligt ved personligt møde i retten, hvorefter retten udarbejder processkrifterne, jf. tvistelovens § 12-1 (2). Det fremgår videre af bestemmelsen, at den dommer, som har ydet bistand ved udarbejdelsen af processkrifterne, ikke må medvirke ved sagens videre behandling, jf. tvistelovens § 12-1 (4).

Ifølge tvistelovens § 10-2 (2) skal retten, gennem kontakt med parterne og ved fornøden vejledning efter tvistelovens § 11-5, afklare om der bør foretages yderligere under forberedelsen. Ved henvisningen til tvistelovens § 11-5 er rettens vejledningspligt den samme for småsager, som for civile sager. Vejledningspligten omfatter ligesom i den danske småsagsproces, bl.a. vejledning som er nødvendig for, at parterne kan varetage deres interesser, præcisering af parternes påstande og anbringender, opfordringer til en part om at tage stilling til faktiske og retlige spørgsmål, der synes at have betydning for sagen, samt opfordring til en part om at fremlægge bevis. Ligesom i dansk ret, skal der også tages hensyn til behovet for vejledning af parter, som møder uden en advokat, og retten må ikke rådgive parterne om hvilke anbringender de skal fremsætte, eller hvilke proceshandlinger de skal foretage, jf. tvistelovens § 11-5.

5.1.3. Hovedforhandling

I dansk ret afsluttes forberedelsen af småsager med en hovedforhandling, der som udgangspunkt gennemføres på samme måde, som efter de almindelige regler om civile sager i 1. instans, dog således, at sagsøger ikke skal give en kort fremstilling af sagen.²⁷⁰ I den norske småkravprosess afholdes der ikke hovedforhandling, men retten indkalder derimod parterne til et retsmøde, der som udgangspunkt vil være mundtligt, jf. tvistelovens § 10-3 (1) og (4). Parterne kan dog aftale, at retsmødet skal foregå

²⁷⁰ De specielle bemærkninger til § 407 i lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006 og Thønnings & Ebbensgaard, Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning, 2018, s. 1233.

skriftligt, hvis retten samtykker hertil, og procesøkonomiske hensyn taler derfor, jf. tvistelovens § 10-3 (1). Retsmødet kan desuden afholdes som et fjernmøde, og retsmødet kan kun vare mere end én retsdag, hvis stærke grunde taler herfor, jf. tvistelovens § 10-3 (2). Retsmødet foregår som udgangspunkt efter de almindelige regler om hovedforhandling i tvistelovens § 9-15, men retten kan forenkle behandlingen heraf. Bevisførelsen under retsmødet gennemgås og føres kun i det omfang der er grund hertil efter en afvejning af hensynet til forsvarlig og procesøkonomisk behandling af sagen, jf. tvistelovens § 10-3 (5).

5.1.4. Sagsomkostninger

I dansk ret er udgangspunktet, at udgifter til advokatbistand, eller bistand fra en anden person, der repræsenterer en part, jf. rpl § 260, stk. 5 eller 6, erstattes med et passende beløb, som er et standardiseret beløb, jf. rpl § 408, stk. 1, jf. § 316, stk. 1, 2. pkt. For sager med en værdi under 10.000 kr., gælder der dog en maksimumgrænse, for tildeling af sagsomkostninger herfor, på henholdsvis 1.500 kr. for sager med en værdi op til 5.000 kr. og 2.500 kr. for sager med en værdi op til 10.000 kr., jf. rpl § 408, stk. 2. I norsk ret kan udgifter til juridisk bistand på tilsvarende vis erstattes med et beløb, som dækker nødvendige sagsomkostninger, jf. tvistelovens § 10-5 (1) (d). I tvisteloven er der dog også fastsat en begrænsning for erstatning af udgifter til juridisk bistand, jf. tvistelovens § 10-5 (2), som har følgende ordlyd:

“Når det ses bort fra merverdiavgift, kan kostnader [...] erstattes med inntil 20 prosent av sakens tvistesum, likevel alltid inntil kr 2 500 og aldri mer enn kr 50 000. Merverdiavgift av kostnad som er erstattet etter første punktum, kan erstattes når ikke sakens rettsforhold hovedsakelig skriver seg fra virksomhet hos parten som er merverdiavgiftspliktig.”.

5.1.5. Anke

Fælles for de danske og de norske regler om småsagsprocessen er, at anke som udgangspunkt sker efter de almindelige ankeregler, jf. rpl § 410, stk. 1 og tvistelovens § 10-6. Både Danmark og Norge har indført ankebegrænsningsregler, således at anke af sager under en given værdi kræver tilladelse, jf. rpl § 368, stk. 2 og tvistelovens § 29-13 (1). I Danmark udgør beløbsgrænsen for anke i dag 20.000 kr. (denne er dog foreslået forhøjet til 50.000 kr. ved lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024), mens beløbsgrænsen for anke i Norge udgør 250.000 NOK (svarende til 159.700 DKK²⁷¹).

²⁷¹ Nationalbankens valutakuser, 15. maj 2024.

5.2. Behandling af sager om mindre krav i svensk ret

I svensk ret gjaldt der fra 1974 til 1987 særlige regler for behandling af småsager ved *Lag om rättegången i tvistemål om mindre värden*.²⁷² Denne lov indeholdt bl.a. regler om udvidet vejledningspligt for retten ved behandling af småsager, hvorefter hver domstol skulle have en jurist, som bistod parterne med at udforme stævning og svarskrift, samt i øvrigt yde rådgivning til parterne vedrørende fremgangsmåden ved retten. Vejledningen blev dog i stedet ofte ydet af en dommer, og selvom denne ikke medvirkede til sagens videre behandling, blev ordningen fundet betænkelig af hensyn til tilliden til rettens upartiskhed. Loven blev dermed ophævet ved 1987-reformen.²⁷³

Ved ophævelsen af *Lag om rättegången i tvistemål om mindre värden* blev nogle af reglerne indarbejdet i Sveriges retsplejelov, *rättegångsbalken*.²⁷⁴ I stedet for at have en særlig procesform for sager om mindre krav, har man i Sverige i stedet fundet, at sagsbehandlingen for alle dispositive civile sager bør være mere fleksibel, hvorfor småsager som udgangspunkt behandles efter de almindelige regler for dispositive civile sager.²⁷⁵

5.2.1. Sager om mindre krav

Selvom sager om mindre krav behandles efter de almindelige civilprocessuelle regler i Sverige, findes der dog fortsat få særregler for behandlingen af småsager.²⁷⁶ Ligesom der er fastsat en beløbsgrænse for behandling af småsager i dansk ret ved rpl § 400, stk. 1, nr. 1, er der også fastsat en sådan beløbsgrænse i svensk ret. De særlige regler for småsager finder i svensk ret anvendelse på sager, hvor værdien af det påståede, dvs. værdien på tidspunktet for sagens anlæg, jf. 1. kap. 3 d § 3. stk. rättegångsbalken, ikke åbenbart overstiger halvdelen af "*prisbasbeloppet*" i 2. kap. 6 og 7 §§ socialförsäkringsbalken²⁷⁷, jf. 1. kap. 3 d § 1. stk. rättegångsbalken. I 2024 udgør prisbasbeloppet 57.300 SEK²⁷⁸, hvilket svarer til 36.543 DKK²⁷⁹.

²⁷² Betænkning nr. 1436 af 2004 om Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III, s. 231 og Lag (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.

²⁷³ Betænkning nr. 1436 af 2004 om Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III, s. 231f

²⁷⁴ Rättegångsbalk (1942:740), Prop. 1986/87:89 om ett reformerat tingsrättsförfarande, s. 1 og Betænkning nr. 1436 af 2004 om Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III, s. 232.

²⁷⁵ Betænkning nr. 1436 af 2004 om Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III, s. 231f og Prop. 1986/87:89 om ett reformerat tingsrättsförfarande, s. 1.

²⁷⁶ Betænkning nr. 1436 af 2004 om Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III, s. 232.

²⁷⁷ Socialförsäkringsbalk (2010:110).

²⁷⁸ Statistikmyndigheten, 15. maj 2024.

²⁷⁹ Nationalbankens valutakuser, 15. maj 2024.

Hvor sager, som angår særligt komplicerede faktiske eller retlige forhold, eller hvor sagen har særlig betydning for en part ud over påstanden, kan løftes ud af småsagsprocessen i dansk ret, jf. rpl § 402, stk. 1, er der også mulighed for at sager, som falder indenfor anvendelsesområdet af de særlige regler om mindre krav i svensk ret, ikke behandles efter de specielle regler herom. I svensk ret, skal sagen således ikke behandles efter de specielle regler om mindre krav, hvis:

” [...] en part första gången han ska föra talan i målet yrkar att allmänna regler ska tillämpas och därvid gör sannolikt att den bakomliggande tvisten rör ett högre värde eller att utgången annars är av synnerlig betydelse för bedömningen av andra föreliggande rättsförhållanden.”, jf. 1. kap. 3 d § 2. stk. rättegångsbalken.

5.2.2. Sagsomkostninger

Ligesom i dansk ret, findes der i rättegångsbalken en regel, som begrænser omfanget af sagsomkostninger, som den tabende part kan pålægges at skulle erstatte i sager som er omfattet af 1. kap. 3 d § 1. stk.²⁸⁰ Juridisk rådgivning i disse sager erstattes inden for rammerne af den begrænsning, der følger af 18. kap. 8 a § 2. stk. nr. 1 rättegångsbalken:

“rättslig rådgivning under en timme vid ett tillfälle för varje instans och med ett belopp som motsvarar högst den ersättning som betalas för rådgivning enligt rättshjälpslagen [...] under en timme”.

Den compensation, som kan udbetales efter rättshjälpslagen er fastsat til 1.914 SEK i 2024 (svarende til 1.221 DKK²⁸¹).²⁸² Der kan således ikke tildeles den vindende part mere end dette beløb i sagsomkostninger til juridisk bistand, i sager om mindre krav.

5.2.3. Forberedelsen

I sager, som behandles efter småsagsprocessen i dansk ret, har retten en udvidet vejledningspligt. En sådan særlig vejledningspligt for sager om mindre krav findes ikke i svensk ret, idet *rättegångsbalken* i stedet er udformet således, at retten generelt skal yde vejledning i såvel store som små sager.²⁸³

I svensk ret finder forberedelsen af sagen sted, når der er udsendt stævning, jf. 42 kap. 6 § 1. stk. rättegångsbalken. Formålet med forberedelsen er at afklare hvad der er parternes påstande og

²⁸⁰ Betænkning nr. 1436 af 2004 om Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III, s. 232 og Rättegångsbalk (1942:740).

²⁸¹ Nationalbankens valutakuser, 15. maj 2024.

²⁸² Sveriges Domstolar, 15. maj 2024. Sveriges Domstolar,

²⁸³ Betænkning nr. 1436 af 2004 om Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III, s. 232.

anbringender, hvilke faktiske omstændigheder parterne er uenige om, hvilke beviser der skal fremlægges og hvorvidt der er behov for yderligere undersøgelse eller andre foranstaltninger inden sagens afgørelse, jf. 42 kap. 6 § 2. stk. I forbindelse med forberedelsen skal retten også, når det er hensigtsmæssigt, høre parterne om sagens behandling, jf. 42 kap. 6 § 3. stk. Retten er afhængigt af sagens karakter også pålagt at arbejde for, at de omtvistede spørgsmål bliver afklaret, og at parterne angiver alt, hvad de ønsker at påberåbe sig i sagen, jf. 42. kap. 8 § 2. stk. Retten skal gennem spørgsmål og bemærkninger søge at afklare uklarheder i parternes oplæg, jf. kapitel 42 § 8, stk. 2. Det er i svensk ret, ligesom i dansk ret, ikke dommerens opgave at finde frem til nye anbringender, men alene dommerens opgave at søge at klarlægge parternes synspunkter.²⁸⁴

Der er i svensk ret mulighed for at tilrettelægge sagens behandling på en fleksibel måde, idet forberedelsen kan ske ved et møde eller ved brevveksling eller anden behandling, og flere af disse former kan kombineres, hvis det er relevant, jf. 42 kap. 9 § 1. stk.

I svensk ret udarbejder retten et skriftligt resumé af parternes påstande og indsigelser, medmindre der ikke er behov for dette på grund af sagens karakter eller af andre særlige grunde. Resuméet indeholder desuden de omstændigheder, som påstandene og indsigelserne baserer sig på, jf. jf. 42 kap. 16 § rättegångsbalken. Inden forberedelsen er afsluttet, skal parterne have lejlighed til at fremsætte bemærkninger til resuméet, jf. 42 kap. 16 § rättegångsbalken. Det svenske resumé ligner umiddelbart den fortegnelse, som retten udarbejder i den danske småsagsproces i henhold til rpl § 406, stk. 5, hvor retten mod forberedelsens slutning udarbejder en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser.

5.3. Afsluttende bemærkninger

På baggrund af ovenstående analyse, med inddragelse af norsk og svensk ret, er der anledning til at overveje, om reglerne for behandling af sager om mindre krav i retsplejelovens kapitel 39, bør ændres med henblik på at styrke procesformen.

Som angivet er hovedsigtet med småsagsprocessen, at denne skal udgøre en forenklet procesform, herunder give parterne i en småsag adgang til en *hurtigere, nemmere og billigere* måde, hvorpå sager om mindre krav kan behandles. Der er på denne baggrund indført særlige regler om rettens vejledningspligt. Eftersom forhandlingsprincippet stadig gælder i småsagsprocessen, skal retten dog udøve sin vejledning på en måde, der er i overensstemmelse hermed samtidig med, at retten skal

²⁸⁴ Betænkning nr. 1436 af 2004 om Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III, s. 232.

sikre, at parterne vejledes tilstrækkeligt og ikke lider retstab. Retten er derfor pålagt en opgave, som indebærer både en vejledende rolle og en dømmende rolle. Hvis retten ikke giver den tilstrækkelige vejledning, er der alt andet lige risiko for, at én af parterne vil lide retstab. Hvis retten derimod indtager en for aktiv rolle som rådgiver, risikerer retten at fremstå partisk. Praksis kan undertiden fremstå som om, at retten hellere indtager en mere tilbageholdende rolle end det modsatte.

For en part, som ikke oplever rettens vejledning som værende tilstrækkelig, eller som i øvrigt kan tænkes at have svært ved at begå sig i domstolssystemet, er der dog ikke meget hjælp at hente andetsteds. Ved de restriktive regler for tildeling af sagsomkostninger for advokatbistand mv., kan selv den part, som vinder sagen have svært ved at få dækket sine omkostninger. Dette må undertiden kunne tænkes at afholde nogle borgere og virksomheder fra at anvende domstolssystemet som tvisteløsningsorgan.

Ser man mod norsk og svensk ret, er modellen da lidt en anden.

Som ovenfor anført, har parter, som møder uden advokat, i norsk ret, mulighed for at få rettens bistand til udformning af stævning og svarskrift. Det synes nærliggende at overveje, om man i dansk ret bør indføre tilsvarende regler. En sådan ordning vil have den fordel, at risikoen for, at en part lider retstab på grund af ukendskab til eller misforståelse af retsregler, alt andet lige, mindskes. Desuden kunne en sådan mulighed, tænkes at bidrage til at mindske de tilfælde, hvor byretten afviser sagen med henvisning til, at påstanden er formuleret for uklart eller ikke kan danne grundlag for afgørelse, som sket ved U 2014.675 ØLK og U 2011.45 ØLK. På den modsatte side, er en sådan ordning fundet betænkelig i Sverige.

I Sverige findes en noget anderledes måde at behandle sager om mindre krav på, idet alle dispositive civile sager behandles under samme proces, men med mulighed for den tilrettelæggelse, som den enkelte sag giver anledning til. Indførsel af en lignende procesform i dansk ret kunne, alt andet lige, have den fordel, at det ikke vil være nødvendigt at vælge enten den ene eller den anden behandlingsform. Det kan i den forbindelse tænkes, at visse sager ville være bedst egnet til en mellemform.

Når ovenstående er sagt, må det dog fremhæves at småsagsprocessen som en helhed tjener sit formål. Processen gør alt andet lige behandlingen af sager om mindre krav, mindre byrdefuld for den part, som taber sagen, idet denne ikke kan pålægges at betale større regning til dækning af modpartens advokatomkostninger. Samtidig hermed må det anføres, at rettens vejledningspligt er et godt redskab

til at nedbringe sagsomkostningerne, samt til at sikre, at også mindre krav kan gennemføres ved domstolssystemet.

6. Konklusion

Den retlige ramme for småsagsprocessen findes primært i retsplejelovens kapitel 39 om behandling af sager om mindre krav (som dog foreslås ændret til ”Den forenklede proces”). Procesformen finder anvendelse på dispositive civile sager, herunder boligretssager, om krav uden økonomisk værdi, eller som har en værdi på højst 50.000 kr. (som foreslås ændret til højst 100.000 kr.). Procesformen finder også anvendelse på sager, hvor parterne har aftalt, at reglerne i retsplejelovens kapitel 39 skal finde anvendelse. Dispositive sager med en værdi på højst 50.000 kr. er automatisk omfattet af reglerne i retsplejelovens kapitel 39. Parterne i en sag, som falder under beløbsgrænsen, kan dog aftale, at procesformen ikke skal finde anvendelse ved behandling af sagen, og praksis tegner sig et billede af, at parterne kun kan fravælge småsagsprocessen, når de har indgået en egentlig aftale herom.

Retten kan, både af egen drift og efter anmodning fra en part, træffe afgørelse om, at sager som angår særlig komplicerede faktiske og retlige forhold eller som har særlig betydning for en part ud over påstanden, ikke skal behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 39. Der kan ikke opstilles klare grænser for, hvornår en sag skal løftes ud af småsagsprocessen med henvisning hertil. Praksis fra landsretten viser generelt en restriktiv tilgang til at løfte sager ud med henvisning til der skal foretages et egentligt syn og skøn, bevisførelsens omfang eller hovedforhandlingens varighed. Praksis viser dog, at skattesager som hovedregel er uegnet til behandling efter småsagsprocessen, ligesom disciplinærsager mod advokater som udgangspunkt vil være af særlig betydning for advokaten, og dermed løftes ud af småsagsprocessen. Retten har desuden mulighed for, efter anmodning fra en part, at henvise en småsag til den almindelige proces, hvis beløbsgrænsen overstiges og sagen dermed ændrer karakter.

Bevisførelse i småsagsprocessen kræver rettens tilladelse og tilladelse til bevisførelse gives, når det er sandsynligt, at bevisførelsen er af betydning for sagen. Der er ikke noget til hinder for, at retten afskærer beviser, som retten vurderer, er uden betydning for sagen, så længe retten ikke foregriber vurderingen af sagens udfald, og så længe retten afskærer bevis med respekt for ligebehandlingsprincippet, som følger af EMRK art. 6, stk.1.

Som led i småsagsprocessens forenklede karakter, er der fastsat forenklede regler for indhentelse af sagkyndig oplysning, som anvendes i stedet for et egentligt syn og skøn. Sagkyndig oplysning i småsagsprocessen sker efter en kontradiktorisk proces, hvor retten udformer spørgsmålene og hører

begge parterne om disse forinden spørgsmålene fremsendes til den sagkyndige. Det er dog ikke udelukket at afholde egentligt syn og skøn i småsagsprocessen.

I lyset af småsagsprocessens formål om at udgøre en mere enkel proces, er der fastsat undtagelser til de krav, som stævningen og svarskriftet skal opfylde efter den almindelige proces. Stævningen og svarskriftet skal alene indeholde en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes, i stedet for en udførlig fremstilling heraf.

For at gøre småsagsprocessen billigere, er processen indrettet, på en måde, hvor parter ikke har behov for advokatbistand. Der er på den baggrund retten, som forbereder sagen med udgangspunkt i stævningen og svarskriftet. Retten udarbejder også en fortegnelse over parternes påstande, anbringende og beviser. Som en central del af småsagsprocessen har retten vejledningspligt, og skal som led heri bringe parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder på det rene, søge det klargjort, hvilke omstændigheder der ikke bestrides, samt hvilke omstændigheder, der skal være genstand for bevisførelse, og hvilken bevisførelse der skal finde sted.

For at gøre småsagsprocessen billigere, er der indført grænser for dækningen af sagsomkostninger, som kan tildeles den vindende part til dækning af advokatbistand. Der er indført en særlig begrænsning for så vidt angår sager med en værdi indtil 10.000 kr., hvor der maksimalt kan tildeles 1.500 kr. i sager med en værdi på højst 5.000 kr. og 2.500 kr. i sager med en værdi på højst 10.000 kr.

I sager, hvor en part har fri proces, vedrører beskikkelsen af en advokat som udgangspunkt kun hovedforhandlingen. Den særlige begrænsning, der gælder for tilkendelse af sagsomkostninger til advokatbistand i sager med en værdi på højst 10.000 kr. gælder ikke for så vidt angår fri proces.

Ankebehandling af småsager ved landsretten sker som udgangspunkt på skriftligt grundlag, men sagen kan behandles ved mundtlig forhandling. Skriftlig ankebehandling er ikke i uoverensstemmelse med grundlovens § 65, stk. 1. Skriftlig behandling er også tilladt inden for rammerne af EMRK's art. 6, når sagen har været behandlet mundtligt i førsteinstans eller når procesøkonomiske hensyn taler herfor, og så længe sagens karakter ikke strider derimod.

Overordnet set, indeholder småsagsprocessen regler, som er hensigtsmæssige, henset til formålet om, at procesformen skal være enkel, hurtig og billig. Formålet om en hurtig og enkel procesform er tilgodeset ved at indføre regler om, at lempe kravene til stævning og svarskrift, at overlade forberedelsen af sagen til retten, samt at indføre en udvidet vejledningspligt for retten. Formålet om at opnå en billigere procesform er tilgodeset ved, at der er fastsat særlige regler for indhentelse af

sagkyndig erklæring, for begrænsninger i dækningen af sagsomkostninger til advokatbistand mv., samt ved at ankesagen som udgangspunkt afgøres på skriftligt grundlag.

Selvom småsagsprocessen synes at være formålstjenlig, kan særligt rettens vejledningspligt og begrænsningen af adgangen til at få dækket sagsomkostninger, give anledning til at overveje, om parter, som ikke kan overskue at føre en sag, selv med rettens vejledningspligt, har tilstrækkelig vejledning at hente i forbindelse med sagens behandling.

Det kan foreslås, at der indføres en adgang til at få retten – eller anden myndigheds – hjælp til at udforme stævning og svarskrift, idet dette alt andet lige vil sikre, at borgere og virksomheder får tilstrækkelig vejledning i forbindelse med udformningen heraf, med inspiration i muligheden herfor i norsk ret. En sådan mulighed er dog fundet betænkelig i Sverige, hvorfor der i så fald burde stilles meget klare linjer op omkring denne vejledning.

Alternativt kunne det overvejes, om hele den civile retspleje bør indrettes på en mere fleksibel måde, hvor den enkelte sag kan tilrettelægges efter dens karakter, uden skelen til om sagen skal behandles i den ene eller den anden procesform. En ordning lignende den svenske, ville have den fordel, at parterne i højere grad kan disponere over processen, og den måde, hvorpå sagen behandles.

Slutteligt synes det oplagt at foreslå, at Domstolsstyrelsen fastsætter nærmere regler om, at sager omfattet af småsagsprocessen, kan afholdes uden for sædvanlig kontortid, herunder som aftenmøder, som der er mulighed for i medfør af rpl § 405.

Litteraturliste

Litteratur

- Bang-Pedersen, U. R., Christensen, L. H., & Petersen, C. S. (2020). *Den civile retspleje* (5. udg.). København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Christensen, J. P., Jensen, J. A., & Jensen, M. H. (2015). *Grundloven med kommentarer* (1. udg.). København K, Danmark: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Christensen, J. P., Jensen, J. A., & Jensen, M. H. (2020). *Dansk Statsret* (3. udg.). København K, Danmark: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Dahlager, C., & Juhl, S. A. (2019). *Proceduren* (4. udg.). (P. Backhausen, H. Djurhuus, & C. Lundblad, Red.) København K, Danmark: Djøf Forlag.
- Evald, J. (2024). *Juridisk teori, metode og videnskab* (3. udg.). København K, Danmark: Djøf Forlag.
- Gomard, B., & Kistrup, M. (2020). *Civilprocessen* (8. udg.). København, Danmark: Karnov Group Denmark A/S.
- Hansen, L. L., Werlauff, E., & Petersen, L. L. (2022). *Den juridiske metode - en introduktion* (3. udg.). København K, Danmark.
- Høilund, D. (2022). *Retsikkerhed og juridisk metode* (4. udg.). København, Danmark: Dorte Høilund og Hans Reitzels Forlag.
- Jochimsen, J. (2017). *Civilprocessuel oversigt* (1. udg.). København, Danmark: Karnov Group Denmark A/S.
- Kjølbro, J. F. (2023). *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere* (6. udg.). København K, Danmark: Djøf Forlag.
- Lorezen, P., Christoffersen, J., Holst-Christensen, N., Kessing, P. V., Schaumburg-Müller, S., & Vedsted-Hansen, J. (2011). *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art. 1-9)* (3. udg., Årg. I). København Ø, Danmark: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Lundblad, C., & Pihlblad, S. (2019). *Proceduren* (4. udg.). (P. Backhausen, H. Djurhuus, & C. Lundblad, Red.) København K, Danmark: Djøf Forlag.
- Munk-Hansen, C. (2021). *Den juridiske løsning - Introduktion til juridisk metode* (2. udg.). København K, Danmark: Djøf Forlag.

- Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori* (3. udgave, 1. oplag udg.). København K, Danmark: Djøf Forlag.
- Rytter, J. E. (2024). *Individets grundlæggende rettigheder* (5. udg.). København, Danmark: Karnov Group Denmark A/S.
- Schaumburg-Müller, S. (2020). *Juraenst verden - Metoder, retskilder og dicipliner* (1. udg.). (C. R. Hamer, & S. Schaumburg-Müller, Red.) København K, Danmark: Djøf Forlag.
- Sonne, J.-M. (2019). *Proceduren* (4. udg.). (P. Backhausn, H. Djurhuus, & C. Lundblad, Red.) København K, Danmark: DJØF Forlag.
- Thønnings, P., & Ebbensgaard, J. O. (2018). *Kommenteret Retsplejelov, Bruxelles I-forordning* (10. udg., Årg. I). (J. Møller, O. Talevski, P. Thønnings, & U. R. Bang-Pedersen, Red.) København K, Danmark: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.
- Tvarnø, C. D., & Nielsen, R. (2021). *Retskilder og retsteorier* (6. udg.). København K, Danmark: Djøf Forlag.
- Werlauff, E., & Petersen, L. L. (2023). *Dansk retspleje - Civil-, foged-, skifte- og straffeprocessen* (9. udg.). København, Danmark: Karnov Group Denmark A/S.

Artikler

- Christensen, J. P. (2014). Mundtlighed i retsplejen for Højesteret. *Ugeskrift for Retsvæsen*, s. 187ff.
- Christensen, J. P. (18. Maj 2017). Hvad kan man egentlig bruge juridisk litteratur til i praksis. *Ugeskrift for Retsvæsen*, s. 312ff.
- Juul-Sandberg, J. (2013). Hvornår skal en sag udgå af småsagsprocessen i medfør af retsplejelovens § 402, stk. 1? . *Fuldmægtigen*, s. 193.

Love og lovbekendtgørelser

- Lov nr. 538 af 8. juni 2006, *Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform)*.
- Lov nr. 285 af 29. april 1992, *Lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention*.
- Lov nr. 325 af 11. april 2012, *Lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister*.
- Lov nr. 1867 af 29. december 2015, *Lov om ændring af retsplejeloven, lov om Domstolsstyrelsen og lov om retsafgifter*.

- Lov nr. 169 af 05/06/1953, *Danmarks Riges Grundlov (Grundloven)*
- Lovbekendtgørelse nr. 250 af 4. marts 2024, *Bekendtgørelse af lov om rettens pleje*

Lovforslag

- Lovforslag nr. 115 af 28. februar 2024, *Forslag til Lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., færdselsloven og forskellige andre love.*
- Lovforslag nr. 168 af 1. marts 2006, *Forslag til Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (politi- og domstolsreformen)*
- Lovforslag nr. 58 af 14. december 2011, *Forslag til lov om ændring af retsplejeloven, lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, lov om retsafgifter og lov om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.*
- Lovforslag nr. 178 af 9. april 2014, *Forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love.*

Betænkninger

- Betænkning nr. 1436 af 2004, *Adgang til domstolene: reform af den civile retspleje III.*
- Betænkning nr. 681 af 1973, *Forbrugerkommissionens betænkning II - Markedsføring, Forbrugerombudsmand og Forbrugerklagenævn*
- Betænkning nr. 886 af 1979, *Behandling af sager af mindre værdi ved domstolene.*
- Betænkning nr. 1341 af 1997, *Småsagsudvalgets betænkning*
- Betænkning nr. 1401 af 2001, *Reform af den civile retspleje I*

Høringsnotater

- Høringssvar af 27. februar 2024 til udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., færdselsloven og forskellige andre love (Gennemførelse af flerårsaftale for domstolene 2024-27 m.v.) (L115).

Rapporter

- Rørdam-udvalgets rapport fra udvalget for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene af 26. juni 2023.
- Retsplejerådets katalog med anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene af 17. april 2023

Bekendtgørelser

- Bekendtgørelse nr. 1297 af 20. november 2007 – *Bekendtgørelse om fremgangsmåden ved sagkyndig oplysning af sager i småsagsprocessen*

Fremmed ret

- Prop. 1986/87:89 om ett reformerat tingsrättsförfarande,
- LOV-2005-06-17-90, Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
- Lag (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.
- Rättegångsbalk (1942:740), indført SFS 1942:740, senest ændret ved SFS 2024:80
- Socialförsäkringsbalk (2010:110), indført SFS 2010:110, senest ændret ved SFS 2024:13

Konventioner

- Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder) af 4. november 1950.

Andre kilder

- Landsretspræsidenternes notat af 12. december 2023 om dækning af udgift til advokat m.fl. i hovedforhandlede småsager.
- Domstolsstyrelsens vejledning af 10. december 2024 til sagkyndige i småsagsprocessen.
- Bekendtgørelse nr. 34 af 29. april 1980 af konventionen af 23. maj 1969 om traktatretten.
- Danmarks Statistik. *Beregning efter nettoprisindekset*. Hentet 12. Maj 2024 fra <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/oekonomi/prisindeks/nettoprisindeks>
- Nationalbanken. (13. maj 2024). *Valutakurser*. Hentet 15. maj 2024 fra Nationalbanken: <https://www.nationalbanken.dk/da/vores-arbejde/stabile-priser-engepolitik-og-dansk-oekonomi/valutakurser>
- Statistikmyndigheten. (14. Juli 2023). *Prisbasbeloppet för 2024*. Hentet 15. Maj 2024 fra Statistikmyndigheten: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/priser-och-konsumtion/konsumentprisindex/konsumentprisindex-kpi/pong/statistiknyhet/prisbasbeloppet-for-ar-2024/>

- Sveriges Domstolar. (1. Januar 2024). *Rådgivning enligt rättshjälpslagen*. Hentet 15. Maj 2024 fra Sveriges Domstolar: <https://www.domstol.se/amnen/rattshjalp/vad-ar-rattshjalp-och-radgivning/radgivning-enligt-rattshjalpslagen/>

Afgørelser og domme

FM 2009.119

FM 2009.53

FM 2010.287

FM 2010.55

FM 2010.56

FM 2011.213

FM 2011.223

FM 2011.224

FM 2011.74

FM 2012.129

FM 2012.147

FM 2012.207

FM 2012.275

FM 2012.335

FM 2013.100

FM 2013.153

FM 2013.157

FM 2013.157

FM 2013.193

FM 2013.209

FM 2013.230

FM 2013.244

FM 2013.36

FM 2013.36

FM 2013.37

FM 2013.38

FM 2014.60

FM 2014.98
FM 2015.217
FM 2017.26
FM 2017.74
FM 2018.91
SKM 2010.491 BR
TFA 2010.727 V
TFA 2011.574 V
TfL 2009.211
U 2009.1274 VLK
U 2009.1274 VLK
U 2009.1290 VLK
U 2009.1302 VLK
U 2009.1302 VLK
U 2009.2013 VLK
U 2009.603 VLK
U 2010.330 ØLK
U 2010.963/1 VLK
U 2011.2273/1 HK
U 2011.2409 VLK
U 2011.324 VLK
U 2011.3270 ØLK
U 2011.36 VLK
U 2011.45 ØLK
U 2011.708 ØLK
U 2011.950 ØLK
U 2012.1960 ØLK
U 2012.2824 ØLK
U 2012.3141 VLK
U 2012.3443 VLK
U 2012.870 ØLK
U 2013.1614 ØLK

U 2013.3226/1 ØLK

U 2013.46 VLK

U 2013.46 VLK

U 2014.1325 ØLK

U 2014.1647 ØLK

U 2014.1647 ØLK

U 2014.1855 VLK

U 2014.1855 VLK

U 2014.288 VLK

U 2014.675 ØLK

U 2014.75 VLK

U 2015.77 HK

U 2016.3689 H

U 2016.3875 VLK

U 2016.616 ØLK

U 2017.3335 ØLK

U 2019.1720 ØLK

Meznaric v. Croatia 15.07.05

Søren Erik Jensen v. Danmark 07/01 1991

Pedersen mod Denmark 16/04 1998

Van de Hurk v. the Netherlands 19/05 1994

Schuler-Zraggen v. Switzerland 26/6 1993

Wierzbiki v Poland 28/06 2002

Wierzbiki v Poland 28/06 2002

Eggertsdóttir v. Iceland 05/07 2007

Pönkä v. Estonia 8/11 2016